

SA BUKA TE AISEA Sa Vinabakala

Sa Buka te Aisea si ta pozae luli koasa nati poropita sapu koa pa Zerusalemata pa vina betona sa vesu gogoto vuaheni sipu lopu ele podo se Zisu. Ta paqaha neta sa buka hie.

1. Sari na hinia 1-39 si mae pa totošo sipu sa butubutu Ziuda, si tava matagutu koa keke butubutu ninirana; pozana si Asiria. Dogoria Aisea sapu sa minatagutu hinokara koasa tinoata tati na tie Ziuda si lopu sa butubutu ninirana tati na tie Asiria, ba na sineata soti mo tanisa butubutu Ziuda meke na vina karina mo sa Tamasa, meke loke dia kinalavarae koa Sa. Koari na zinama na tinavete bakaladi si tioki sa poropita hie sari na tinoni meke sari dia koimata koa keke tinoata pa tinonoto meke na ninono meke va balau i pude asa sapu korona va avosia sa Tamasa si kaqu ta levei meke ta huarae. Tozi va kenue ia tugo Aisea sa binule pa kasia popoa pana mae si keke tie pa tutina Devita sapu kaqu koa banara.

2. Sari na hinia 40-55 si na kinorokorotae te Aisea pa totošo sipu soku ari na tinoni pa Ziuda si ta raovo la pa Babiloni, meke ta naqoto meke loke dia rinoverove. Tarae vura nia sa poropita koa rini sapu kaqu vata rupahi Tamasa sari Nana tinoni meke turaⁿa pule lani pa dia popoa pa Zerusalemata, pude podalae nia si keke tinoata vaqura. Keke nati binalabala arilaena koari na hinia hire si e Tamasa si na natidi ri doduru tinozi koari na sinage sapu ele hola meke saripu kote mae, meke sa Nana hiniva koari Nana tinoni si pude turaⁿa mae ni sari doduru butubutu pude somana vahesia sa Tamasa meke kaqu ta manae koari pa Izireli si arini. Sari na pinaqaha koa sa guguaana sa “Nabulu te Tamasa” si koa somanae mo koa ri

na vivinei ta gilana vaeleadi koari na Kinubekubere Hope Koadi.

3. Sari na hinia 56-66 si na zinama arilaedi saripu ta tozi vurae koari na tinoni pu ele pule mae pa Zerusalem, meke saripu okoro hola nia sa binule te Tamasa sapu va gorevura i Sa sari Nana vina tatara koa sa butubutu Izireli. Pa nana kinorokorotae si ta hivae sa tinonoto na ninono pa tie, gua tugo sa kinopuna sa Rane Sabati, sari na vina vukivukihi meke na vinaravara. Keke vivinei arilaena si 61:1-2, sapu zama ni Zisu sari zinama hire pa pinodalaena sa Nana tinavete tarae pude tozi va vuraia sa Nana tinioko.

Sari na Nati Pinaqapaqahana sa Buka

Vina balau meke na vina tatara. Hinia 1:1 kamo hinia 12:6

Vina kilasadi rina butubutu. Hinia 13:1 kamo hinia 23:18

Sa vinaripitui te Tamasa pa kasia popoa. Hinia 24:1 kamo hinia 27:13

Kaiqa vina balau pule meke sari na vina tatara. Hinia 28:1 kamo hinia 35:10

Banara Hezikaea pa Ziuda meke sari tie Asiria. Hinia 36:1 kamo hinia 39:8

Sari na inavosodi rina vina tatara meke na rinoverove. Hinia 40:1 kamo hinia 55:13

Sari na vina balau meke na vina tatara. Hinia 56:1 kamo hinia 66:24

Zinama Tuketukele

¹ Sa dinogodogorae te Aisea sa tuna koreo e Emosi pa guguana butubutu Ziuda meke sa popoa Zerusalem sapu va dogoro nia sa Tamasa koa sa pa totososi sipu koa banara pa Ziuda sari Uzaea, Zotamu, Ehazi, meke Hezikaea.*

Gegesi Tamasa sari Nana Tinoni

² Ke gamu na manauru, mi va avoso mae!

* 1:1 2 Bañ 15:1-7, 15:32 kamo hinia 16:20, 18:1 kamo hinia 20:21; 2 Koron 26:1 kamo hinia 32:33

Ke agoi na pepeso, mamu avavoso!

Ura e Zihova si ele zama:

“Arau si kopu koburu meke va noma sage i Rau,
ba kamahire si korodia va tabe Au rini si Arau.

³ Sa bulumakao si gilania sa tie pu tagona sa,
meke sa don^u'ki tumae nia sa vasina pu hoke ganigani
si asa pa vetu tanisa nana palabatu,
ba sa butubutu Izireli lopu tumae nia,
meke sari Qua tinoni lopu hite gilana Au.”

⁴ Kei, na butubutu kaleana,
na tinoni siⁿⁱ i na sinea,
na kobi tie tavetavete va kaleana,
kobi koburu sekesekeidi!

Ele kilua arini se Zihova;
veko pania rini sa Tamasa Hopena pa Izireli
meke va mudi ia rini si Asa.

⁵ Na vea ke kaqu ta seke nono la tu si gamu?
Na vea ke va karikari nono la tu?
Sa doduruna sa batumia si ele bakora,
meke sa doduruna sa bulomia si ele ta sigiti.

⁶ Podalae pa ola nenemia meke kamo pa batumia
si tale bakoradi beto mo.
Na bakora hite meke na tubu
meke bakora nomadi si koa;
lopu tava viadi babe ta hade
babe tava magogoso pa oela.

⁷ Sa mia popoa si ele ta huara va kaleana
sari mia vasileana si ta sulu pa nika;
sari mia pepeso si vagi pani rina tie pa votiki popoa
sipu korapa don^o toto mia mo,
meke doduru likakalae si ta huara palae koa rini.

⁸ E Zerusalemaleana mo telena si turu hola,
guana keke ipi pa inuma vaeni,

na ipikale pa inuma deri,
 guana keke vasileana nomana sapu vari likohae nia
 na kana.

⁹ Be lopu va toa hola i e Zihova Tadi na Qeto Minate si ka
 visavisa tie pa butubutu Izireli, si kote ele ta huara
 gua tu Sodomu meke Qomora si gita,*

¹⁰ Mi avosia sa zinama te Zihova,
 gamu na tie tutura^{na} pa Sodomu;
 va tali^{na} la koari na tinarae tanisa Tamasa,
 gamu na tinoni pa Qomora!

¹¹ Zama guahe se Zihova, “Sari soku ^{na}avulu vinukivukihi
 tamugamu,

si nasa si arini koa Rau?
 Ele pada mo sari mia vinukivukihi va uququ,
 sari vinukivukihi sipi kokoreo na deana kurukuru
 nobokodi;*

Arau lopu qetu ni sari na vinukivukihi
 ehara bulumakao, lami, na qoti.

¹² Totoso mae si gamu pa kenuqu pude vahesi Au,
 esei garunu gamu pude taveti saripu gua arini,
 pude va enei pa korapa Qua Zelepade sari kurukuru?

¹³ Beto, mamu lopu paleke mae ni sari na vinariponi loke
 laedi!

Sari mia vina uququ oto huda si huma^{na} hikare hola
 Au.

Meke sari mia Ineva^{na} Sidara Vaqura, Sabati, meke sari
 na mia vinarigara koari na rane arilaedi,
 si koroqu ni Rau sari mia vinarigara kaleanadi arini.

¹⁴ Kana hola i Arau sari mia Ineva^{na} Sidara Vaqura meke
 sari na rane hopedi.

Guana keke pinaleke mamatana si arini koa Rau;
 ele mabo ni Rau.

* 1:9 Zen 19:24; Rom 9:29 * 1:11 Em 5:21-22

¹⁵ Totoso repaha sage ni gamu sari limamia pa vinaravara,
 si va paere i Rau sari mataqu koa gamu;
 be vea varavara va soku gua si gamu,
 ba lopu kote va avoso si Rau.

Ura sari limamia si tale eharadi.

¹⁶ La huve, mi va via puleni gamu.

Paleke taloa ni pa kenuqu sari mia tinavete kaleadi!

Mamu beto, lopu tavete va kaleana pule.

¹⁷ Podalae tumae nia pude tavetavete va leana!

Hata ia sa vinilasa to^unotona,
 mamu tokani saripu ta ^uno^uovala.

Mi lavelave ni sarini pu eapa

meke toketoke ni sari na hiniva tadi na naboko.

¹⁸ Kamahire mae, mada vari vivinei nia sa binalabala.

Vea zi^unara gua sari mia sinea,

ba kote tava via guana sinou.

Vea zi^unara sisigiti gua si arini,

ba kaqu tava keoro guana vulu.

¹⁹ Be kekere si gamu meke va tabe Au,

si kaqu hena i gamu sari ginani leadi koasa pepeso;

²⁰ ba be koromia pude va tabe Au gamu,

si kaqu tava mate si gamu koasa vedara tanisa mia
 kana,”

zama gua se Zihova.

Lopu Va Tabe sari Tie pa Zerusalem

²¹ Dotu, sa vasileana nomana sapu ta ronuna

si ta eva^unae na maqota!

Tatasana si na popoa omunia na vinilasa to^unotona;

tie to^unotodi mo si koa vasina,

ba kamahire si na tie va mate tie mo si koa.

²² Zerusalem, mua siliva si eva^unae remoremo mo,

sa mua vaeni ^uni^uirana si henia na kolo.

- 23 Sari mua koimata si na tie va guguedi la koe Zihova,
 na baere tadi na tie hikohiko;
 doduru arini si vagi golomo poata koari tie kaleadi,
 meke hoke tepa vinariponi,
 ba korodia lavelave ni sari koburu pu eapa,
 meke lopu hiva va avosi rini pa vinaripitui sari
 ginugua tadi na naboko.
- 24 Gua ke, zama se Zihova, sa Tamasa tadi na Qeto Minate
 pa Manauru,
 sa Tamasa Ninirana tadi pa Izireli,
 “Ego, kaqu hobequ si Rau koari na Qua kana,
 meke kaqu noso sari tinasuna evani ri na tie va gugue
 mae koa Rau.
- 25 Sa Limaqu si kaqu va taliri atu nia Rau koa gamu;
 kaqu va via pani Rau sari na remoremo,
 kaqu va via gamu Rau guana va via siliva pa nika.
- 26 Kaqu veko pule i Rau sari mia koimata gugua pukerane,
 mia tie totoli gilaedi gua tatasana.
 Mudina asa si kote ta pozae
 na vasileana tonotona sa Zerusalem,
 na vasileana ta ronuna.”
- 27 Zaione si kote ta harupu pa vinilasa tonotona;
 arini pu kekere pule si kaqu sino va gorevura pa
 tinonoto.
- 28 Ba arini pu korodia va tabea si Asa meke tavete va
 kaleana si kaqu tava huara inete;
 meke arini pu kilua se Zihova si kaqu tava mate.
- 29 Kote kurekure ni gamu sari mia vinahesi beku
 sapu ele qetuqetu ni gamu;
 kote talotana ni gamu sari na inuma tava madidi koari na
 beku.
- 30 Kote gua keke huda nomana sapu harahara elona si
 gamu,
 guana inuma sapu loke kolona.

³¹ Sa tie ninira koa gamu si guana remoremo huda popadi,
 meke sari nana tinavete si guana pidala nika;
 sari karua beto si kote sulu varigara,
 meke loke tie kote boka va matea sa nika.

2

Sa Binule Loke Vina Betona (Maika 4:1-3)

¹ Hie si va dogoro nia sa Tamasa koe Aisea sa tuna Emosi
 pa gugwana sa butubutu Ziuda meke sa popoa Zerusalema:

² Koari na rane mumudi,
 sa toqere vasina turu sa Zelepade te Zihova si kote ta
 evanae,
 na nati toqere si asa koari doduru;
 na kote ululu holani sa sari na toqere.

Soku butubutu si kote totolo la vasina, pude la vahesi.

³ Soku tie si kote la vasina meke zama,
 “Aria, mae mada sage la koasa toqere te Zihova,
 koasa vetu tanisa Tamasa te Zekopi.

Kote va tumatumaeni gita Sa sari Nana hiniva,
 pude mada ene luli sari Nana sirana.”

Sa tinarae si kaqu vura gua pa Zaione,
 meke sa zinama te Zihova si kaqu mae gua pa
 Zerusalema.

⁴ Kaqu varipitui ni Sa sari na butubutu lavata,
 meke kaqu variva tonoto ni Sa sari na ninominomi
 tadi soku navulu tie.*

Kote tavetavete ni rini sari dia vedara pude geli ni pepeso
 rini pude lelete,

meke sari dia hopere si pude evanae na magu ko-
 tokotoana lelana huda vaeni.

Na butubutu si lopu kaqu varipera la koasa keke butubutu,
 babe padaraku aqa nia sa vinaripera.

* 2:4 Zol 3:10

⁵ Mae, gamu na tutina e Zekopi,
mada ene pa korapana sa kalalasa te Zihova!

Saripu Va hesi Puleni si Kaqu Tava Kilasa

⁶ Ura e Zihova si ele veko pani sari Nana tinoni,
sari na tie pa tutina Zekopi!

Na siⁿⁱ i na vina hinokara tadi pa kali gasa rimata;
hoke tavetavete potana, babe hata tinokae koari na
tomate gugua ari pa Pilisitia,
meke baere i rini sari tie va hesi beku.

⁷ Sa dia popoa pa Izireli si si^{nia} na siliva meke qolo,
loke vina betona sa dia tinagotago.

Sa dia popoa si si^{nia} na hose,
meke loke vinabetodi sari na dia totopili varipera.

⁸ Sa dia popoa si si^{nia} na beku;
va hesi rini sari ti^{nito}na taveti rini pa limadia,
pa kakarutudi tavete ni rini.

⁹ Ke sa tie si kaqu tava pepekae
meke sari tinoni si kaqu kurekure;
Mu lopu taleosoni.

¹⁰ Kote ⁿame nuquru la pa bae koari na toqere,
la tome pa korapa pepeso si arini,
pude tome nia sa tinaⁿaziri te Zihova

meke sa ⁿinedala variva magasana tanisa Baⁿara.*

¹¹ Sari matana sa tie do^{no} pule nia si kote tava kurekure
meke sa vina hesi pule tanisa si kote tava pepekae;
e Zihova eke mo si kaqu tava lavata pa rane asa.

¹² Koa nana sa rane te Tamasa Tadi na Qeto Minate
pude va kilasi sarini pu va hesi puleni meke do^{no} va
sage puleni,
meke va pepekae i sarini pu va ululu puleni.

* 2:10 Rev 6:15; 2 Tes 1:9

- 13 Kote maho goreni Sa sari doduru huda sida ululudi pa
Lebanoni,
meke sari doduru huda oaku nomadi pa Basani.
- 14 Kote va memehi Sa sari doduru toqere,
meke sari na toa ululudi.
- 15 Kote daku goreni Sa sari doduru vetu hakehakeina
ululudi
meke sari doduru goba vari likohae pa vasileana.
- 16 Kote va lodu pani Sa sari doduru vaka ene holuholu,
meke doduru vaka lelead.
- 17 Sa vina titie tana tie si kote tava gore palae,
meke sa vinahesi pule tana tie si kote tava pepekae.
E Zihova eke mo si kote tava ovulu sage koasa rane asa,
18 meke sari doduru beku si kote lopu koa beto.
- 19 Pana kamo se Zihova pude niu ia sa popoa pepeso,
si kote n̄ame nuquru pa pou pa korapa pepeso sari
Nana kana.
Kote tome nia rini sa tina n̄aziri te Zihova
pa korapa bae pa kali toqere,
pa minatagutu si kote tome nia rini sa n̄inedala
variva magasana tanisa Ba n̄ara.
- 20 Koasa rane vinaripitui asa si kote gona pani rini
la koari na kurezu na veke
sari dia beku siliva na qolo
saripu taveti rini teledia pude vahesi i.
- 21 Kote govete nuquru la pa korapa bae si arini,
la tome koari na patupatu pa kali toqere.
Kote podekia rini pude tome nia sa tina n̄aziri te Zihova
meke sa n̄inedala variva magasana tanisa Ba n̄ara
pana gasa si Asa pude niu ia sa popoa pepeso.
- 22 Noso, lopu veko la nia sa mua rina n̄erane pa tie,
ura na tie mo si asa pu si n̄o nia mo isuna.

Na sa sa laena sa tie?

3

Sa Tinahuara pa Zerusalem

- ¹ Kamahire doño la, se Zihova,
 sa Tamasa Tadi na Qeto Minate,
 si nama pude vagi pania koe Zerusalem meke Ziuda
 sari vinari tokae meke vinari poni tadi na tie,
 doduru vasina pu mae guadi sari ginani meke kolo,
² sari dia varane meke dia tie varipera,
 dia tie varipitui meke dia poropita,
 dia tie matemateana meke dia tie totoli,
³ dia palabatu koasa qeto minate meke palabatu vasileana,
 dia palabatu qavuna, matazona pa tinavete lima,
 meke tie vakuvakutae.
⁴ Zama se Zihova, “Na koburu kote poni ni Arau pude na
 dia koimata;
 na koburu mo pude qavuna ni.”
⁵ Sari tinoni si kote vari nonoivali teledia,
 keke tie kote novalia si keke tie, na turana kote
 novalia si keke turana.
 Sari tie vaqura kote razai sari tie koadi,
 sari tie kaleadi kote korodia luli sari dia palabatu.
⁶ Keke tie si kote harupu vagia si keke ari tasina
 pa vetu tanisa tamadia, meke zama,
 “Agoi si ari mua poko hade, agoi mamu tuturana koa gita;
 mamu kopu nia sa vasileana ta huarana hie!”
⁷ Ba koasa rane asa si kote olana si asa,
 “Arau lopu boka salania sa ginugua hie.
 Arau loke qua poko na ginani pa qua vetu.
 Lopu va koimata au koari na tie hire.”
⁸ Ura, Zerusalem si tubarae nia,
 meke Ziuda si hoqa nia.

Sari dia zinama si va karikari la koe Zihova,
va ekeki si arini pa Kenuna.

⁹ Sa dinono mo pa isumatadia si va sosode puleni;
va dodogoro ni rini sari dia sinea gua ari tie pa
Sodomu;
lopu podekia rini pude tomei.

Ke kote kamoi tinasuna si arini!
Tedia mo va tutuvu puleni sa tinasuna.

¹⁰ Tozi ni sarini pu tonoto sapu kote leana mo si arini,
ura, kote hena valeani rini sari vuadi ri dia tinavete.

¹¹ Ba sari tie kaleadi si kote kamoi tinasuna!
Kaqu vagia rini vuana sapu tavete lani rini koari votiki tie.

¹² Ari na tie vaqura novali sari Qua tie,
meke ari barikaleqe na koimata ni si arini.
Gamu na qua tinoni, ari mia tie tuturana, si ta turana va
seu gamu;
garunu gamu rini pude lulia sa sirana seana.

¹³ Zihova si habotu pa Nana habohabotuana pa vetu
varipitui;
gasa turu si Asa pude pitui sari Nana tinoni.

¹⁴ Zihova si podalae pitui
sari na palabatu na koimata koari Nana tinoni;
“Gamu na novalia sa Qua inuma vaeni;
na likakalae tadi na habahuala si sini pa mia vetu.

¹⁵ Na sa gua ke nonovali gamu sari Qua tinoni
meke luli mia hiniva koa rini pu habahuala?” isana
gua si zama vura nia sa Banara, Zihova Tadi na
Qeto Minate.

¹⁶ Zama se Zihova,
“Va titie hola sari na barikaleqe pa Zaione,
va gelegele rua pana ene lamae si arini,

sari mata dia si linana hata tie pude roroi gua,
 sari inene si vari tatai meke va donodono lea gua,
 meke sari na hokata vinasari pa tunutunu nene si
 vevevehe kumana.

¹⁷ Gua ke kote la se Zihova meke va kamo ni tubu sari
 batudi rina barikaleqe pa Zaione;
 kote la se Zihova meke va golu beo i sari batu dia.”

¹⁸ Koasa rane vinari pitui asa si kaqu saputu pani e
 Zihova sari doduru tiniona vina titie tadirini: sari hokata
 pa tunutunu, pusi batu, paku sivara; ¹⁹ sari vikulu taliña,
 hokata pa lima, meke poko paere isumata; ²⁰ sari poko
 vinasari pa batu meke seni pa nene, poko pusi pa kopete,
 lumu humana lea, na dia vina roro; ²¹ sari na rini pa
 kakarutudi meke pa isudi; ²² doduru poko tolavaedi, poko
 gele, poko korapae, poko hake ulue, meke huneke vovoina
 poata; ²³ meke sari qelasi tiroana, poko maramara, haqese,
 toropae patu nedala, meke sari hadehade batu.

²⁴ Kote humana hikare si arini, meke lopu humana lea;
 na iku si pusi pa kopete meke lopu na poko;
 na golu batu meke lopu na kalu dono lea;
 na poko baika meke lopu na poko tolavaedi;
 na kinurekure meke lopu na dinono lea.

²⁵ Sari mua tie si kote mate pa vedara,
 sari mua varane si kote mate pa vinaripera.

²⁶ Sari na sasada koasa goba pa Zaione si kote lukalukana
 meke kulusu;
 kote guana barikaleqe dododohona meke habotu pa
 pepeso sa vasileana.

4

¹ Koasa rane asa,
 ka zuapa barikaleqe kote tuqe vagia si keke tie
 meke zama, “Haba gami!
 Telemami kote hata ginani meke poko;

malumu gami mo pude ta poza nia sa pozamu.

Mu vagi pania sa mami kinurekure!”

Kaqu Tava Vaqura Pule sa Popoa Zeruselema

² Koasa rane asa, sa Lelaṅana e Zihova si kote tolavaena meke marilaena; meke sa vuana sa pepeso si kote na qinetuqetu meke tinolava tadi pu koa hola pa Izireli. ³ Arini pu koa hola pa Zaione, pu lopu taluarae pa Zeruselema, si kote ta pozae hopedi, arini pu ta kubere pozadi meke korapa koa pa Zeruselema. ⁴ Meke kote vulasa pani e Zihova sari na sinea tadi na barikaleqe pa Zaione, kote va via pani Sa sari ehara pa Zeruselema pa korapa Maqomaqona Sa pa vinaripitui meke pa nika. ⁵ Meke kote tavetia e Zihova koarini pa toqere Zaione, meke koari doduru pu varigara vasina, si keke lei pana rane meke na huruṅu nika pana boṅi, meke sa ṅinedala te Tamasa si kaqu nobia sa doduruna sa vasileana nomana.* ⁶ Kote na ipi si asa pude aqoro koasa ṅada pana rane meke na vasina pude tome koari na ruku na raneboṅi.

5

Sa Kinerana sa Inuma Vaeni

¹ Maqu kera ponina si asa pu tataru nia rau,*

na kerana sa nana inuma vaeni:

Asa pu tataru nia rau si tagoa si keke nana inuma vaeni pa keke kali toqere masuruna.

² Gelia sa sa pepeso meke okipani sa sari patu,

meke letei sa sari vaeni ta vizatadi.

Kuria sa si keke vetu hakehakei ululuna pa korapana meke tavetia sa sa patu munamunala vaeni.

Beto si aqa ni sari qurepi^d pude sagana,
ba sari doduru qurepi si pasa beto.

* 4:5 Ekd 13:21, 24:16 * 5:1 Mt 21:33; Mk 12:1; Lk 20:9

³ Ke zama sa qua baere, “Kamahire gamu pu koa pa Zerusalema meke pa Ziuda,
mi varipitui ni gami, sa Qua inuma vaeni meke Arau.

⁴ Sa beka si lopu tavete ponía Rau sa Qua inuma vaeni?
Na doduru si ele tavete ponía mo Rau.

Ba totoso hata qurepi leanadi Rau,
si na vea ke poni Au qurepi kaleanadi tu sa?

⁵ Ke Maqu tozini gamu
sapu kote tavetia Rau koasa Qua inuma vaeni:
kote vagi panía Rau sa bara pa vari likohaena sa,
pude mani ta novala palae;
meke kote huara paní Rau sari gobana sa,
pude mae sari kurukuru meke neti va gore panía.

⁶ Kote va emata panía Rau si asa,
lopu kaqu va tana pulei Rau sari na vaeni babe geli
pulea sa pepeso;
ba na hiqohiqo rakihi si kote toqolo vasina.
Meke kote tozini Rau sari na lei
pude lopu kaqu va hoqa nía ruku.”

⁷ Sa inuma vaeni te Zihova Tadi na Qeto Minate,
asa sa butubutu Izireli
meke sari tiena sa popoa Ziuda,
arini sa inuma sapu qetuqetu nía Sa.
Ke na vinilasa tonotona si dono hata ia Sa, ba na ehara tu
si dogoria Sa;
hata tinonoto gua, ba na kabodi ri na tie sigitidi mo
si avosi Sa.

Sa Kinaleana Tavetia ri na Tie

⁸ Mi talotana gami si gamu pu holu va sokua sa vetu
meke vari hoda lamo sa vinagi pepeso,
osolae loke lolomo si koa
meke telemia mo si koa pa pepeso.

⁹ Zihova Tadi na Qeto Minate si zama vura nia meke avosia rau sapu guahe:

“Hinokara sapu sari vetu nomadi si kote kokoba,
sari vetu leleadu si kote loke tie koai.

¹⁰ Sa inuma vaeni sapu pa pepeso manege puta eka nomana si kote vesu lita vaeni mo va vura ia.
Ka manege puta tela kiko huiti si kote va vura keke tela vua kiko huiti mo.”

¹¹ Mi talotana gamu pu tekulu vaqavaqasa pude hata vaeni meke naponapo pu koa kamo korapa boni osolae va viviri i na vaeni.

¹² Tago mike, na likakalae kerakera si arini tana toso pa dia inevana, na tabarini, ivivu, meke na vaeni, ba loke dia binalabala la koari na vina tana te Zihova, loke pinamana koari Nana tinavete.

¹³ Gua ke sari na Qua tinoni si kaqu ta raovo vagi la pa votiki popoa, sina lopu tumae Nau rini; sari dia niha si kote mate pa inovia meke sari na tie hoborodi si kote mate pa memeha.

¹⁴ Gua ke sa lovu si kote ena hiva gani hola, meke kote va nanara va labea sa sa nuzuna; vasina kote gore beto la sari hiteke na lavata meke saripu viviri na noveorodi tugo.

¹⁵ Ke sari tie si kote tava kurekure meke sari na tinoni si kote tava pepekae, meke sari matadi ri pu vahesi pule ni si kote tava kurekure.

¹⁶ Ba e Zihova Tadi na Qeto Minate si kaqu tava lavata koasa Nana vinilasa tonotona, meke sa Tamasa Hopena si kote va bakalia sa Nana minadi koasa Nana tinonoto.

- 17 Sari na sipi si kote ganigani pa dia pepeso duduli;
meke sari na lami si kote dena koari na vasidi ta
huaradi tadi na tie tagotago.
- 18 Madi talota^{na} si arini pu ririhia sa dia sinea koari na iku
kokoha,
sari kinaleana koari na aroso nomadi.
- 19 Madi talota^{na} sarini pu zama, “Va bebeno ia sa Tamasa,
va tuturei ia sa Nana tinavete pude mada dogoria.
Va kamo mae ia,
va kamo mae ia sa hiniva tanisa Tamasa Hopena pa
Izireli,
pude mada tumae nia.”
- 20 Madi talota^{na} sarini pu poza nia leana sapu kaleana
meke va kaleana ia sapu leana,
sarini pu va huporo ia sapu kalalasa
meke va kalalasa ia sapu huporo,
sarini pu va lomososo ia sapu pasa
meke va pasa ia sapu lomososo.
- 21 Madi talota^{na} sarini pu gilae pa matadia teledia
meke tumatumae gua pa dia binalabala teledia.
- 22 Madi talota^{na} sarini pu varane pa napo vaeni
meke bokaboka hola pa heni napo ⁿniradi,
- 23 sarini pu vagi tinabara golomo meke rupahi sari pu sea,
meke korodia poni tino^{no}to sari pu hinokaradi.
- 24 Ke gua sapu gani na nika sari rerequtu popadi
meke sari duduli popadi si ta onolo toa pa nika,
si kaqu gugua rina huda sapu popozu karosodi si arini,
meke ta givusu taloa havorodi guana kavuru;
sina ele kilua rini sa tinarae te Zihova Tadi na Qeto Minate,

meke korodia nia rini sa zinama tanisa Tamasa
Hopena pa Izireli.

²⁵ Gua ke sa tinaⁿaziri te Zihova la koari Nana tinoni si
halala;
sa Limana si ovulu sage meke nama pude seke goren.
Sari toqere si niu,
meke sari tini tie matedi si guana remoremo pa
sisiraⁿa.

Gua ba sa tinaⁿaziri te Zihova si lopu rizu taloa,
sa Limana si ovulu sage eko mo, nama pude seke.

²⁶ Ovulu sage nia Sa sa pitipiti varipera pude titioko va
mae i sari na popoa pa seu,
meke hiovo la i Sa sarini pa vina betona sa popoa
pepeso.

Ke taluarae mae gedi hire,
rerege meke tuturei hola!

²⁷ Lopu keke arini si mabo babe ta tubarae,
lopu keke si rodoko babe puta;
lopu keke iku sapu dokoho nia pa kopete si lozoko,
lopu keke aroso sadolo si kumata.

²⁸ Sari dia tupi si ⁿaru,
meke sari dia bokala si nama pude gona;
sari ola nenedi ri dia hose si ⁿiⁿira guana patu,
meke sari totopilidi ri na dia totopili varipera si
viloru gua na vivirua.

²⁹ Kurumu guana laione si arini,
guana kurumu tadi na laione vaquradi;
kurumu si arini totosu va matea rini si keke kurukuru
meke paleke taloa nia, ura loke tie kote harupia.

³⁰ Koasa rane asa si kote kurumu nia rini sa dia boso,
guana ovaⁿana sa lamana.

Meke be doⁿo karovo la pa Izireli sari tie,
kote dogoria rini sa huporo meke tinasuna;

sa kalalasa ba kote opo adumia na lei huporona.

6

Tiokia Tamasa se Aisea Pude na Poropita

¹ Koasa vuaheni sapu mate se Uzaea sa baṅara, si dogoria rau sa Baṅara habotu pa Nana habohabotuana baṅara, ululu meke tolavaena, meke sa poko gele tanisa si siṅia sa sa Zelepade.* ² Pa kali sage koa Sa si koa dia sari mateana serapimi, sapu hopeke onomo tatapurudi: karua si nobi ni isumata rini, karua si nobi ni tinidia, meke karua si tapuru ni rini. ³ Meke vari titioki si arini,*

“Hopena, hopena, hopena se Zihova Tadi na Qeto Minate!

Sa Nana tinolava madina si siṅi koasa popoa pepeso.”

⁴ Pa mamalaiṅidi si niu sari dedegere sasada meke sa nuqunuquruana meke siṅia tuṅaha sa Zelepade.*

⁵ Meke zama si rau, “Tinalotaṅa si kamo koa rau! Kote mate mo si rau! Ura na tie mo si rau, sapu boni beruqu, meke koa turaṅi rau sari tie sapu boni berudi, ba dogoro nia mataqu tu arau sa Baṅara, e Zihova Tadi na Qeto Minate.”

⁶ Meke tapuru mae koa rau si keke mateana serapimi, na motete lerana koasa hope si nepihi vagia sa meke paleke mae nia. ⁷ Mae noti nia sa koari beruqu sa motete lerana meke zama, “Isana, ele tiqui sa motete lerana hie sari berumu; ke sari mua sinea si ele ta vagi palae, meke ele ta leosae si agoi koari na mua tinavete kaleadi.”

⁸ Meke avosia rau sa mamalaiṅi tanisa Baṅara sapu nanasa guahe: “Esei si kote garunia Rau? Meke esei si kote na mami tie paleke inavoso?”

Meke olaṅa si arau, “Hiera si arau! Garunu lani au!”

⁹ Zama si Asa, “La mamu tozi ni sari tie hire:

* 6:1 2 Baṅ 15:7; 2 Koron 26:23 * 6:3 Rev 4:8 * 6:4 Rev 15:8

‘Kaqu avosia na avosia mo gamu ba lopu kaqu gilania,
kaqu dogoria na dogoria mo gamu ba lopu kaqu va
hinokara,’*

¹⁰ Sari bulodia ri tie hire si mu va nabui;
va nuli sari talinadi,
meke va behui matadi.

Be lopu gua si kote dodogorae ni matadia,
avavosae ni na talinadia,
gilagilana ni na bulodia,

meke kekere pule mae meke ta salana,” gua si Asa.

¹¹ Meke nanasa si rau, “Vea seunae gua, ta Banara?”

Olaa si Asa:

“Osolae huara palae sari vasileana nomadi

meke loke tie koa i,
osolae ivulu sari na vetu
meke sa popoa si kaleana meke ta novala,

¹² osolae garunu taloa ni e Zihova Tadi na Qeto Minate pa
seu sari doduru tie,
meke sa pepeso pa Izireli si namu loke tie si koa ia.

¹³ Meke be keke pa manege koari tie si koa hola koasa
pepeso,
ba kaqu ta rapata meke ta sulu.

Ba gugua ari na huda terebiniti meke oaku
sapu koa hola dadagadi mudidi ta maho gore,
si sa kiko hopena si kote guana dadaga te Izireli koasa
pepeso,” gua.

7

Sa Inavoso te Ehazi sa Banara pa Ziuda

¹ Sipu koa banara pa Ziuda se Ehazi sa tuna e Zotamu
sapu sa tuna e Uzaea, si topue la pude raza ia sa sa
vasileana Zerusalem se Rezini sa banara pa Siria, meke e

* 6:9 Mt 13:14-15; Mk 4:12; Lk 8:10; Zn 12:40; TTA 28:26-27

Peka sa tuna e Remalia, sa baṅara pa Izireli, ba lopu boka va kilasia rini si asa.*

² Ego sa baṅara pa Ziuda si ta tozi sapu, “Sa qeto minate te Siria si ele variva egoi la koari pa Iparemi,” gua. Ke sa bulona e Ehazi meke tadi kasa nana tinoni si neneqara, na matagutu, gua ri na huda sapu niniu toso givusi.

³ Ke zama se Zihova koe Aisea, “Mu la, agoi meke sa tumu koreo se Seara Zasubi*, mamu tutuvia se Ehazi pa siraṅa la pa vasina ṅuzapa va popa poko vulu vaquradi sari tie, tata koasa gineli kolo sapu vagi kolo koasa Kopi Kali Sage. ⁴ Mamu tozi nia si asa, ‘Mu kopu, mamu lopu matagutu. Lopu talotaṅa nia sa tinaṅaziri tadi Rezini meke Peka, sari karua huda itito matedi arini. ⁵ Uve, sari baṅara pa Siria meke Izireli si ele kuhana nigo rini, meke zama, ⁶ “Aria mada la rapatia si pa Ziuda; mada la teuru pania meke vari paqaha rua nia pude na nada, meke mada va baṅaria sa tuna e Tabili vasina,” gua.’ ⁷ Ba gua hie si zama nia e Zihova Baṅara:

‘Sa rinapata si lopu kaqu gorevura,
lopu kaqu ta evaṅa si asa.

⁸ Ura sa ṅiniraṅira te Siria si pa Damasikasi mo, sa nana vasileana nomana,
meke sa ṅiniraṅira te Damasikasi si koe Rezini, sa nana baṅara.

Meke pa korapana onomo ṅavulu lima vuaheni,
si kote ta huara inete se Izireli, meke lopu kote koa hola guana butubutu tinoni.

⁹ Sa ṅiniraṅira te Izireli si koe Sameria, sa nana vasileana nomana,
meke sa ṅiniraṅira te Sameria si koasa nana baṅara,
se Peka sa tuna koreo e Remalia.
Be lopu turu va ṅinira si agoi koasa mua rinaṅerane,

* ^{7:1} 2 Baṅ 16:5; 2 Koron 28:5-6 * ^{7:3} Sa ginuana sa pozana Seara Zasubi si “Sari tie koa holadi si kaqu pule mae.”

si lopu kaqu boka va turu va nabu igo Arau,' gua si Asa."

Sa Vina Gilagilana sa Pozana Imanuela

¹⁰ Meke zama pule se Zihova koe Ehazi, ¹¹ "Mu tepa la nia koe Zihova si keke vina gilagila, be lohi hola nia sa sa popoa tadi tie matedi, babe ululu hola nia sa mañauru."

¹² Ba olaña se Ehazi, "Lopu kaqu tepa si rau; na koroqu podekia rau se Zihova."

¹³ Ke zama se Aisea: Va avoso, agoi sa tuna Devita! Vegua, lopu ele pada mo sapu hoke va maboi goi sari tie? Vegua kaqu va maboa tugo goi sa Tamasa? ¹⁴ Ego, e Zihova telena kote poni igo si keke vina gilagila: Keke vineki vaqura* si kote aritiana meke kote podoa sa si keke tuna koreo, meke kote poza nia Imanuela* sa si Asa.* ¹⁵ Kote napo meleke meke hena zipale* si asa pana ele tumae nia sa pude veko pania sapu seana meke vizatia sapu toñoto. ¹⁶ Ba sipu lopu ele tumae nia sa koreo pude veko pania sapu seana meke vizatia sapu toñoto, si sari pepeso tadi karua bañara saripu matagutu ni goi si kote ta huara ilasa. ¹⁷ "Meke kote va kamo nia e Zihova koa goi, mua butubutu, meke koasa mua tatamana, si keke toতোসো sapu lopu ele gua, seunae gua paqaha se Iparemi koe Ziuda. Kote garunu mae nia Sa sa bañara pa Asiria."

¹⁸ Koasa rane asa si kote hiovo la se Zihova, meke tioki sari dodoa pa kali tototolo pa Izipi meke sari na zipale pa

* 7:14 Sa zinama Hiburu sapu ta ilirae vineki vaqura sa ginuana sa si boka la gua pa barikaleqe vaqura meke vineki vaqura tugo. Sa ginuana vineki tavilolosona si mae gua pa zinama Quriki koari na Kinubekubere Hope Vaqura. * 7:14 Sa ginuana sa pozana Imanuela si, "Tamasa si koa koa gita."

* 7:14 Mt 1:23 * 7:15 Zama nia Aisea sapu lopu sana kote podalae si keke toতোসো tasuna. Pa binalabala tadirini meleke meke zipale sina ginani leadi pu kote henai sa koburu sina lopu soku tie koa holadi koasa popoa.

popoa Asiria. ¹⁹ Kote rovana mae si arini meke koa koari na tabahoara, na bae patu, na hiqohiqo rakihi, meke tata koari na kopi. ²⁰ Koasa rane asa si kote tabaria e Zihova si keke tie kotokoto kalu pa kali la pa Ovuku Iuparetisi, sa banara pa Asiria, pude neri ia sa batumu meke sari kalu pa nenemu, meke pude pana pania sa gumimu tugo. ²¹ Koasa rane asa si pude bokaboka keke tie, meke kote boka kopu nia na va toa hola ia si keke bulumakao meke karua qoti. ²² Gua ba kote soku pada mo sa meleke ta vagi koa rini, meke kote hena meleke nadina si asa. Arini pu koa hola pa pepeso si kote hena meleke nadina meke zipale. ²³ Koasa rane asa, koari na inuma vaeni taguedi, sapu koa i na tina vaeni sapu pada keke tina siliva hinoludi, si kote toqolo sinini na hiqohiqo rakihi. ²⁴ Na tie hukue si kote la vasina, tanini na dia bokala na tupi, ura sa pepeso si kote tale hiqohiqo rakhina. ²⁵ Sari na toqere sapu masurudi meke hoke koa i na inuma si kote koa i na hiqohiqo rakihi; kote na vasina tadi na bulumakao, sipi, meke qoti pude koa gani duduli.

8

Sa Tuna Aisea si na Vina Gilagila koari na Tie

¹ Zama se Zihova koa rau, “Mu vagia keke pepa tana kubekubere ta viqusuna, nomana, mamu kubere va bakalia vasina sa pozapoza hie: ‘Mahea-Salala-Hasi-Bazi,’ gua. ² Meke kote tioki Rau sari Uraea sa hiama meke Zakaraea sa tuna e Zeberekaea, karua tie ta ronudi, pude va sosode poni Au.”

³ Meke la putanania rau sa qua barikaleqe, meke aritiana si asa meke podoa sa si keke tuna koreo. Meke

zama se Zihova koa rau, “Mu poza nia ‘Mahea-Salala-Hasi-Bazi.*’⁴ Sipu lopu ele tumae nia sa koburu pude zama ‘Papa’ meke ‘Mama’, si sari tinagotago pa Damasikasi meke sari tin^otona ta hikodi pa Sameria si kote ta paleke taloa beto koasa ban^ara pa Asiria,” gua.

Sa Ban^ara pa Asiria si Korapa Mae

⁵ Zama pule mae koa rau se Zihova:

⁶ “Sina kilua ri na tie pa Ziuda

sa tototolo bulebulena pa Saelo,*

meke qetuqetu nia rini sa ban^ara Rezini
meke sa ban^ara Peka.

⁷ Ke kote la se Zihova meke va raza ni koa rini sa ban^ara
pa Asiria, meke sa nana qeto minate,

sapu kekeno^ono guana na naqe ninⁱirana pa ovuku.

Kote sage sa naqe

meke holani sari taqelena,

⁸ meke kote totolo ninⁱira meke nuquru la pa Ziuda,

kote sinⁱ sage vasina osolae kamo pa asedi rina tie.

Kote repahi sa naqe sari tatapuruna meke nobi betoa mo
sa sa doduruna sa popoa Ziuda.

Kei Imanuela! Tamasa, Mu koa tura^ana gami.”

⁹ Mi matagutu, gamu pa votiki butubutu!

Mi va avoso, gamu pa popoa seu.

Mi va qaqiri pude varipera, ba mi matagutu!

Uve, qaqiri pude varipera, ba mi matagutu,

sina kaqu tava kilasa si gamu.

¹⁰ Mi rove valeania kote vegua sa rinapata, ba kote loke
laena;

* 8:3 Sa ginuana sa pozapoza Mahaea-Salala-Hasi-Bazi si
“Aria-Hikohiko-Tuturai-Zau-Vagi.” * 8:6 Saelo si na popoa koa ia
sa Ipi hopena meke e Zihova pukerane.

mi tavete vura nia sa hiniva pude variperā, ba lopu
 kote boka tugo;
 ura sa Tamasa si koa turaṅa gami.

Va Balau ia e Zihova sa Poropita

¹¹ Meke zama se Zihova koa rau, meke sa limana
 nṅirana si va hake mae nia Sa koa rau; va balau au Sa
 si arau pude lopu lulia sa hahanana tadi na tinoni. Zama
 si Asa:

¹² “Lopu poza nia vinariva egoi koari na kana pude huarā
 sa binaṅara
 sari doduru ginugua sapu ta pozae vinariva egoi
 koari na kana;

mu lopu matagutu ni gua sapu matagutu ni ari kasa,
 meke lopu holoqoru ni si arini.*

¹³ E Zihova Tadi na Qeto Minate eke mo si kote va hope ia
 goi,

Asa eke mo si kote pamaṅa nia goi,
 Asa eke mo si kote matagutu nia goi,

¹⁴ meke Asa si kote na tometomeana;
 ba koari na tie Izireli meke Ziuda si kote na
 patu si Asa sapu kote va tubarae i sari na tie,
 meke na patu sapu va hoqai sari na tie,
 meke koari tie pa Zerusema si kote
 na sipata meke na sipele si Asa.*

¹⁵ Soku arini si kote ta tubarae;
 kote hoqani meke lopu boka gasa turu pule
 kote ta sipata vagi meke ta raovo taloa.”

*Na Vina Balau koasa Tinepa Tinokae koari na Tie Matem-
 ateana*

¹⁶ Kopu nia sa Inavoso te Tamasa,

* 8:12 1 Pit 3:14-15 * 8:14 1 Pit 2:8

meke va naqitia sa Qua kinorokorotae, gamu na qua disaepeli.

¹⁷ Arau kaqu aqa nia se Zihova,
sapu taliri va seu koari na tuna Zekopi.

Koa Sa si kaqu veko rau sa qua rinanerane.*

¹⁸ Hiera si arau, meke sari na koburu pu poni au e Zihova. Gami sari na vina gilagila meke na vina nonoga pa Izireli ta garunu mae gua koe Zihova Tadi na Qeto Minate, Asa pu koa pa toqere Zaione.*

¹⁹ Pana tozi nigo ri tie pude nanasi sari na tie matemateana na tie sabusabukae, saripu hoke manamanasa na qimuqimutu sapu vea, lopu kote nanasa la tu sari tie koasa dia Tamasa? Na vegua ke kaqu nanasa poni tu sari tie toadi koari tie matedi? ²⁰ Mu dono la koasa tinarae meke inavoso te Tamasa! Pana lopu luli rini sari Nana zinama, si na loke dia kalalasa si arini.

Na Totoso Tasuna si Kamo

²¹ Nunala meke ovia, ke kote ene vilorae ia rini sa popoa; totoso ovia mate, si kote bugoro si arini meke ta naziri, meke kote dono sage si arini meke leve nia rini sa dia banara meke sa dia Tamasa. ²² Meke kote tiro gore ia rini sa pepeso, meke na tinasuna, na hinuporo variva matagutu mo si kote dogoria rini. Meke kote ta oki la si arini koasa vasina sapu huporo dudukurumuna,

9

¹ ba sa totoso huporo meke talotana si lopu kaqu koa hola.

Sa Banara sapu Korapa Mae

Pukerane si va kurekure i Tamasa sari butubutu Zeboloni meke Napitalai, ba koari na rane vugo repere si kote va lavatia Sa sa popoa Qaleli tadi na tie Zenitailo^d.

* 8:17 Hib 2:13 * 8:18 Hib 2:13

Sa popoa sapu koa ia sa sira^{na} mae gua koasa kolo
Meditareniani karovo la pa kali Ovuku Zodani.*

² Saripu ene pa hinuporo*

si dogoria si keke kalalasa nomana;
sarini pa popoa hupohuporona vasina tata sa minate
si pelara vura i na kalalasa.

³ Agoi va noma ia sa butubutu Izireli

meke hoda ia Agoi sa dia qinetuqetu;
qetuqetu si arini pa Kenumu
qetu gua ari tie totošo pakepakete pa inuma,
qetu gua ari na varane totošo vari hia ni ri sari vinagi pa
mudi vinaripera.

⁴ Gua sapu tavetia Goi koasa totošo va kilasia Goi sa qeto
minate tadi pa Midiani,

si huara pania Goi sa ioki^d sapu ta mamata nia arini,
sa huda sapu pilivarata pa avaradi,
meke sa kolu sekesekeana tanisa tie nono^ovala.

⁵ Sari buti tadi na varane sapu ene lani rini pa vinaripera,
meke sari doduru dia poko sapu tale eharadi

si kaqu ta sulu palae,
kaqu ta sutu^u la pa nika.

⁶ Ura, koa gita si podo si keke koburu,
keke koburu koreo si ta poni koa gita!

Meke sa qinavuna si kote koa pa avarana Sa,
meke kaqu ta pozae,

Tie Varitokae Valeana pa Binalabala, Tamasa
Heheda,

Tamada Koa Hola, Koburu Tavia tana Binule.

⁷ Sa tinoqolona sa Nana qinavuna meke sa Nana binule si
loke koko^{ina}.*

Kaqu koa ba^{na}ra si Asa pa habohabotuana ba^{na}ra te
Devita

* 9:1 Mt 4:15 * 9:2 Mt 4:16; Lk 1:79 * 9:7 Lk 1:32-33

meke koasa nana binaⁿara,
 kaqu kuria Sa meke zuka ia Sa pa nin^ono meke tin^onoto
 podalae pa toতোসা meke kamo^a na kamo^a.
 Sa hiniva ninⁱirana te Zihova Tadi na Qeto Minate
 kote va gorevura ia si asa.

Kote Va Kilasia e Zihova sa Binaⁿara Izireli

- 8 E Zihova si zama vura la koe Zekopi;
 sa vinilasa hie tanisa si hoqa la koa sa popoa Izireli.
 9 Doduru tie Izireli kote tumae nia,
 sa butubutu Iparemi meke arini pu koa pa Sameria,
 arini pu vahesi puleni meke doⁿo gore tie
 si zama,
 10 “Sari biriki si ele hoqa gore,
 ba kote kurikuri pule si gami koari na patu ta peqodi;
 sari huda piqi si ele ta maho beto,
 ba kote hobeni huda sida gami.”
 11 Ba ele la e Zihova meke turaⁿi sari kana te Rezini pude
 la rapata pa Izireli,
 meke garunu nono lani Sa sari doduru kana te Izireli
 koa rini.
 12 Ari pa Siria pa kali gasa rimata meke ari pa Pilisitia pa
 kali lodu rimata,
 si ele va puzulu pania sa popoa Izireli;
 gua ba sa tinaⁿaziri te Zihova si lopu rizu taloa,
 sa Limana si ovulu sage eko mo, nama pude seke.
 13 Ba sari tie pa Izireli si lopu kekere pule la koa Sa pu va
 kilasadi,
 meke lopu hata ia tugo rini se Zihova Tadi na Qeto
 Minate.
 14 Ke kote la e Zihova meke seke kumatia koe Izireli sa
 batuna meke sa pikutuna,
 sari na kava noⁿohara meke sa kuli pa kolo, pa keke
 rane mo;
 15 Sa batu si ari kasa palabatu na koimata,

meke sa pikutu si ari na poropita sapu hoke kokoha
pa dia zinama.

¹⁶ Sarini pu totoli ni sari tie hire si tura^{na} va sea i,
meke sarini pu ta totoli si ta tura^{na} va seu.

¹⁷ Gua asa ke e Zihova si lopu kaqu qetu ni sari tie vaqura,
meke lopu kaqu tataru ni Sa sari pu eapa na naboko,
sina doduru si lopu gilania sa Tamasa meke kaleadi beto
si arini,
tale zinama bonidi si tozi rini pa ⁿuzudia;
gua ba, sa tinaⁿaziri te Zihova si lopu rizu taloa,
sa Limana si ovulu sage eko mo, nama pude seke.

¹⁸ Hinokara huru^{nu} gua tugo na nika sa kinaleana;
gani sa sari na hiqohiqo rakihi,
sulu pania sa sa hiqohiqo pa soloso,
meke sa tun^ahana sa si ale va toketokele sage.

¹⁹ Koasa tinaⁿaziri te Zihova Tadi na Qeto Minate,
si sa popoa si kaqu ta sulu,
meke sari tie mo si na hudana sa nika;
meke loke tie kote toka nia sa tasina.

²⁰ Kote raza ia rini sa tura^{na} dia pa kali matao,
ba kote korapa ovia tugo;
kote vagi koasa turaⁿadia pa kali gede,
ba kote lopu de^{na} tugo.

Sari tudia soti ba kote kamo henai mo rini!

²¹ Sari tie pa Manase kote henai sari pa Iparemi,
ari pa Iparemi kote henai sari pa Manase;
meke kote taliri sari karua meke raza ia si pa Ziuda;
gua ba, sa tinaⁿaziri te Zihova si lopu hite rizu taloa,
sa Limana si ovulu sage eko mo, nama pude seke.

10

¹ Madi talota^{na} sarini pu tavete tinarae ba lopu pa
tinoⁿoto,

- sarini pu vilavilasa toka kale meke nonovali sari tie pa vinaripitui.
- ² Korodia tokani pa vinilasa tonotodi sari na malana meke sa tinokae si lopu ta vala koari na Qua tinoni. Hiko vagi rini sari na tinago tadi na naboko, meke gua tugo koari koburu eapadi.
- ³ Na sa si kote tavetia gamu koasa rane va kilasa gamu sa Tamasa, sipu korapa mae gua pa seu sa tinahuara? Koe sei si kote haqala la hata tinokae gamu? Pavei kote la va naqiti gamu sari mia tinagotago?
- ⁴ Loketona pule ba kote mate si gamu pa vinaripera babe matagutu turani sari pu ta tuqe vagi. Gua ba, sa tinanaziri te Zihova si lopu hite rizu taloa, sa limana si ovulu sage eko mo, nama pude seke.
- ⁵ Zama se Zihova, “Mi talotana gamu pa Asiria, Gamu pu tavetavete ni gamu Rau pa Qua tinanaziri guana na Qua vedara!”*
- ⁶ Garunu la nia Rau se Asiria pude rapatia sa butubutu sapu loke dia tamasa, va tia la nia Rau si asa koari na tinoni pu ta naziri ni Rau, pude saputu meke hiko vagi dia tinagotago, pude neti goreni si arini guana nelaka pa sisirana.
- ⁷ Ba lopu gua asa si hiva tavetia Asiria, lopu gua asa si koa pa nana binalabala, sa nana hiniva si pude huhuara, pude seke va mate betoi soku butubutu.
- ⁸ Zama si asa, ‘Vea lopu na banara tu sari doduru qua niha?
- ⁹ Huara pania gami sa popoa Kalono gugua mo pa Kasemisi. Hamati si hoqa pa kenu mami gua mo pa Arapadi.

* 10:5 Ais 14:24-27; Nehu 1:1 kamo hinia 3:19; Zepa 2:13-15

Meke Sameria si huara gunia tugo gami pa Damasikasi.

¹⁰ Tuqe vagi sa Limaqu sari butubutu pu vahesi sari na beku,

sari binaⁿara sapu tago beku sapu ari laedi hola ni saripu tadi pa Zerusalemameke Sameria.

¹¹ Ke kote va kilasia gami sa popoa Zerusalemameke sari nana beku pa patu na huda,

gua mo sapu tavete nia gami si pa Sameria meke sari nana beku.”

¹² Pana va hokoti e Zihova sari doduru Nana tinavete la koasa toqere Zaione meke Zerusalemameke, si kote tiqe zama si Asa, “Kamahire kote va kilasia Rau sa baⁿara pa Asiria koasa nana vinahesi pule meke sa vina titie pa matana.

¹³ Ura zama si Asa,

‘Pa ⁿniraⁿira tanisa Limaqu si vata evaⁿi Arau si hire, meke pa Qua ginilagilana si

va rizui Rau sari na voloso tadi na butubutu, meke la tuqe vagi Rau sari dia tinagotago;

guana tie ⁿnira si Rau toto so seke gorenira sari dia baⁿara.

¹⁴ Guana tie sapu qaqama la pa vori,

sa Limaqu sapu qaqama la koari na tinagotago tadi na butubutu;

guana tie sapu vagi varigara vovoto ta veko palaedi si Arau,

toto so varigara ni Rau sari na popoa nomadi;

loke tie hite nebe nia sa tatapuruna

babe tukelia ⁿnuzuna pude kabo vura.”

¹⁵ Boka ovulu sage pule nia sa maho, ululu hola nia si asa pu korapa sokosoko?

Babe boka vahesi pule nia sa so, hola nia si asa pu korapa tuqena?

Boka sekea sa kolu si asa pu taⁿinina,

babe na vedara boka ovulia sa tie tuqena?

- 16 Gua ke, sa Baṅara, Zihova Tadi na Qeto Minate,
 si kote garunu la nia si keke minoho koari nana
 varane sapu toa valeana tinidi;
 pa korapana sa nana tinolava si kote pidala vura sa nika
 meke kote hurunu si asa.
- 17 Tamasa sa zuke pa Izireli si kote ta evaṅae na nika,
 Asa pu hopena si kote hurunu;
 pa korapana keke rane si kote sulu
 meke gani pani Sa sari nana hiqohiqo rakihi.
- 18 Sa tinolava tadi nana hiqohiqo na pepeso masurudi
 si kote ta huara palae,
 guana tie mohona sapu gore hiteke tinina.
- 19 Meke sari na huda koa holadi pa nana soloso si kote
 visavisa,
 meke na koburu hite ba kote boka kubere goreni mo.

Ka Visavisa Tie Izireli si Kote Pule Mae

- 20 Koasa rane asa sari ka visavisa tinoni pa Izireli,
 sarini pa butubutu te Zekopi pu lopu mate,
 si lopu kote kalavarae la koe Asiria pu seke goreni
 ba kote hinokara kalavarae la si arini koe Zihova,
 Asa sapu Hopena pa Izireli.
- 21 Ari ka visavisa tinoni si kote kekere pule,
 arini pu koa hola pa butubutu te Zekopi
 si kote pule la koasa dia Tamasa Niṅirana.
- 22 Kei Izireli, ve soku guana onone pa masa sari mua
 tinoni,
 ba kote ari ka visavisa mo si kote pule.
 Na tinahuara si ele ta zamae vura,
 sapu garogaro meke toṅoto.*
- 23 Uve, sa Baṅara, Zihova Tadi na Qeto Minate kote va
 gorevura ia,
 sa tinahuara sapu ta zama vura la koasa doduruna sa
 pepeso.

* 10:22 Rom 9:27

Ka Qu Va Kilasia Zihova se Asiria

²⁴ Gua ke, hie si zama nia sa Baṅara, e Zihova Tadi na Qeto Minate:

“Kei gamu na Qua tinoni pu koa pa Zaione,
mi lopu matagutu ni sari pa Asiria,
pu sekeni gamu kolu

meke avañani gamu vedara, gua ari pa Izipi.

²⁵ Lopu seunae si kote ibu mo sa Qua binugoro atu koa gamu,

meke sa Qua tinañaziri si kote taliri la pa tinahuara tadi pa Asiria.”

²⁶ Kote hiliburu ni iku sekesekeana e Zihova Tadi na Qeto Minate si arini,

gua pa totososeke goren Sa sari pa Midiani pa patu pa Orebi;

meke kote huhuku nia kolu Sa sa kolo
gua totososeke va kilasi Sa sari pa Izipi.

²⁷ Koasa rane asa si kaqu vagi pani Rau pa avara mia sa minamata tadi kasa,

gua tugo sa ioki pa rua mia;

sa ioki si kaqu tava moku

sina ele noboko si gamu.

²⁸ La nuquru koasa vasileana lavata pa Aiata sari kana;

meke hola gua pa Miqoroni;

veko paki dia pinaleke pa Mikimasi.

²⁹ Ene gua koasa karokarovoana pa toqere si arini, meke zama,

“Kote hola boñi si gita pa Qeba.”

Neneqara sari pa Rama;

meke govete sari pa Qibea, sa popoa te Saula.

³⁰ Kabo vura, gamu tudia vineki ri pa Qalimi!

Va avoso, gamu pa Laisa!

Olaña, gamu tie pa Anatoti!

³¹ Sari tie pa Madimena si govete beto;

sari pa Qebimi si tome.

³² Pa rane ninoroi si kote noso sari Asiria pa Nob; kote hiru ni limadia la koasa toqere pa Zaione, koasa toqere pa Zerusalem.

³³ Dono la, sa Banara, e Zihova Tadi na Qeto Minate, pa Nana niniranira si kote koku pani Sa sari lelana huda nomadi.

Sari huda ululudi si kote ta maho gore, saripu gele hola si kote tava pepeka.

³⁴ Kote maho goreni Sa sari hiqohiqo muqe; sari huda pa Lebanoni si kote hoqa pa kenuna Asa pu Ninira Hola.

11

Sa Binanara Bulebulena

¹ Na lelana si kote tuvulu vura koasa dadagana e Zese; koasa karosona si kote ari vuana si keke Lelanana sa.*

² Sa Maqomaqona e Zihova si kote kamo koasa, sa Maqomaqo ginilagilana meke binokaboka, sa Maqomaqo vinari tokae pa binalabala meke niniranira, sa Maqomaqo tinumatumae meke pinamanana e Zihova,

³ meke kote qetu nia Sa sa vina tabena e Zihova.

Lopu kote vilavilasa si Asa luli gua pa dinogoro pa mata, babe varipitui pa inavoso pa talinana,

⁴ ba pa tinonoto si kote pitui Sa saripu loke dia,* pa vinilasa tonotona si kote tavete valeana la si Asa koari pu malana pa popoa pepeso.

Sa kolu pa nuzuna si kote seke nia Sa koasa popoa pepeso, koasa sinino pa beruna kote seke va mateni Sa sari tie kaleadi.

* 11:1 Rev 5:5, 22:16 * 11:4 2 Tes 2:8

- ⁵ Sa tinon^o si kote dokoho nia Sa
meke sa ninon^o si kote ilupu nia Sa pa kopetena.*
- ⁶ Sari siki variva mate kote koa turanⁱ sari tuna sipi,
sari leopadi kote eko turanⁱ sari na qoti.
Sari na tuna bulumakao, tuna laione, si kote koa varigara
meke ganigani;*
- meke na koburu hite kote kopuni si arini.
- ⁷ Na bulumakao kote ganigani turanⁱ sa bea,
sari tudia si kote eko varigara,
meke sa laione si kote gani duduli gua na bulumakao.
- ⁸ Na koburu si kote lopilopi tata meke qaqama la pa pou
tanisa noki variva mate.
- ⁹ Lopu kote variva mate babe vari komiti si arini
koasa doduruna sa Qua toqere hopena,
ura sa popoa pepeso si kote siⁿia na ginilagilanana e
Zihova
gua sapu siⁿia kolo sa lamana.*

Kote Pule saripu Ta Raovo Taloa

- ¹⁰ Koasa rane asa sa Karoso te Zese* si kote turu guana
pitipiti tadi na tinoni;
sari butubutu si kote varigara la koa Sa
meke sa vasina koa si Asa si kote tolavaena.
- ¹¹ Koasa rane asa si kote qaqama vura nia e Zihova sa
Limana vina rua toto^o
pude vagi pule ni sari ka visavisa tie pu koa holadi
koari Nana tinoni:
pa Asiria, pa Izipi Peka, pa Izipi Ulu, pa Itiopia,
pa Elami, pa Babiloni, pa Hamati, meke koari na
nunusa pa kolo lamana.

* 11:5 Epi 6:14 * 11:6 Ais 65:25 * 11:9 Hbk 2:14 * 11:10 Sa Karoso
te Zese si e Zisu. Mi tiro la i Rom 15:12, Rev 5:5, 22:16.

- ¹² Kote kave sage pitipiti si Asa pude dogoria ri kaiqa
butubutu,
meke varigara ni sari tie Izireli saripu ta raovo taloa;
kote vagi puleni Sa sari tie Ziuda saripu hurakatae lamae
koari na hopeke vasidi koasa kasia popoa.
- ¹³ Sa kinonokono te Iparemi si kote murimuri
meke sa kinuhana te Ziuda si kote noso;
Iparemi si lopu kote kono nia se Ziuda,
meke se Ziuda si lopu kote kana ia se Iparemi.
- ¹⁴ Kote varigara sari karua meke rapatia si pa Pilisitia pa
kali lodu rimata;
meke zau vagi koari tie pa kali gasa rimata.
Kote la va kilasi rini sari pa Edomu meke Moabi,
meke sari tie Amoni si kote va tabe la koa rini.
- ¹⁵ E Zihova si kote va popa ia
sa koqu pa Izipi;
pa limana kote nebe la nia Sa sa givusu maṇinina
koasa Ovuku pa Iuparetisi.
Kote paqaha nia zuapa tototolo hitekedi Sa sa ovuku
nomana
pude boka ene karovo vasina pa nenedia sari na tie.*
- ¹⁶ Kote tavetia Sa si keke sirana nomana
pude tadi Nana visavisa tie pu koa holadi pa Asiria,
gua sapu tavete poni Sa sari pa Izireli pukerane
totoso topue vura si arini pa Izipi.

12

Na Kinera Vinahesi

- ¹ Koasa rane asa si kote zama si agoi:
“Zihova, maqu vahesi Igo.
Na bugoro nau Goi si arau,
ba ele rizu taloa sa Mua tinaṇaziri
meke kamahire si va manotau Goi si arau.

* 11:15 Rev 16:12

- ² Hinokara na qua hinarupu sa Tamasa;*
Kote ran^{ea} arau meke lopu kote koa matagutu.
E Zihova, e Zihova, sa qua niniraⁿira meke sa qua kinera;
Asa si na qua hinarupu.”
- ³ Pa qinetuqetu si kote kave vagi kolo napo si goi
koasa berukehe tinaharupu!
- ⁴ Koasa rane asa si kote zama si agoi:
“Zama leana la koe Zihova, tepa tinokae koasa Pozana;
tozi va avoso lani koari na butubutu sari Nana
tinavete,
mamu va lavatia sa Pozana.
- ⁵ Mi kera la koe Zihova, sina sari na tinavete variva
magasadi si taveti Sa;
vata gilana nia koasa doduruna sa kasia popoa sa
inavoso hie.
- ⁶ Mi kukili vala beto na kera qetuqetu, gamu tie pa Zaione,
ura tava lavata si Asa pu Hopena pa Izireli pu koa pa
vari korapa mia.”

13

Sa Vina Kilasa te Babiloni

- ¹ Hie sa kinorokorotae pa guguana Babiloni sapu vagia
Aisea tuna Emosi koe Tamasa:*
- ² Zama vura guahe se Zihova, “Va sagea sa pitipiti pa batu
toqere sapu loke hudana,
mi kukili la i; tioko la i
pude nuquru pa sasada tadi na palabatu.
- ³ Arau ele garuni sari qua tie hopedi;
ele tioki Rau sari Qua varane pude va gorevura ia sa
Qua tinaⁿaziri,
arini pu kote qetu nia sa vina lavataqu Rau,” gua.
- ⁴ Va avoso, na vevehe si koari na toqere,

* 12:2 Ekd 15:2; Sam 118:14 * 13:1 Ais 47:1-15; Zer 50:1 kamo hinia 51:64

- guana tadi na kobi tinoni!
 Va avoso, na noveoro si koari na butubutu,
 guana kobi butubutu si vari kamo!
 E Zihova Tadi na Qeto Minate
 si va nama i sari Nana tie varipera.
⁵ Na maedi pa popoa seu si arini,
 pa vina betona sa kasia popoa,
 e Zihova meke sari likakalae varipera pude gorevura ia sa
 Nana tinanaziri,
 pude huara ia sa doduruna sa popoa.
⁶ Mi kabo gamu, ura sa rane te Zihova si tata kamo;
 kote kamo guana tinahuara tanisa Tamasa pu tagoi
 sari doduru niniranira.*
⁷ Koasa ginugua hie, si kote mate beto sari doduru lima,
 sari bulodia ri doduru tie si kote malohoro gore.
⁸ Na holoqoru si kote kamo koa rini,
 tinasigiti meke tinalotana si kote koa koa rini;
 kote ta sigiti guana barikaleqe podopodona.
 Kote vari donoi pa ninunala si arini,
 sari isumatadia si kote kurekure sisigiti.
⁹ Dono la, sa rane te Zihova si korapa mae,
 na rane kaleana sapu koa ia sa tinanaziri na binugoro
ninirana,
 pude huara pania sa popoa meke va mate pani sari na tie
 kaleadi.
¹⁰ Sari pinopino pa manauru,
 si lopu kaqu va vura i sari dia kalalasa.
 Sa rimata sapu gasa si kote tava huporo
 meke sa sidara si lopu kalalasa.*
¹¹ Kaqu va kilasia Rau sa kasia popoa koasa nana ki-
 naleana,
 sari na tie kaleadi koari na dia tinavete sea.

* 13:6 Zol 1:15 * 13:10 Izk 32:7; Mt 24:29; Mk 13:24-25; Lk 21:25; Rev 6:12-13

- Kaqu va kokoi ia Rau sa vinahesi pule tadi na tie va titiedi,
meke kote va kurekure i Rau sari tie loke dia tataru.
- 12 Sari tie koa holadi si kote visavisa guana qolo viana,
kote lopu ta dodogoro sigiti si arini, hola nia sa qolo
pa Opira.
- 13 Gua ke, kote niu ia Rau sa maⁿauru,
meke kote matagutu si asa gua na tie,
meke sa kasia popoa si kote niu na rizu pa nana vasina;
koasa tinaⁿaziri te Zihova Tadi na Qeto Minate,
koasa rane sapu huruⁿu vura sa Nana binugoro.
- 14 Kote guana kurukuru dia ta hukuena,
guana sipi sapu loke nana sepati,
kote hopeke hatai rini sari dia butubutu,
hopeke govete pule pa dia popoa.
- 15 Asa pu ta saputu vagi si kaqu ta hova va mate;
doduru pu ta raovo vagi si kote mate pa vedara.
- 16 Sari dia koburu si kote seke muzari rini sipu korapa
doⁿo dia mo;
kote ta vagi palae sari dia tinago pa vetu meke tavete
va sea koari na dia barikaleqe.
- 17 Doⁿo la, kote turaⁿa mae ni Rau sari pa Media,
sarini pu lopu galagala nia sa laena sa siliva
meke lopu boka qetu nia sa qolo.
- 18 Pa dia bokala kote seke goreni rini sari tie vaqura;
kote loke dia tataru koari na haha
meke lopu kaqu balabala pule pana sekei rini sari
koburu.
- 19 Babiloni, sa patu ⁿedala koari na binaⁿara,
sa tinolava meke vinahesi pule tadi tie Babiloni,
kote gona gore nia sa Tamasa si asa,
gua ri pa Sodomu meke Qomora.*
- 20 Babiloni si lopu kote ta koa pule hokara
babe ta veko kinoa koari na sinage na sage;

* 13:19 Zen 19:24

loke tie Arebia^d si kote la turu ipi vasina,

loke sepati kote la va magogoso sipi vasina.

²¹ Ba sari kurukuru pa qega si kote la koa vasina,

sari na siki kote la siⁿⁱ sari vetu;

vasina kote koa sari duduru,

meke vasina kote horu lamae sari na qoti pinomodi.*

²² Na siki ene boⁿⁱ si kote kabo koari na vetu niⁿⁱiradi,

na siki si kote koa koari na vetu ba^{na}ara.

Sa totoso te Babiloni si ele kamo,

meke sari nana rane si tata hola dia mo.

14

Sa Pinule Tadi pu Ta Raovo

¹ Kote tataru nia Zihova se Zekopi;

kote vizata pule ia Sa se Izireli,

meke la va koa pule i koasa dia pepeso.

Sari tie karovodi si kote la somana koa rini,

meke koa keke turaⁿⁱ sari pa tutina e Zekopi.

² Soku butubutu kote tokani

pude tura^{na} pule lani sari tie Izireli pa dia popoa.

Meke sari votiki butubutu si kote nabulu la koari na tie

Izireli, pa pepeso te Zihova.

Sarini pu raovo vagia se Izireli si kote ta raovo vagi,

meke kote ba^{na}ara ni ri na tie Izireli sarini pu

no^{no}ovala i.

Sa Ba^{na}ara pa Babiloni pa Popoa Tadi Tie Matedi

³ Koasa rane pu harupu gamu e Zihova

pa tinasigiti, tinalota^{na}, meke minatagutu,

⁴ si kote va sisure nia gamu sa ba^{na}ara pa Babiloni meke

zama:

“Sa tie no^{no}ovala si ele beto!

Sa tinavete kaleana sapu huruⁿⁱuna tanisa si beto!

* 13:21 Ais 34:14; Zepa 2:14; Rev 18:2

- 5 E Zihova ele moku pania sa kolu nnirananira tadi na tie
 kaleadi,
 sa kolu pinalabatu tadi na banara,
 6 sapu pa tinanaziri si ele seke gore tie
 sapu loke vinabetona,
 meke pa binugoro si ele huari sari na butubutu
 meke nonovala va kaleana.
 7 Kamahire si magogoso sa kasia popoa pa binule;
 meke podalae kerakera.
 8 Sari huda sida meke huda paeni pa Lebanoni
 ba qetu meke zama,
 ‘Kamahire sapu hoqa gore si agoi,
 si loke tie mamaho huda kote mae maho goreni
 gami.’
 9 Sa lovu si ele va namanama
 pude va kamo igo pa mua inene la;
 va vanuni sa sari na maqomaqo vasina pude va kamo igo,
 doduru ari kasa koimata pa kasia popoa pu ele mate;
 va tekuli sa koari na dia habohabotuana banara,
 sari doduru banara koari na butubutu pu koa pa lovu
 kamahire.
 10 Kote olana sari doduru,
 kote zama si arini koa goi,
 ‘Agoi si ele malohoro gua mo gami;
 ele gua mo gami si agoi.’
 11 Doduru vina lavatamu si ele gore beto la pa lovu,
 turanae koari na vevehedi ri na mike;
 na uloso si ele ivara pa kaurumu
 meke na uloso kote nobi igo.
 12 Nomana sa hinoqa gore tamugoi pa Manauru,
 agoi na pinopino habia, tuna koreo sa vaqavaqasa!
 Ele ta gona gore la pa pepeso si agoi,
 agoi pu ele va goredi pa pepeso sari na butubutu!*

* 14:12 Rev 8:10, 9:1

- 13 Zama si agoi pa bulomu,
 ‘Kote sage la pa Maṅauru si arau;
 kote va ululu ia rau sa qua habohabotuana baṅara
 holani sari na pinopino te Tamasa;
 kote habotu tava baṅara si rau pa kenudia rina vinarigara
 tamasa,
 koasa toqere hopena sapu ululuna hola.*
- 14 Kote sage ululu holani rau sari batudi rina lei;
 kote guni pule nau sa Tamasa Ululuna Hola.’
- 15 Ba ta vagi gore la pa lovu si agoi,
 la pa pou sapu lohi hola. 16 Sarini pu dogorigo si doṅo
 toto sisigiti igo rini,
 meke nanasa:
 ‘Asa tugo sa tie pu niu ia sa popoa pepeso
 meke va matagutu neneqarai sari na butubutu?’
- 17 Asa tugo sa tie sapu iliri nia qega sa kasia popoa,
 pu huara gorenari sari vasileana lavata
 meke lopu va malumi sari pu ta raovo vagidi pude pule pa
 dia popoa?’
- 18 Doduru baṅara matedi koari na butubutu si eko noso,
 hopeke koa pa dia lovu tolavaedi.
- 19 Ba agoi si ta gona vura pa mua lovu
 guana keke lelaṅa ta kiluna;
 opo tamunu igo rina tie ta seke va matedi,
 koari na tie ta hova va matedi,
 koarini pu tava gore la koari na patu pa pou.
 Tava neti gore pa nene si agoi,
 20 ke lopu ta pomunu va leana si agoi,
 sina huaria goi sa mua popoa soti,
 meke va matei goi sari turaṅamu.

Sari tuti dia ri na tie kaleadi gugua arini
 si lopu hoke ta avoso pule.

* 14:13 Mt 11:23; Lk 10:15

21 Va nama ia si keke vasina pude va matei sari tuna koreo
 koasa sinea tanisa tamadia;
 lopu kaqu baṽara nia rini sa kasia popoa
 babe va sokui sari dia vasileana lavata koasa pepeso.”

Kaqu Huaría Tamasa sa Popoa Babiloni

22 Zama se Zihova Tadi na Qeto Minate,
 “Kaqu raza i Rau si arini.
 Kaqu seke panía Rau koe Babiloni sa pozana meke sarini
 pu koa vasina,
 sari tuna meke tutina,” gua se Zihova.
 23 “Kote iliria Rau pude na vasina tadi na duduru
 meke kote tale zemizemina;
 kote sara nía sasarana tinahuara Rau,”
 gua se Zihova Tadi na Qeto Minate.

Kote Huaría Tamasa si pa Asiria

24 Se Zihova Tadi na Qeto Minate si va tokotokoro,
 “Hinokara, gua sapu ele balabala ia Rau, asa tugo si kaqu
 gorevura,
 meke gua sapu hiva tavetia Rau, asa si kaqu ta
 evaṽa.*
 25 Kaqu va kilasi Rau sari na tie Asiria pa Qua pepeso pa
 Izireli;
 koari na Qua toqere kote neti gore ni Rau.
 Kote vagi panía Rau sa ioki te Asiria koari Qua tinoni,
 meke sari nana pinaleke mamata si kote va rizui Rau
 pa avara dia,” gua.
 26 Sa Nana hiniva asa si tana doduruna sa kasia popoa;
 sa Limana si ele nadoro vura pude va kilasi sari na
 butubutu.
 27 Ura se Zihova Tadi na Qeto Minate si ele zama, ke esei
 kote boka va kari ia?
 Sa Limana si ele nadoro vura, ke esei boka va noso ia?

* 14:24 Ais 10:5-34; Nehu 1:1 kamo hinia 3:19; Zepa 2:13-15

Sa Kinorokorotae te Tamasa sapu Kote Ta Huara sa Popoa Pilisitia

²⁸ Inavoso hie si kamo pa vuaheni sapu mate sa baṅara Ehazi:*

²⁹ Mi lopu koa qetuqetu, gamu doduru pa Pilisitia, sina moku sa kolu tanisa baṅara sapu ta seke nia gamu;

ura koasa karosona* sa noki matena asa si kote vura mae si keke noki variva mate, pude va mate gamu!*

³⁰ Saripu malaṅa sisigiti si kote poni Rau gua rina Qua sipi, meke kote koa va bulebulei dia. Ba sapu gamu pa Pilisitia si kaqu huara pani gamu Rau pa soṅe; lopu keke si kote toa hola.

³¹ Kabo gamu pa sasada! Gagaemana gamu pa vasileana nomana! Mi holoqoru, gamu doduru pa Pilisitia!

Ta dogoro pa seu sari tuṅahadi rina vasileana ta suludi.

Na qeto minate ṅiṅirana si mae gua pa kali gede*.

Tale tie varane si arini, bebena mae, na variva mate hola.

³² Na sa sa inolaṅa kaqu poni ni gita saripu paleke inavoso tadi pa Pilisitia?

“E Zihova si ele kuria sa popoa Zaione,

meke vasina si kaqu tava sare sari Nana tinoni pu ele tava ṅoṅovala.”

15

Kote Huaria Tamasa si pa Moabi

* 14:28 2 Baṅ 16:20; 2 Koron 28:27 * 14:29 Sa karoso hie si na popoa Babiloni sapu hobena sa binaṅara Asiria. * 14:29 Zer 47:1-7; Izk 25:15-17; Zol 3:4-8; Em 1:6-8; Zepa 2:4-7; Zak 9:5-7 * 14:31 Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

- ¹ Hie sa kinorokorotae pa guguana Moabi:*
 Sa vasileana Ara pa Moabi si ta huara;
 ta huara pa keke boni mo!
 Sa vasileana Kira pa Moabi si ta huara;
 ta huara pa keke boni mo!
- ² Sari tie pa Diboni si sage la pa dia zelepade,
 pude la kabo koari na dia vasina hopedi.
 Kote kaboi rini sari pa Nebo meke Medeba.
 Neri va golu sari batu dia pa tinalotana
 meke koto palae sari gumi dia.
- ³ Pa sisirana si va sage poko baika si arini;
 pa batu vetu meke koari na varivarigarana pa
 vasileana si kabo si arini,
 meke lukalukana si arini.
- ⁴ Sari tie pa Hesiboni meke Eleale si kabo vura,
 sa mamalainidi si ta avoso kamo latu pa Zahazi.
 Sari na varane pa Moabi ba kabo vura,
 na matagutu sari bulodia.
- ⁵ Kaboa buloqu si pa Moabi;
 sari tiena si govete kamo latu pa Zoara*,
 seu kamo latu pa Eqalati Selisia.
 Ene sageda rini sa sirana la pa Luhiti,
 kabokaboi meke ene la;
 meke pa sirana la pa Horonaimi,
 si lukalukana nia rini sa tinasuna tadirini.
- ⁶ Sari kolo pa Nimirimi si popa taloa,
 meke harahara sari duduli,
 sari linetelete si lopu koa,
 meke loketona sapu buma si koa hola.
- ⁷ Ke sari tinagotago sapu vagi rini meke veko va naqiti

* 15:1 Ais 25:10-12; Zer 48:1-47; Izk 25:8-11; Em 2:1-3; Zepa 2:8-11 * 15:5
 Loti si govete la pa Zoara pukerane.

si paleke karovoni rini koasa lolomo tadi na huda
Popola.

⁸ Sa dia kinabo si kokodala lulia sa sa voloso pa Moabi;
sa uui tadirini si kamo latu pa Eqilaimi,
sa dia lukalukana si kamo latu pa Bia Elimi.

⁹ Sari kolo pa Diboni si sini na ehara,
ba lopu ele beto nia Arau sa tinasuna pa Diboni.
Na laione kote hata vagi sari tie pa Moabi sapu govete
meke gua tugo sarini pu koa hola pa popoa.

16

Nunala sari pa Moabi

¹ Mi garunu la ni sari na tuna lami guana vinariponi la
koasa banara pa popoa,
gamu pa vasileana pa Sela pa kali qega,
mi garunu lani sari na lami koasa toqere pa Zaione.

² Guana kurukuru sapu taputapururu sage
na ta zuzu vura pa vori,

sari barikaleqe pa Moabi koasa ovuku Anoni.

³ Zama sari barikaleqe Moabi, “Poni gami binalabala,
tozini gami, na sa si kote tavetia gami.

Lavelaveni gami koari mami kana.

Va paere gami na tie govete mami si gami,
meke lopu tozi vurani sari vasidi pu korapa tome
gami.

⁴ Va koa gami mo na tie Moabi pu govete atu koa gamu;
lopu va dogoroni gami koari mami kana.”

Na kote kokoi mo sa tie nonovala,
meke sa tinahuara si kote noso;
sarini pu mae raraza si kote murimuri taloa.

⁵ Pa tataru si kote ta tavete si keke habohabotuana banara;
sa tie pu va gorevura i sari nana zinama si kote
habotu vasina,

- keke pa tutina e Devita
 keke sapu varipitui pa ninono
 meke tuturei taveti sa sari na tinavete pa tinonoto.
- ⁶ Ele avoso nia gami sa vinahesi pule te Moabi,
 sa nana vina lavata pule meke sapu dono pule nia,
 loke nana pinamana pa tie meke dono va gore tie si asa,
 ba sari nana zinamazama vinahesi pule si kokobadi.
- ⁷ Gua ke sari tie pa Moabi si kaqu lukalukana,
 doduru si kaqu lukalukana nia rini sa popoa pa
 Moabi.
 Kaqu talotana meke kaboi rini
 sari tie pa Kiri Hareseti.
- ⁸ Sari na inuma pa Hesiboni si harahara,
 meke sari na inuma vaeni pa Sibima si kaleadi.
 Sari na koimata koari na butubutu
 si neti novali sari vaeni arilaedi,
 saripu hoke kamo la pa Zazera
 meke araha la gua koasa soloso qega.
 Sari liho dia si repaha vura,
 meke kamo la gua tu koasa Kolo Matena.
- ⁹ Ke kabo si rau, kabo gua ari pa Zazera;
 kaboi rau sari na vaeni pa Sibima.
 Agoi Hesiboni, agoi Eleale,
 totolo sa kolo mataqu na kabo gamu rau!
 Sa kukili qetuqetu totošo sagana sari vua huda,
 meke totošo pakepakete si noso.
- ¹⁰ Na qinetuqetu si ta vagi palae koari na inuma;
 loke tie si kera na kukili koari na inuma vaeni;
 loke tie si munamunala qurepi pude vagi napo vaeni,
 ura na va nosoa Zihova sa kinukili qetuqetu.
- ¹¹ Pa buloqu si kaboa rau sa popoa Moabi guana mike,
 meke talotana nia maqomaqoqu si pa Kiri Haresi.
- ¹² Totoso la vahesi ri na tie Moabi koari dia vasina hopedi
 pa toqere,

si na va mabo pule ni mo si arini;
 toতোসো লা সি অৰিনি কোৱাৰি দিয়া বেকু পুদে বৰাবাৰা,
 si na tinavete hoboro si arini.

¹³ Arini sari na zinama sapu zama va kenue nia e Zihova
 pa guguana Moabi.

¹⁴ Ba kamahire si zama guahe se Zihova,
 “Kamo sa vina betona sa vina neta vuaheni,
 ta nae gua sapu hoke nae gunia sa tie ta pusina pa
 vinariva egoi,
 si sa tinolava te Moabi meke sari doduru nana tinoni si
 kote murimuri.
 Ka visavisa tie mo si kote koa hola meke kaqu malo-
 horodi mo.”

17

Kaqu Va Kilasi Tamasa sari pa Siria meke Izireli

¹ Hie sa kinorokorotae te Zihova pa guguana
 Damasikasi:

“Dono la, Damasikasi si lopu kote na vasileana nomana
 pule

ba kote ta evanae na vinarigarae remoremo.*

² Sari vasileana nomadi pa Siria si kote ivulu
 kote ari na sipi si eko muliunu dia vasina,
 loke tie kote va mataguti.

³ Sari goba koari na vasileana nomadi pa Izireli si kote ta
 huara,
 meke sa niniranira tanisa binanara pa Damasikasi si
 kote murimuri;
 sari visavisa tie pu lopu mate pa Siria si kote kurekure
 kekenono gua ari pa Izireli,”

gua se Zihova Tadi na Qeto Minate.

⁴ “Koasa rane asa si sa tinolava te Izireli si kote beto;
 sari tinagotago tanisa si kote ta vagi palae.

* 17:1 Zer 49:23-27; Em 1:3-5; Zak 9:1

- ⁵ Kote guana totošo ele pakepakete sa tie pa inuma
meke pakete vagi betoi sa sari vuvua pa limana,
kote ta huara gua sa totošo ta vagi palae sari na kiko huiti
koari na inuma pa lolomo Repaemi.
- ⁶ Ba kaiqa huiti si kote koa hola dia,
gua sa huda olive totošo ta zoru,
si karua babe neta vua olive si koa hola dia koari na lelanā
panaulu,
made babe lima si koari na lelanā pepekađi,”
gua se Zihova Tadi na Qeto Minate.
- ⁷ Koasa rane asa si kote doño la si arini koa Sa pu va
podakadi,
meke kote liñana sari matadia la koa Sa pu Hopena
pa Izireli.
- ⁸ Lopu kote doño la i rini sari na hope,
sari pu taveti rini pa limadia,
meke lopu kote vahesi rini sari na beku barikaleqe, pozana
Asera^d,
babe la vahesi koari na hope tana vina uququ oto
huda humanā lea pu taveti rini pa kakarutu dia.
- ⁹ Koasa rane asa, sari na vasileana nomadi pu ñiniradi si
kote guana soloso hudahuda sapu ivulu palae,
guari na vasileana nomadi tadi na tie Hivaiti na
Amoraiti sapu luara pani rini totošo rapata i ari pa
Izireli meke govete si arini.
- ¹⁰ Ura Izireli, muliñi nia gamu sa Tamasa, mia Hinarupu;
lopu balabala ia gamu sa Patu ñinirana, sa mia vetu
ñinira pude lave ni sari na kana.
Gua ke be va namai gamu sari linetelete ta vizatadi
meke letei gamu sari vaeni sapu ta paleke maedi,
- ¹¹ meke be va toqoli gamu koasa rane ta lete rini,
meke be koasa munumunu letei gamu si liho dia,
gua ba loketonā si kote paketia gamu.

Na minoho meke na tinasigiti loke vina betona mo si
kote ta pakete.

¹² Kei, sa tina naziri tadi na butubutu
si guana ololobagea ta nazirina!

Kei, sa noveoro tadi na tie
si vevehe guana puzakana sa tovovo pa lamana!

¹³ Vevehe guana puzakadi rina kolo pa lamana sari na
tie,

ba pana gegesi sa Tamasa si govete dia mo,
paleki na givusu guana elelo pa toqere,
guana kavuru pa vivirua.

¹⁴ Pana veluvelu si holoqoru sari pa Izireli
ba pana munumunu si loke kana si koa!

Asa sa hinia tadi kasa pu mae hiko vagi likakalae koa gita,
Asa si kote ta evana koa rini pu mae variperapa pude
vagi va soku koa gita.

18

Kaqu Va Kilasia Tamasa si pa Itiopia

¹ Mani talotana sa popoa soku ia na vaka tepe koari na
ovuku pa Itiopia,*

² sapu garunu la tie pa votiki popoa
gore lulia sa ovuku pa vaka sapu taveteni kuli rini.

La, gamu pu hoke tuturei paleke inavoso,
la koari tie geledi meke memeha kapudi,
koari tie ta matagutaedi koarini pa seu na tata,
na butubutu niniradi sapu lopu ta tumae dia zinama,
meke dia pepeso si ta paqapaqaha koari na ovuku.

³ Gamu doduru tinoni pa kasia popoa,
gamu pu koa koasa popoa pepeso,
pana tava sage sa pitipiti koari na toqere,
si kote dogoria mo gamu,

* 18:1 Zepa 2:12

meke pana ta ivu sa buki,

si kote avosia mo gamu.

⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova koa rau:

“Kote koa lopu kulu si Arau pa Qua vasina pa
Maⁿauru meke dodogoro Qua,
guana maⁿini sapu vuga pa totosoro rimata dada,
babe na puni pana munumunu pa totosoro
pakepakete.”

⁵ Ura, sipu lopu ele pakepakete, totosoro nolo sari havoro
meke podalae sagana sari qurepi,

si kote seke pani rina kana sari liho vaqura koasa magu
kotokotoana,
kote seke pani meke vagi pani rini sari lelaⁿa sapu
araha va seu.

⁶ Sari tomatedi ri na mia varane si kote ta veko la koari na
kurukuru tapuru

meke koari na kurukuru pinomo;
sari kurukuru tapuru kote henai pa totosoro dada,
meke sari kurukuru pinomo kote henai pa totosoro ibu.

⁷ Pa totosoro asa sari na vinariponi si kote ta paleke la koe
Zihova Tadi na Qeto Minate

koari na tie sapu geledi meke memehe kapudi,
koari tie ta matagutaedi koarini pa seu na tata,
na butubutu niⁿiradi meke lopu ta tumae dia zinama,
meke dia pepeso si ta paqapaqaha koari na ovuku,
sari vinariponi si kote ta paleke la pa toqere Zaione,
sa vasina tavahesi Pozana e Zihova Tadi na Qeto
Minate.

19

Kaqu Va Kilasia Tamasa si pa Izipi

¹ Hie sa kinorokorotae pa guguana Izipi:*

* 19:1 Zer 4:2-26; Izk 29:1 kamo hinia 32:32

Dono la, se Zihova si koi koari na lei reregedi
meke korapa la pa Izipi.

Sari beku pa Izipi si neneqara pa kenuna Sa,
meke sari bulodia ri na tie Izipi si matagutu.

² “Kote vari kana ni Rau sari na tie Izipi,
sari koreo kote razai sari tasidia koreo,
sari tie si kote razai sari turanadia
vasileana nomadi kote razai sari vasileana nomadi,
meke butubutu kote razai sari na butubutu

³ Kote va malohoro i Rau sari bulodi ri pa Izipi,
meke kote va nosoi Rau sari dia hiniva;
kote la tepa tinokae si arini koari dia beku, meke koari na
maqomaqodi rina tie matedi,
koari na tie vakuvakutae na tie matemateana.

⁴ Kote vala ni Rau sari pa Izipi,
koa keke banara nonovala,
meke na banara kaleana pude nati hiniva ni,”
isana gua si zama vura nia sa Banara, Zihova Tadi na
Qeto Minate.

⁵ Sari kolo koasa ovuku si kote popa taloa,
meke sa pepeso pa kauruna sa ovuku si kote kaqi
meke popa.

⁶ Sari na gineli kolo koasa ovuku la koari na inuma si kote
popa meke human hikare;
sari tototolo si kote hitehite gore meke popa taloa.

Sari kuli na kinahe si kote harahara,
⁷ gua tugo sari linetelete pa taqele Ovuku Naelo,
meke pa sadana sa ovuku.

Doduru inuma pa taqelena sa Ovuku Naelo
si kote kaqi sa pepeso meke na linetelete si kote ta
givusu taloa.

⁸ Sari na tie habu si kote qumiqumi meke talotana,
doduru pu tutusa pa Ovuku Naelo;
arini pu ipa vaqara koasa kolo
si kote talotana na nunala.

- ⁹ Arini pu va tana lozi si kote kulusu,
sari tie tigisi poko memelesina si kote nunala.
- ¹⁰ Sari tie tavetavete pa kali poko si kote malohoro mate
dia,
meke doduru tie ta tabaradi si kote balabala mamata.
- ¹¹ Sari na koimata pa vasileana Zoani si na pekipekidi!
Sari tie gilagilana te Pero si vala binalabala seadi
koasa.
Vea ke boka zama si agoi koe Pero,
“Arau si keke koari na tie gilagilana,
na tava tumatumae si rau koari na banara pukerane,”
gua?
- ¹² Avei sari mua tie gilagilana kamahire?
Madi va dogoroni gamu arini meke tozini gamu
gua sapu korapa tozia e Zihova Tadi na Qeto Minate
sapu va namanama vekoa Sa kote kamo la koasa
popoa Izipi.
- ¹³ Sari na palabatu tadi pa Zoani si ele pekipeki,
sari koimata pa Memipisi si kokoha;
arini sari nati tie tuturanā pa Izipi
meke turanā va sea i sari tie.
- ¹⁴ Va kamo ni viviri e Zihova sari maqomaqodi;
meke la sarini meke va tedeve i sari pa Izipi pa doduru dia
tinavete,
guana tie vivirina sapu tedeve likoho nia sa sa nana
lua telena.
- ¹⁵ Loketonā si boka tavetia Izipi,
sa batu babe sa pikutu,
sari koimata babe sari tie kumakumana.

Kote Vahesia Izipi se Zihova

- ¹⁶ Koasa rane tugo asa si sari tie Izipi si kote guana
barikaleqe.
Kote neneqara meke matagutu nia rini sa Limana e
Zihova Tadi na Qeto Minate

sapu ta ovulu sage pude seke la koa rini.

¹⁷ Meke sa popoa Ziuda si kote matagutu nia ari pa Izipi,
meke sa pozana mo Ziuda ba kote holoqoru nia mo
arini

koa gua koasa ginugua sapu kote tavete la nia e
Zihova Tadi na Qeto Minate koa rini.

¹⁸ Koasa rane asa si ka lima vasileana pa Izipi si kote zama
pa vinekala tadi pa popoa Kenani,
meke kote tokotokoro pa Pozana e Zihova Tadi na
Qeto Minate.

Keke arini si kote ta pozae,

“Vasileana nomana tana Rimata.”

¹⁹ Koasa rane asa, keke hope te Zihova si kote koana pa
kokorapana Izipi,
meke keke vina tigonono te Zihova si kote pa voloso te
Izipi.

²⁰ Asa si kote na vina nonoga meke na vina sosode
sapu tavahesi se Zihova Tadi na Qeto Minate koasa
pepeso Izipi.

Pana kabo la si arini koe Zihova sina razai ri na tie kaleadi,
si kote garunu la nia Sa si keke hinarupu,
meke asa kote la lavelave ni na harupi.

²¹ Ke se Zihova kote vata gilana pule nia koa rini pa Izipi,
meke koasa rane asa si kote gilania rini se Zihova.

Kote vahesia rini meke paleke la vina vukivukihi na
vinariponi la koa Sa;

kote va tatara si arini koe Zihova
meke kote kopu nia rini sa dia vina tatara.

²² Kote va raza nia oza e Zihova si pa Izipi;
beto va raza ni Sa, meke kote salaⁿi Sa.

Kote kekere la koe Zihova si arini,
meke kote olaⁿi Sa sari dia tinepa meke salaⁿi.

²³ Koasa rane asa si kote koa nana si keke siraⁿa nomana
podalae pa Izipi meke kamo pa Asiria.

Sari pa Asiria si kote ene la pa Izipi meke ari pa Izipi si kote la pa Asiria.

Sari pa Izipi meke sari pa Asiria si kote vahesi varigara.

²⁴ Koasa rane asa si se Izireli si kote vina neta koari karua, sari Izireli, Izipi, meke Asiria si kote na minana koasa popoa pepeso.

²⁵ Kote mana ni e Zihova Tadi na Qeto Minate, meke zama, “Mani ta manae se Izipi na Qua tinoni, se Asiria na Qua tinavetena, meke Izireli sa Qua tinago.”

20

Sa Vina Gilagila Tanisa Poropita Dodohona

¹ Koasa vuaheni sapu garunu la nia e Saqoni, sa banara pa Asiria, sa nana nati palabatu pa vinaripera meke rapatia meke zau vagia sa sa vasileana Asidodi pa Pilisitia, ² si zama ia Zihova se Aisea tuna e Emosi, “Va gore pania sa poko baika pa tinimu meke sari sadolo pa nenemu.” Meke va tabea sa se Zihova meke ene lamae dodohona meke nene moka.

³ Meke zama se Zihova, “Sa qua nabulu se Aisea si ene dododohona meke nene moka padana ka neta vuaheni. Na vina gilagila si asa gua sapu ta evana koa rini pa Izipi meke Itiopia, ⁴ sapu kote la sa banara pa Asiria meke turana taloani, dododohodi meke nene moka, sari pa Izipi meke Itiopia. ⁵ Arini pu ranea se Itiopia meke vahesihesia se Izipi si kote matagutu meke kurekure. ⁶ Koasa rane asa si ari kasa pu koa pa raratana Pilisitia si kote zama, ‘Dono la, dogoria gua sapu ta evana koari tie pu ranei gita, arini pu la tepani tinokae gita pude harupu gita koasa banara pa Asiria, gua! Kote vea meke leada si gita?’”

21

Sa Kinorokorotae pa Guguana Babiloni

¹ Hie sa kinorokorotae pa guguana Babiloni, sa popoa qega tata pa raratana masa:

Gua ri na vivirua pu sara mae gua pa kali gevasa,
na qeto minate si mae gua pa qega,
mae gua pa popoa variva matagutuna.

² Keke dinogodogorae variva matagutuna si tava dogoro nia arau:

Na tie qoraqora si qoraqora, tie huhuara si huhuara.
Gamu pa Elami, la rapata! Gamu pa Media, la koa vari
likohae nia sa vasileana lavata meke raza ia!
Kote va kokoi i Rau sari doduru tinasigiti sapu eva_{ni}
Babiloni.

³ Sipu dogoria rau sapu gua asa, si sigiti tu sa tiniqu,
keke sigiti kaleana hola kamo au, guana sinigiti
podopodo tadi barikaleqe;
na viviri nia rau sa inavoso sapu kamo mae,
matagutu nia rau sapu vaquru dogoria rau.

⁴ Dua_{na} sa buloqu,
sa minatagutu si neneqara nia rau;
hiva nia rau pude tuturei bo_{ni} sa popoa
ba sa huporo pule tu si matagutu nia rau.

⁵ Va nama ni rini sari na tevolo,
ivara ni rini sari na habohobotuana,
hena si arini, meke napo si arini!
Sipu korapa gua si kamo sa zinama! “Tuturei gamu na
koimata,
va namai mia lave!”

⁶ Hie sa zinama te Zihova koa rau:
“La va turu vekoa sa tie hakehakei
tozi nia pude kukili pana dogoria sa si keke to_{na}.

⁷ Pana dogoro totopili varipera si asa
ta tura_{na} koari na hose,
kaiqa tie si koi do_n'ki

babe tie koi kameli,
si kaqu turu nama si asa,
turu nama eko mo.”

⁸ Meke kukili vura gana sa tie hakehakei,
“Qua palabatu, hopeke rane si turu hakehakei si rau;
doduru boꝓi si koa si rau koasa qua tuturuana.

⁹ Doꝓo la, hiera si keke tie pa totopili variperā,
ta turaꝓa koari na hose.”

Tozia mo sa tie kopu sa inavoso:

“Babiloni si hoqa, hoqa si asa!

Doduru beku te Babiloni

si hoqa ilasa pa pepeso!”*

¹⁰ Kei, gamu na qua tie pa Izireli, ele munala si gamu pa
vasina vari paqaha kiko huiti koari na qaqalotodi,
na tozini gamu rau gua sapu avosia rau

koe Zihova Tadi na Qeto Minate
koasa Tamasa pa Izireli.

Sa Kinorokorotae pa Guguana Edomu

¹¹ Hie sa kinorokorotae pa guguana Edomu^d.

Keke tie pa Edomu si titioko mae koa rau,

“Tie kopu, vea seunae gua meke kote hola sa boꝓi?

Tie kopu, vea seunae gua meke kote hola sa boꝓi?”

¹² Olanā sa tie kopu,

“Korapa mae sa munumunu, ba sa boꝓi si kote pule
mae tugo.

Be hiva nanasa si agoi, si mu nanasa;

mamu pule mae; mamu nanasa pule tugo.”

Keke Kinorokorotae pa Guguana Arebia

¹³ Hie sa kinorokorotae pa guguana Arebia:

Gamu kasa na tinoni pa Dedani,

pu ene koari na tokele kameli tadi na tie holuholu

meke turu ipi koasa popoa qega pa Arebia,

* 21:9 Rev 14:8, 18:2

- ¹⁴ mamu paleke poni kolo saripu memeha;
gamu tie pa vasileana Tema,
paleke poni ginani saripu govete mae tome.
- ¹⁵ Ura, na govete nia rini sa vedara,
sa vedara ta lobusu vekona,
govete nia rini sa bokala ta nave vekona,
koasa maninina sa vinaripera.
- ¹⁶ Hie si zama nia e Zihova koa rau:
“Sipu lopu ele hola keke vuaheni,
gua puta pa toতো গুয়া সপু হোকে বা নাই ইয়া সা নাবুলু
সপু তা পুসি পা বিনাৰিবা এগৌ পা তিনাবে,
দোদুরু তিনোলাবা পা বুতুতুতু কেদাৰা সি কোতে বেতৌ.
- ¹⁷ Sari tie varane te Keda si kote visavisa,
arini mo pu hoke navei sari bokala.”
E Zihova, sa Tamasa pa Izireli si ele zama.

22

Sa Kinorokorotae pa Guguana Zerusalemā

- ¹ Hiera sa kinorokorotae pa guguana Zerusalemā, sa
Lolomo Tanisa Dinogodogorae.
Na sa si korapa ta evana?
Na vegua ke haqala la pa batu vetu sari doduru tie?
- ² Agoi na vasileana sapu sokua na vevehe,
agoi na vasileana nomana sapu sinia na noveoro.
Sari na mua tie matedi si eko doduru vasina,
ba lopu mate pa vedara babe pa vinaripera si arini.
- ³ Doduru mia koimata si govete pa keke toতো;
ta zau vagi si arini sipu lopu ele ta gonae pa keke tupi.
Doduru si ta vagi varigara, na dia boso,
na govetedi sipu korapa mae tu pa seu sari kana.
- ⁴ Gua ke zama si rau, “Mi taliri va seu koa rau;
pude maqu kabo na kulusu ni.
Lopu podekia pude va manotau
koasa tinasuna tadi na qua tinoni.”

- ⁵ Sa Baṇara, se Zihova Tadi na Qeto Minate,
 si koa keke Nana rane sapu variva matagutu, variva
 nunala meke variva holoqoruna
 koasa Lolomo Tanisa Dinogodogorae,
 na rane pude ta huara gore sari goba
 meke pude kabo va ululae koari na toqetoqere.
- ⁶ Sari tie pa Elami si vagi sari dia vovoina tupi,
 meke sari dia totopili varipera na hose;
 sari tie pa Kiri si namai sari dia lave.
- ⁷ Sari na lolomo masurudi pa Ziuda si siṇi na totopili
 varipera,
 meke sari tie koi pa hose si turu nama koari na sasada
 koasa goba pa Zerusalemā.
- ⁸ Sa ṇiniraṇira te Ziuda pude toketoke nia sa popoa
 si ta vagi palae.
 Koasa rane asa si doṇo hata si gamu
 hata tiṇitona varipera pa vetu baṇara ta pozae na
 Vetu Hudahuda pa Lebanoni;
- ⁹ dogoria gamu sapu sa vasileana nomana te Devita
 si ta hivae pude ta tuvaka sa goba pa soku vasidi;
 meke va naqiti kolo koasa Kopi Kali Gore si gamu.
- ¹⁰ Ele nae i gamu sari na vetu vetu pa Zerusalemā
 meke huara pani gamu si kaiqa vetu pude tuvakia sa
 goba koari na patu arini.
- ¹¹ Tavetia gamu sa kopi pude va naqiti kolo pa vari
 korapadi ri karua goba
 pude tanisa kolo sapu mae guana koasa kopi koana,
 ba gamu si lopu hite doṇo la koasa Tamasa pu tavetena,
 babe tepa tinokae koa Sa pu balabala va namai si hire
 pukerane la tu.
- ¹² Sa Baṇara, se Zihova Tadi na Qeto Minate,
 si tioko gamu koasa rane asa
 pude mi kabo na lukalukana,

pude neri sari batu mia meke va sage poko baika.

- ¹³ Ba doño la, na hegehegere meke qetuqetu tu si arini,
va mate bulumakao na sipi,
meke korapa henahena meke napo vaeni!

Zama si gamu, “Mada henahena meke napo,
ura na kote mate mo si gita vugo!”*

- ¹⁴ E Zihova Tadi na Qeto Minate telena va avoso nau si hie pa taliñaqu: “Sa sinea hie si lopu kaqu ta leoso nia gamu osolae kamo sa rane sapu mate si gamu,” gua sa Bañara, se Zihova Tadi na Qeto Minate.

Na Vina Balau te Sebana

- ¹⁵ Hie si zama nia sa Bañara, se Zihova Tadi na Qeto Minate:

“La, mamu tozi nia sa tie kopu,
se Sebana, pu kopu nia sa vetu bañara:

- ¹⁶ Na sa si tavetia goi tani meke esei poni nigo vina malumu
pude gelia sa mua lovu,
meke tavetia sa mua magomagogosoana koasa patu pa kali toqere hie?

- ¹⁷ Mu va balau, na tie arilaemu si goi, ba nama saputu vagi igo e Zihova si agoi
meke buli taloa nigo.

- ¹⁸ Kote molomoloe nigo Sa guana bolo
meke gona la nigo Sa pa keke popoa lavata.

Vasina kote la mate si goi
meke vasina kote la koa sari mua totopili varipera arilaedi,
na variva kurekuremu si goi koari na nabulu tanisa bañara.

- ¹⁹ Kaqu va rizu igo Arau koasa mua tuturuana,
meke kote tava beto si agoi koasa mua tinavete.

* 22:13 1 Kor 15:32

²⁰ Koasa rane asa si kote tiokia Rau sa Qua nabulu, se Eliakimi sa tuna koreo e Hilikaea. ²¹ Kote va poko nia Rau sa mua poko tinavete

meke vala nia koasa sa mua tinavete meke niniranira.

Kote na tamadia rini si asa, arini pu koa pa Zeruselema meke koasa binanara pa Ziuda.

²² Kote va hakea Rau pa avarana sa vidulu* pa binanara te Devita;

sapu tukelia sa si loke tie kote boka tuku pule ia, meke sapu tukua sa si loke tie kote boka tukelia.

²³ Kote va soto la nia Rau pa keke vasina nabuna si asa, guana poka pa gobagoba,

kote na habohabotuana variva pamanana pa vetu tanisa tamana.

²⁴ Doduru inarilaena tanisa nana tatamana si kote ta dogoro koasa;

kote sigoto koa sa, guana raro na besini sapu sigoto koasa poka.”

²⁵ Zama se Zihova Tadi na Qeto Minate,

“Koasa rane asa, sa poka sapu tava soto va nabu koasa goba si kote ta lobusu vura;

si kote ta daku vura si asa meke kote hoqa,

meke doduru pu sigoto koasa si kote hoqa ilasa ni,”
gua se Zihova.

23

Sa Kinorokorotae pa Guguana Taea

¹ Hie sa kinorokorotae pa guguana Taea.*

Mi taruqoqo gamu na tie pu koa pa vaka pa Tasisi!

* ^{22:22} Sa vidulu hie si na niniranira sapu vagi sa koasa Banara pude vilavilasa, viliviliti, na pitui pa tinavete tanisa banara. Mi tiro la i sari vesi Rev 3:7; 1:18; MT 16:19.

* ^{23:1} Izk 26:1 kamo hinia 28:19; Zol 3:4-8; Em 1:9-10; Zak 9:1-4; Mt 11:21-22; Lk 10:13-14

Ura ta huara sa vasileana pa Taea
 meke sa popoa tana vaka si ta huara meke lopu keke
 vetu si koa hola,
 meke loke sigotoana si koa hola.

Totoso kekere pule maedi pa nusa Saeparasi sari vaka si
 kamo sa inavoso.

² Mi lopu kulu, gamu pu koa pa nusa
 meke gamu tie holuholu pa Saedoni,
 pu va tagotago gamu ari na tie ene holuholu pa vaka.

³ Koari na kolo lamana
 mae gua sari kiko huiti pa Izipi;
 saripu ta pakete vagi pa tazele Ovuku Naelo si na poata
 tadi pa Taea,
 meke ta evan^{ae} na vasina holuholuana si asa tadi
 soku butubutu.

⁴ Kei Saedoni, mu kurekure.
 Sa kolo lamana sapu poza luli koasa tamasa ninira
 tamugamu

sapu ran^{ea} gamu guana tamamia meke tinamia,
 si hakohakoni gamu sa,
 ura sa kolo lamana asa si ele zama:
 “Arau si loke tuqu,
 loke tuqu koreo babe vineki.”

⁵ Pana kamo sa inavoso pa Izipi pa guguana Taea,
 si kote hodahodaka si arini meke talotana.

⁶ Mi karovo la pa Tasisi;
 mi taruqoqo gamu na tinoni pa nusa.

⁷ Vea, Taea tugo sa vasileana nomana sapu koa qetuqetu
 lamo,
 sa vasileana pukeranena hola,
 sapu garunu taloa tie pa seu,
 meke la veko kinoa pa popoa seudi?

⁸ Tesei sa hiniva hie si pude huaria si pa Taea,
 sa popoa sapu va turui sari soku butubutu bina^{na}ra,

sapu sari nana tie holuholu pa popoa seu si guana koburu tavia,
ta gilnadi koari na popoa pa pepeso?

⁹ E Zihova Tadi na Qeto Minate va nama nia si hie,
pude va kokoi ia sa tinolava tanisa vinahesi pule,
meke pude va pepekae i sarini pu ta gilnadi pa
popoa pepeso.

¹⁰ Gamu pa Tasisi, la mamu tavete inuma nomadi gua ari
inuma pa Izipi,
sina sari na vaka si lopu kaqu surana mae ni sari
ginani koa gamu.
Ura ele ta huara si pa Taea.

¹¹ E Zihova si nadoro vura la nia Sa sa limana koasa kolo
lamana
meke va matagutu neneqara i Sa sari na butubutu
koasa popoa pepeso.

Ele vala nia Sa sa zinama pa gugwana Ponisia,
sapu sari nana vasileana ta gobadi na niiradi si kote
ta huara beto!

¹² Zama si Asa, “Kokoi mo sa mia qinetuqetu,
kei, na vasileana lavata pa Saedoni, kamahire si hoqa
huara inete nigo!

Tekulu sage, mi karovo la pa Saeparasi,
ba vasina ba loke binule si kote vagia gamu.”

¹³ Mi dono la koasa popoa tadi na tie pa Babiloni,
sari tie sapu kamahire lopu koa beto!

Ari pa Asiria tavete guni nia asa,

na vasina tadi na kurukuru pa qega;

va turu i rini sari dia rogaroga ululudi tana rapata karovo
goba,

meke huari sari dia goba niiradi,

meke iliri nia remoremo rini sa vasileana lavata.

¹⁴ Mi taruqoqo gamu pa vaka pa Tasisi;
sa mia vasileana ta gobana si ele huara!

¹⁵ Pa toতোসা asa si sa popoa Taea si kote ta muliṅṅae ka zuapa ṅavulu puta vuaheni. Padana sa doduru tinoa tanisa keke baṅṅara si asa. Ba pa vina betona ka zuapa ṅavulu puta vuaheni, si kote ta evaṅṅa koe Taea, gua sapu pa kinaera tanisa barikaleqe tuturue:

¹⁶ “Mu taṅṅini vagia sa mike, mamu ene nuquria sa vasileana lavata, agoi sa maqota ta muliṅṅaemu; mu lopilopi valeana nia sa mike, mamu kerani soku kinaera, pude ta balabala vagi pule si agoi.”

¹⁷ Pa vina betona ka zuapa ṅavulu puta vuaheni, si kote va tana va leana pule ia Zihova sa Taea. Kote la holuholu pule nia si asa koasa nana tinavete holuholu likakalae sapu doṅṅo guana tinavete tana maqota meke kote na tuturue si asa koari doduru butubutu pa popoa pepeso.

¹⁸ Gua ba, sari poata vagi sa meke sari nana tinabara si kote ta veko vata kale pude te Zihova. Lopu kaqu tava naqiti si arini babe ta tome. Sari poata taveti sa si kote ta vala koarini pu koa pa kenuna e Zihova, pude holuni ginani rini meke poko arilaedi.

24

Kote Va Kilasia Zihova sa Popoa Pepeso

¹ Dotu, kote huara pania e Zihova sa popoa pepeso meke va kaleana pania Sa;

kote hobeas Sa sa dinoṅṅona sa popoa pepeso, meke kote va hurakatae lamae i Sa sari tie.

² Kote kekenoṅṅo mo sa tinasuna tutuvia ri doduru: sari na hiamameke sari tinoni, sari na pinausu meke sari palabatu, sari na tie holu vagi meke arini pu vata holu, saripu va malumu lipulipu meke sarini pu ari dia lipulipu,

sari na tie tagotago meke sari tie habahuala.

³ Sa popoa pepeso si kote ta huara palae hokara meke kote ta hiko vagi sari na likakalae, kote loketona hokara si koa hola.

E Zihova si ele zama ni sari zinama arini.

⁴ Sa popoa pepeso si popa meke harahara, sa kasia popoa si mate gore meke harahara, sari tie nomadi ba lopu goto meke mate palapalae.

⁵ Sa popoa pepeso si tava boni koari na tie; na lopu lulia rini sa tinarae,

lopu luli rini sari na vina turu

meke sekea rini sa vinariva egoi sapu koa ninae rane

⁶ Gua ke na lineveleve onolo toa ia sa popoa pepeso: sari tiena kaqu ta sigiti ni sari dia sinea.

Gua ke saripu koa ia sa popoa pepeso si ta sulu palae, meke visavisa hokara mo si koa hola.

⁷ Sari vaeni vaqura si beto meke sari huda vaeni si popa meke harahara; sarini pu qetuqetu visoroihe si nominomi sina loke napo vaeni.

⁸ Sa mamalaini avoso lea tanisa tabarini si noso, meke sa vevehe qetuqetu tadi tie si lopu ta avoso, sa mike si lopu ta seke pule.

⁹ Lopu napo vaeni meke kera pule sari tie; meke sa bia si pasa koarini pu napon.

¹⁰ Sa vasileana nomana si kaleana beto sari doduru tiniona; sari sasada koari na vetu si bara tuku beto.

¹¹ Kukili hata vaeni si arini pa sisirana; sari doduru qinetuqetu si iliri la pa tinalotana, doduru vevehe qetu si ta hitu taloa pa popoa pepeso.

¹² Sa vasileana nomana si ta huara va kaleana, meke sari sasada koasa goba si ta seke va umumu beto.

¹³ Ke kote gua asa sa doduruna sa popoa pepeso

meke koari doduru butubutu,
 ka visavisa mo si kote koa hola,
 gua totošo ta zoru sa huda olive,
 meke totošo koa hola si kaiqa qurepi mudina sa
 totošo pudiki.

14 Va ululi rini sari mamalaiṅi dia meke kukili qetuqetu;
 pa kali lodu rimata si va lavatia rini se Zihova, sa
 Baṅara tolavaena.

15 Gua ke pa kali gasa rimata si vahesia rini se Zihova;
 gamu pu koa koari na nunusa pa lamana,
 mi va ululia sa pozana e Zihova, sa Tamasa tadi pa
 Izireli.

16 Koari pa vina betona sa popoa pepeso si avosia gita sa
 kera:
 “Vahesia si Asa pu Toṅotona.”

Ba zama si rau, “Arau si gore hiteke, gore hiteke sa tiniqu!
 Na tinalotaṅa si taqarau!

Na tie qoraqora si korapa koa!
 Na vinari qoraqorai si doduru vasina!”

17 Na kinoa matagutu, na pou meke na sipata si aqani
 gamu,
 kei gamu na tiena sa popoa pepeso.

18 Asa sapu matagutu meke govete
 si kote hoqa nuquru pa pou;
 asa sapu haele vura pa pou
 si kote ta saputu vagi pa sipata.

Sa naqe pa maṅauru si nama pude titisae,
 meke sa vasina pu ta sokirae sa popoa pepeso si niu.

19 Sa popoa pepeso si viqala,
 sa popoa pepeso si tukele,
 sa popoa pepeso si ta niu va kaleana.

20 Sa popoa pepeso si tedeve guana tie vivirina,

- niu guana vetu pa givusu raneboŋi;
 ta mamata ni sa sari nana sinea sapu korona luli zinama,
 ke kote hoqa si asa meke lopu boka tekulu pule.
- ²¹ Koasa rane asa si kote va kilasi e Zihova
 sari ŋiniraŋira tadi tomate pa galegearane
 panaulu*,
 meke sari na baŋara pa popoa pepeso panapeka.
- ²² Kote ta veko varigara si arini
 guari na boso sapu ta veko pa pou;
 kote ta tuku tamunu pa vetu varipusi
 meke aqa nia sa dia rane pude tava kilasa.
- ²³ Sa sidara si kote tava paere, sa rimata ba lopu kaqu
 bakala;
 ura se Zihova Tadi na Qeto Minate si kote koa baŋara
 pa Nana tinolava
 koasa Toqere Zaione meke pa Zerusalem,
 pa kenu dia ri na koimata tadi Nana tinoni.

25

Na Kinera Vinahesi

- ¹ Zihova, Agoi sa qua Tamasa;
 kote va lavata Igo rau meke vahesia sa Pozamu,
 ura tavete vura ni Goi sari doduru tinavete variva maga-
 sadi,
 sari ginugua sapu pukerane tu ta balabala pude va
 gorevura i Goi.
- ² Sari na vasileana nomana si ta evaŋae na remoremo,
 sari vasileana ta gobana si huara i Goi,
 sari vasileana ŋiniradi sapu koai na vetu baŋara tadi na
 kana si lopu koa;
 meke lopu kaqu boka ta kuri pule.
- ³ Gua ke sari butubutu ŋiniradi kote pamaŋa Nigo;

* 24:21 Epi 6:12; Kol 2:15

sari vasileana nomadi tadi na butubutu kaleadi kote matagutu Nigo.

⁴ Koa Goi si govete atu sari na habahuala meke koa valeana,
na hinarupu tadi na tie sapu loke dia meke tasuna,
na tometomeana pa totošo raneboŋi
meke na aqoroana koasa rimata si Goi.

Ura sari hiniva tadi tie kaleadi
si guana raneboŋi sapu raza la pa gobagoba,
⁵ meke guana maŋini pa popoa qega.

Agoi va noso i sari ŋinoveoro tadi na butubutu karovodi;
gua sa opoadumuna sa lei sapu va ibuna sa maŋini,
ke sari kinera va kinakinai tadi tie ŋonovala si lopu
koa.

Va Namanama ia Tamasa si Keke Inevaŋa

⁶ Koasa toqere Zaione si kote va nama ia e Zihova Tadi na Qeto Minate
sa inevaŋa sapu tale ginani arilaedi mo si koa pude
tadi doduru tiena sa kasia popoa,
na inevaŋa vaeni taguena,
na inevaŋa masa kurukuru ta vizatadi.

⁷ Koasa toqere asa si kote va rizu pania Sa
sa opoadumu tanisa minate sapu gore koari doduru
tie,
sa poko sapu nobidi sari doduru butubutu;

⁸ meke sa minate si kote onolo pania Sa pude kaqu
beto hokara.

E Zihova Tadi na Qeto Minate si kote puha pani sari
kolomata
koari doduru isumata;
kote va rizu pani Sa sari na kinurekure tadi Nana tinoni
koasa doduruna sa popoa pepeso,

gua si zama vura nia e Zihova.*

* 25:8 1 Kor 15:54; Rev 7:17, 21:4

⁹ Koasa rane asa si kote zama si arini,
 “Hinokara, Asa tu sa nada Tamasa;
 raⁿea gita si Asa, meke harupu gita Sa.
 E Zihova tu si raⁿea gita;
 mada qetu nia sa Nana tinaharupu.”

Kaqu Va Kilasia Tamasa si pa Moabi

¹⁰ Sa Limana e Zihova si kote lavelave nia sa toqere Zaione;
 ba sari tie pa Moabi si kote ta neti gore.
 Kote guana duduli sapu ta neti gore pa ebasadi rina
 kurukuru.*

¹¹ Kote repaha sagei rini limadia
 guana tie huhuvena sapu repahi sari limana pude
 tunuru.

Kaqu vagi pania sa Tamasa sa dia vinahesi pule
 be vea tumatumae gua si arini pa limadia.

¹² Kote va gore pani Sa sari goba ululudi te Moabi,
 kote va eko goreni Sa;
 kote va gore lani sa pa pepeso,
 gore kamo hokara la pa kavuru.

26

Na Kinaera Vina Lavata

¹ Koasa rane asa si kote kera nia ari pa Ziuda sa kinaera
 hie:

Gami si niⁿirana mami vasileana nomana;
 sa tinaharupu te Tamasa asa si na gobana sa.

² Mi tukeli sari sasadana sa goba
 pude nuquru sa butubutu toⁿotona,
 sa butubutu sapu soto va nabu pa rinaⁿerane.

³ Kote kopu nia Goi pa binule noⁿona
 si asa sapu nabu nana binalabala koa Goi,

* 25:10 Ais 15:1 kamo hinia 16:14; Zer 48:1-47; Izk 25:8-11; Em 2:1-3; Zepa 2:8-11

- sina ra_{ne} Igo sa si Agoi Zihova.
⁴ Mi ra_{ne}a se Zihova ninae rane,
ura e Zihova sa Patu toa holana.
⁵ Va pepekae i Sa sarini pu va ululae,
va eko gore ia Sa sa vasileana nomana sapu va sage
pule nia;
va gore la nia Sa koasa pepeso
meke va kamo la nia pa kavuru.
⁶ Ta neti gore si asa;
pa nenedia ri na tie ta no_{no}valadi meke na tie
mala_{na}di.
⁷ Sa sira_{na} tadi na tie to_{no}to si memehē;
Agoi pu to_{no}tomu, Agoi tavetia sa inene tanisa tie
to_{no}to pude bule nodolo.
⁸ Uve, Zihova, gami si ene pa sira_{na} tanisa Mua tinarae,
meke koa aqa koa Goi;
sa Pozamu ta avosaena
si sa inokoro pa bulo mami.
⁹ Sa buloqu si ehaka Nigo pana bo_{ni};
pana munumunu si aqa Nigo sa maqomaqoqu si Agoi.
Totoso mae pitua Goi sa popoa pepeso,
si tiqe tumae nia ri tie pa kasia popoa sa tino_{no}to.
¹⁰ Vea ta tatarue koa Goi sari tie kaleadi,
ba lopu kaqu tumae nia rini sa tino_{no}to;
ura pa popoa tadi tie to_{no}to ba tavete va kaleana lamo sari
kasa,
meke korodia gilanigo rini si Agoi Zihova sa Ba_{na}ra
Tolavaemu.
¹¹ Zihova, sa Limamu si ta ovulu sage pude seke,
ba lopu hite dogoria rini.*
Mu va dogoro ni sa tataru Tamugoi koari Mua tinoni
pude va kurekure i;

* 26:11 Hib 10:27

Mu va sulu i koasa nika pu va nama nia Agoi pude tadi
 Mua kana.

¹² Zihova, Agoi tavete poni gami sa binule;
 doduru pu vata evaⁿi gami si Agoi tavete poni gami.

¹³ Zihova, mami Tamasa, ari kaiqa tie baⁿarani gami si
 gami

ba sa Pozamu mo si va lavatia gami.

¹⁴ Kamahire si ele mate si arini, na lopu kaqu toa pule;
 sari maqomaqodi sapu ele taloa si lopu kaqu pule
 mae.

Agoi raza i meke va kilasi,
 meke va murimuri pani Goi sari doduru binalabaladi.

¹⁵ Zihova, Agoi ele va toqolia sa butubutu;
 Agoi ele va toqolia sa binaⁿara.

Sa vina lavata si ele vagia Goi telemu;
 Agoi hoda ia sa volosona sa pepeso pa doduru vari
 kalina.

¹⁶ Zihova, mae si arini koa Goi pa dia tinalotaⁿa;
 totošo va kilasi Agoi si arini
 si varavara atu si arini pa korapana sa dia tinasigiti.

¹⁷ Kei Zihova, guana barikaleqe aritiana sapu nama pude
 vagi koburu,
 sapu kabo vura pa nana tinasigiti,
 si gua asa si gami pa kenumu Goi.

¹⁸ Gami si aritiamami, gami si ta sigiti meke hani lamae,
 ba na givusu mo si podo vura nia gami.

Lopu hite paleke mae nia gami sa tinaharupu pa popoa
 pepeso;
 lopu hite va podo tie si gami koasa kasia popoa.

¹⁹ Ba sari na Mua tie pu mate si kote toa pule;*
 sari tinidia si kote tekulu sage pule.

Gamu pu koa koasa kavuru pa lovu,

* 26:19 Dan 12:2

mu vanunu, mamu kukili qetuqetu.
 Sa Mua puni kote va masiqara ia sa popoa pepeso;
 meke kote va toa pulei Agoi sarini pu ele mate.

Vinaripitui meke Va Vaqura Pulea sa Tinoa

²⁰ Mi nuquru la pa mia lose, gamu na qua tinoni,
 mamu rotoi sari mia sasada!
 Mi tome pule ni gamu pa totoaso hite mo
 osolae hola sa tinanaziri te Zihova.
²¹ Dono la, se Zihova si vura pa Nana vasina pa Manauru
 pude mae va kilasi sari na tie pa popoa pepeso koari
 na dia sinea.
 Sa popoa pepeso, si kaqu vata gilana vurani saripu tava
 mate;
 kote vata gilana nia sa ehara sapu ele zoloro pa
 pepeso.

27

¹ Koasa rane asa,
 kote va kilasa nia Zihova pa Nana vedara,
 sa Nana vedara variva mate, nomana meke,
ninirana,
 se Leviatani, sa noki gotolo,
 Leviatani sapu ene va nokinokie;
 kote seke va matea e Zihova sa noki asa pa lamana.*
² Koasa rane asa kote zama se Zihova,
 “Maqu kera nia sa inuma vaeni sapu vuvua hola:
³ Arau, e Zihova na kopu totoko nia;
 Arau na zoropo lamo nia kolo.
 Arau lavelave nia, boni na rane
 pude loke tie mae novalia.
⁴ Arau si lopu bugoro.
 Be koa dia mo kaiqa hiqohiqo rakihi pa kenuqu,
 pude Qu topue la raza i,

* 27:1 Zob 41:1; Sam 74:14, 104:26

si kote la sulu beto pani mo Rau pa nika si arini.

⁵ Be lopu gua si va mae i koa Rau pude madi koa aqorae;
madi variva bulei koa Rau,
uve, madi variva bulei koa Rau.”

⁶ Koari na rane mae arini si kote va gore karoso se Zekopi,
Kote liho se Izireli meke havohavoro
meke sari vuana si kote va siⁿⁱ ia sa kasia popoa.

⁷ Vea, ele hite komitia e Zihova se Izireli
gua sapu komiti guni ni Sa sari na kana tanisa?

Vea, ele va matea Sa se Izireli
gua va mate guni ni Sa sari nana kana?

⁸ Lokari, garunu taloa nia mo Sa se Izireli pa popoa seu
pude va kilasia,
na vivirua garunu la nia Sa meke raovo taloa nia,
guana givusu ⁿⁱiburuna pu mae gua pa kali gasa
rimata.

⁹ Ba koasa ginugua hie si kote ta leosae se Zekopi koari
nana tinavete kaleadi,
meke kote ta vulasa palae sa doduruna sa nana sinea:
pana tava umumu guana motete sari doduru patu koari
na hope,
meke sari na beku barikaleqe pozana Asera meke sari na
hope vina uququ oto huda huma^{na} lea
si tava huara palae beto.

¹⁰ Sa vasileana nomana ta gobana si ta huara meke koa
ivulu,
na kinoa ta veko palaena, ivuluna guana qega;
vasina si hena duduli sari tuna bulumakao,
vasina si eko magogoso si arini;
hamu pani rini sari na elelo koari na lela^{na}.

¹¹ Sari lela^{na} matedi si ta moku palae,
meke mae pudiki vagi rina barikaleqe pude sutu^{nu}
ni pa nika.

Ura sa puku tie hie si lopu gilagilana;

ke Asa pu tavetedi si lopu talota^{na} ni Sa si arini,
meke Asa pu va podakadi si lopu tataru hokara ni.

¹² Koasa rane asa, si kote pudiki vizavizata vagi puleni e Zihova sari Nana tinoni podalae pa Ovuku Iuparetisi meke kamo koasa voloso pa Izipi, ¹³ meke koasa rane asa, sa buki nomana si kote ta ivu. Sarini pu korapa tasuna pa Asiria meke sarini pu korapa koa pinausu pa Izipi si kote mae meke vahesia se Zihova koasa toqere hopena pa Zerusalema.

28

Na Vina Balau koasa Butubutu Iparemi

- ¹ Mani talota^{na} sa vina sari havoro isa, sa vina lavata pule tadi na tie viviridi sara pa butubutu Iparemi,
koasa havoro sapu ele pureke nana tinolava isa,
sapu hake pa batuna sa lolomo masuruna,
koasa vasileana nomana asa, sa dia vina lavata ari kasa pu eko puta pa vaeni!
- ² Do^{no} la, se Zihova si tagoa si keke tie mataqarana meke ninirana.
Sa tie asa si guana ruku kabukabue aesi meke na givusu vivirua,
guana ruku sapu lulia na givusu meke zoropae guana naqe,
sapu kote buli gore la pa pepeso sa vasileana nomana.
- ³ Sa vina sari havoro isa, sa vina lavata pule tadi na butubutu Iparemi, sari tie viviridi sara,
si kote ta neti gore la pa pepeso.
- ⁴ Sa havoro sapu ele pureke nana tinolava isa,
sapu hake pa batuna sa lolomo masuruna
si kote guana vua piqi sapu sagana kekenu,
totoso dogoria ri na tie si kote saputu vagia,
meke hena ia.
- ⁵ Koasa rane asa si se Zihova Tadi na Qeto Minate

si kote guana toropae banara tolavaena,
na piribatu leleana tadi kasa Nana visavisa tinoni pu koa
hola.

⁶ Kote na Maqomaqo pude viliviliti va tonoto si Asa
koa sa pu habotu tavetena sa vinari pitui,
na niniranira si Asa koa rini
pu va tia ia sa vinaripera pa sasadana sa goba pa
vasileana.

Aisea meke sari na Poropita Viviridi pa Ziuda

⁷ Meke arini tugo si tedeve pa vaeni
meke viviri pa napo bia:
Sari hiama meke poropita si tedeve pa bia
meke va pupuhi na vaeni;
viviri pa napo bia,
tedeve totošo va dogoroni Tamasa sari kaiqa dino-
godogorae,
ta tubarae ni totošo vilavilasa pa vinaripitui.

⁸ Sari na tavolo pu haboti rini si tale luadi mo,
meke loke vasina si hite via.

⁹ “Ke esei si podekia sa pude va tumatumae ia?
Koe sei si korapa va bakabakala la inavoso sa?
Koari na haha pu tiqe podalae hena ginani,
koa rini pu tiqe luara susu?”

¹⁰ Keke nonodi mo sari vina tumatumae zama pilipuleni
sa:
Hie si keke, isana si keke,
beto keke tokele zinama si keke pule,
vasinahite tani, vasinahite tana.”

¹¹ Ba leana, pa beru karovodi meke pa votiki vinekala
si kote zama la sa Tamasa koari Nana tinoni,*

¹² koa rini sapu ele zama la guahe si Asa,
“Hie sa vasina magomagogosoana,

* 28:11 1 Kor 14:21

madi mae magogoso tani sarini pu mabo,” meke, “Tani sa vasina pude koa noso,”
ba lopu hiva avoso si arini.

¹³ Gua asa ke sa zinama te Zihova la koa rini si kote: Hie si keke, isana si keke,
beto keke tokele zinama si keke pule,
vasinahite tani, vasinahite tana;
pude madi ene la meke ta tubarae ni,
madi bakora meke ta sipata vagi meke ta zau taloa.

Na Inavoso tadi pa Zaione

¹⁴ Ke mi avosia sa zinama te Zihova, gamu pu lopu ran̄e ia si Asa,
meke gamu pu ban̄ara ni sari na tie pa Zerusalemā.

¹⁵ Zama va titie guahe si gamu, “Gami si ele tavetia sa vinariva egoi koasa minate,
koasa lovu si ele variva egoi gami.

Pana kamo mae si keke vinaripera nomana,
si lopu kaqu tiqu gami sa si gami,
ura ele vekoa gami sa koha pude koa sa kote la aqoro,
meke na sinekesekei sa mami tometomeana.”

¹⁶ Ke guahe sa zinama te Zihova sa Ban̄ara:
“Don̄o la, va ekoa Rau si keke patu pa Zaione,
na patu sapu ele ta podekena,
na patu arilaena pude va sokirae nia vetu.

Asa pu ran̄e si lopu kaqu bebeno hiva govete.*

¹⁷ Sa vinilasa ton̄otona si kote tavetavete nia Rau pude n̄ava ia sa vetu,
meke sa tinon̄oto guana aroso sapu koa ia mama-mata;
na ruku kabukabue aesi kote paleke taloa nia sa mia aqoro,
sapu sa kokoha,
meke na naqe kote huara pania sa mia tometomeana.

* 28:16 Sam 118:22-23; Rom 9:33, 10:11; 1 Pit 2:6

- 18 Sa mia vinariva egoi koasa minate si kote tava noso;
 sa mia vinariva egoi koasa lovu si kote kokoi.
 Pana raza atu sa vinaripera nomana
 si kaqu ta ene nia gamu.
- 19 Meke doduru toতোসো sapu kamo atu sa si kote paleke
 taloa ni gamu sa;
 kamo keke munumunu, hola keke munumunu, pana
 rane meke pana boni,
 kote paleke taloani gamu sa.”
- Sa ginilagilanana sa inavoso asa
 si kote variva tarazuzuna!
- 20 Sa teqe si papaka hola pude eko nadoro sa tie,
 sa nobi si lopu labe pude hade nia.
- 21 Se Zihova si kote varipera, gua sapu tavetia Sa pa toqere
 Perazimi,
 meke gua sapu tavetia Sa pa Lolomo Qibione,
 pude tavetia sa Nana tinavete, sa Nana tinavete variva
 magasa,
 meke evania sa Nana hiniva, na tinavete karovona.*
- 22 Ego, noso gamu! Lopu va sisire,
 be lopu gua si kote mamata nono la sa mia tinasuna;
 e Zihova Tadi na Qeto Minate si ele tozi nau
 sa tinahuara sapu ele ta korotae koasa doduruna sa
 popoa.

Sa Ginilagilana Maena Koe Tamasa

- 23 Va avoso, mamu avosia sa mamalainiqu;
 noso, mamu avosi sari qua zinama.
- 24 Pana la piki sa tie pude lelete, si vea kote piki lamo si
 asa?
 Vea, kote geli lamo ia sa sa pepeso meke lopu lelete?
- 25 Pana va nama ia sa sa pepeso,

* 28:21 Zos 10:10-12; 2 Samuela 5:20; 1 Koron 14:11

- si vea, lopu lete ia sa sa kiko dili meke taburu nia sa
sa kiko kumini?
Vea, lopu lete ia sa sa huiti pa nana ilaka,
na bale pa nana lolomo,
meke kaiqa kiko pule si pa hukihukiri inuma?
26 Sa nana Tamasa na va tumatumae ia si asa
meke tozi nia Sa sa hahanana tavetavete.
27 Sa dili si lopu kote ta paqaha kiko koari na qaqaletodi
pa hatara huda nomana,
meke sa totopili munamunalana si lopu kote topili va
munala nia koasa kumini;
na dili si kote seke nia pa huda hite pude paqahia,
meke na kumini si pa kolu.
28 Na kiko huiti si tana bereti meke kote muzara lea mo;
ke lopu paqapaqaha lamo kiko si arini koari na
qaqaletodi.
Tumae nia sa pude lopu neti va muzari na hose meke na
totopili sari na kiko,
ba koa dia sari patu muzamuzarana.
29 Doduru hire si mae guadi koe Zihova Tadi na Qeto
Minate,
na titisa leana hola meke tolavaedi sari Nana ginilag-
ilana.

29

Sa Kinorokorotae Tadi pa Zeruselema

- 1 Mamu talotana si agoi, Arieli, Arieli,
sa vasileana nomana te Devita!
Vuaheni na vuaheni
si tavete pilipulei agoi sari na totosoinevana.
2 Ba kote la Arau meke va kamo nia tinasuna sa popoa
Zeruselema;
kote kabo si asa meke lukalukana,
kote na hope si asa sapu tale eharana.
3 Meke Arau si kote na mua kana,

kote vari likohae nigo Arau meke raza igo,
meke huari sari mua goba.

⁴ Na ta huara gore, ke pa pepeso kote koa meke zama mae;
sari mua zinama si kote qumiqumi mae gua pa
kavuru.

Sa mamalaiⁿimu si kote vura guana tomate pa pepeso;
pa kavuru mae gua sari mua zinama sapu mana-
manasa toa.

⁵ Ba sari mua kana si kote ta evaⁿae na kavuru,
sari dia tie varipera variva matagutudi si kote paleke
taloani na givusu.

Kote hodahodaka mo, pa totosu hite,

⁶ si kote kamo mae se Zihova Tadi na Qeto Minate,
turaⁿae paka maⁿauru, niu, meke na mamalaiⁿi lavata,
turaⁿae givusu, raneboⁿi meke na nika halalana.

⁷ Ke sari doduru qeto minate tadi hopeke butubutu pu
razana se Arieli,
pu rapatana si asa meke sari nana popoa ta gobadi,
si kote guana pinutagita mo,
guana keke dinogodogorae pana boⁿi.

⁸ Gua na tie oviana sapu putagita nia sapu henahena si asa
gua,

ba sipu vaⁿunu sa si ovia eko mo si asa;

gua na tie memehana sapu putagita nia sapu napo si asa
gua,

ba malohoro tu totosu vaⁿunu sa, sina memeha eko
mo si asa.

Ke kote gua asa sari na qeto minate,
pu mae raza ia sa Toqere Zaione.

Lopu Ta Galagalae sari na Vina Balau

⁹ Mi magasa mate si gamu, mi duvili mia,
koromia va hinokaria, mi behu mia;
mi viviri, ba lopu pa napo vaeni,
mi tedeve, ba lopu pa napo bia.

¹⁰ E Zihova si va rorodoko gamu pude mi puta muliuu:
 Ele va opoi Sa sari mata mia, sapu sari poropita.
 Ele hadei Sa sari batu mia, sapu sari na tie dodogo-
 rae.*

¹¹ Sapu koa gamu si sari ginuadi ri na dinogodogorae
 si loketona ba na zinama mo sapu ta tokoro va nabudi pa
 pepa ta viquisuna. Meke be vala nia gamu sa pepa pa keke
 tie tumaena tiro meke zama si gamu koasa, “Tiro ia si hie,”
 si kote olana si asa, “Lopu boka si rau sina ta tokoro va
 nabuna.” ¹² Babe vala nia gamu sa pepa ta viquisuna koa
 sa pu lopu tumaena tiro, meke zama, “Tiro ia si hie,” si
 kote olana si asa, “Na lopu tumae tiro si rau.”

¹³ Zama se Zihova,
 “Sari tie hire si mae tata koa Rau pa nuzu dia mo,
 va lavata Au rini pa beru dia,
 ba sari bulo dia si seu hola koa Rau.
 Sa dia vinahesiqu Arau
 si luli gua mo koari na vina turu sapu taveti na tie.*

¹⁴ Gua ke kaqu va hodahodaka pulei Rau sari tie hire
 koari na vinari va magasa, pude madi magasa;
 sa ginilagilana tadi tie gilae si kote ta huara,
 meke sa tinumatumae tadi tie tumatumae si kote
 murimuri.”*

Rinoverove sapu Kote Leana Vugo Repere

¹⁵ Mani talotana sarini pu va tasuna puleni
 pude tomei sari dia hiniva koe Zihova,
 sarini pu tavetavete pa toতোso huporo meke balabala
 guahe,

“Esei dogoro gita? Esei gilania?”

¹⁶ Gamu pu va iliri enai sari ginugua,
 sapu sa raro patu si gua tugo sa tie tavetena!

* 29:10 Rom 11:8 * 29:13 Mt 15:8-9; Mk 7:6-7 * 29:14 1 Kor 1:19

Ve'a, pada pude zama sa tie koasa pu va podakana,

“Lopu asa tavete au,” gua?

Ve'a, boka zama sa raro patu koasa pu tavetena,

“Loketona si tumae nia sa,” gua?*

¹⁷ Pa vasi toতোসো হিটে মো সা সলোসো হিগোহিগো পা লেবাননি সি
kote ta evanae na pepeso masuruna tana inuma,
meke sari inuma masurudi si kote hiqohiqo soloso
pule.

¹⁸ Koasa rane asa si sari tie nuli si kote avosi sari zinama
koasa buka,
meke sari tie behu pu koa koasa opoadumu meke
hinuporo si kote dodogorae.

¹⁹ Saripu va pepekae si kote qetu pile koe Zihova;
Saripu loke dia si kote qetu pile nia si Asa pu Hopena
pa Izireli.

²⁰ Sari tie nonovala si kote lopu koa,
sari tie va sisire si kote murimuri,
meke doduru pu dono hata ia sa kinaleana si kote
tava mate.

²¹ Sarini pu vekoa pa sine'a sa tie tonoto pa dia zinama,
pu va sosode kokoha pa vinari pitui,
meke sarini pu tavete sinekesekei pude sosoara ia sa
hinokara pa vinaripitui.

²² Gua asa ke, se Zihova pu harupu vagia se Ebarahami,
si zama guahe koasa tutina e Zekopi,
“Se Zekopi si lopu kote koa kurekure kamahire;
sari isumata dia si lopu kote dono matagutu
kamahire.

²³ Pana dogori rini sari na dia koburu,
sarini pu taveti Rau pa Limaqu,
si kote vahesia rini sa Pozaqu Hopena;
kote vahesia rini si Asa pu Hopena pa Izireli,
meke pamana nia sa Tamasa te Zekopi.

* 29:16 Ais 45:9

²⁴ Sari tie duviduvili pa maqomaqo dia si kote vagia rini sa ginilagilana; sarini pu nominomi si kote va tabea sa vina tumatumaē.”

30

Sa Vinariva Egoi Loke Laena koari pa Izipi

¹ Zama vura guahe se Zihova,
 “Madi talota^{na} sari koburu tasunadi,
 koa rini pu tavete vurani sari dia binalabala pu lopu Taqarau,
 pu tavete vinariva egoi sapu lopu goto pa Maqomaqoqu,
 meke vari tomotomoe ni sari dia sinea;
² pu gore la pa Izipi
 meke lopu nanasa nia rini sa Qua hiniva;
 pu hata tinokae koe Pero pude lavelave ni,
 la aqorae koe Izipi pude ta tokae.
³ Ba sa lave te Pero si na kinurekure tamugamu,
 sa aqoro te Izipi si na vina goremia gamu.
⁴ Ele la koa dia pa Zoani sari mia palabatu paleke inavoso
 meke tiqe hogoto la pa Hanesi si keke puku tie vivinei tamugamu,
⁵ ba doduru tie Ziuda si kote tava kurekure beto
 sina loke laedi sari na tie Izipi koa gamu
 loketo^{na} si kote paleke mae nia rini pude tokani gamu.
 Ke kote tava kurekure meke va gore puleni gamu si gamu.”
⁶ Hie sa kinorokorotae te Tamasa pa guguadi rina kurukuru ^{na}name pa Neqevi:*

“Ene nuquru gua pa popoa tasunana meke koa ia tinasuna, siⁿⁱ ia na laione,

* 30:6 Sa Neqevi si pa vari korapana sa soloso qega meke sa popoa toqetoqere pa Ziuda.

vasina koa ia soku votivotiki noki variva mate,
 si keke puku tie, paleke tinagotago pa mudi don'ki,
 dia tinagotago vinariponi si pa podu mudidi rina
 kameli,
 la koasa butubutu sapu lopu kote ta tokae nia rini,
⁷ la pa Izipi, sapu loke laena sa nana tinokae.
 Gua ke poza nia,
 'Rehabi Udapelu' Arau si asa.

Na Tinoni Seke Tinarae

- ⁸ Mu la, mamu kubere goren i sari zinama hire,
 gasi goren i pa pepa ta viqusuna,
 pude koari na rane pu korapa mae
 si kote na vina sosode loke vina betona si asa.
- ⁹ Hire sari tie lopu luli zinamadi, na koburu sekesekeidi,
 koburu sapu korodia va avoso la koari na vina turu te
 Zihova.
- ¹⁰ Zama i arini sari na tie dodogorae,
 'Mi lopu dodogoro pule!'
 meke koari na poropita si,
 'Mi lopu mae totoli va tonoto puleni gami!
 Tozini gami mo sari tinitona leanadi,
 mi tozini gami mo sari sinekesekei gua pu hiva avosi
 gami.
- ¹¹ Rizu taloa,
 vura taloa koasa sirana hie,
 meke lopu mae zama nia koa gami
 si Asa sapu Hopena pa Izireli!'"
- ¹² Gua asa ke, hie si zama nia sa Tamasa Hopena pa
 Izireli:
 "Sina kilua gamu sa inavoso hie,
 meke na ninovanovala si kalavarae ia gamu,
 na kinohakoha si ronua gamu,
- ¹³ ke sa sinea hie
 si kote guana goba ululuna, sapu viqala meke potele,

meke ilasa gore va hodaka, pa totosu hite mo.

¹⁴ Kote poraka umumu guana raro patu,
 sapu ta inete lopu ta tatarue hokara,
 meke sari na videvidena si lopu noma
 pude boka paleke ni motete pa nika
 babe pude siovo ni kolo pa berukehe.”

¹⁵ Ke hie si zama nia sa Baⁿara Zihova, sa Tamasa
 Hopena pa Izireli:

“Pana kekere pule mae mo gamu koa Rau, meke magogoso
 koa Rau si kote ta harupu si gamu,
 sa mia ⁿniraⁿira si pa kinoa noso mo meke pa
 rinaⁿerane,
 ba lopu hiva tagoi gamu si arini.

¹⁶ Zama si gamu, ‘Lokari, kote koi mami pa hose meke
 govete mami.’

Ke kote govete mia tu!

Zama si gamu, ‘Kote koi taloa mami pa hose reregedi.’

Ba sari tie hadu luli si kote rerege hola la tu!

¹⁷ Keke tina si kote govete
 sapu keke tie mo hadu i;

pana ka lima tie hadu gamu
 si kote doduru mo si govete,

osolae sapu koa hola koa gamu si
 guana keke pitipiti pa batu toqere,
 guana poko koa ia kubekubere pa toqere.”

¹⁸ Gua ba okoro sisigiti nia e Zihova pude vata dogoro
 nia sa Nana tataru koa gamu;

ke gasa turu si Asa pude va dogoro ni gamu sa Nana
 tataru variva tukana.

Ura se Zihova si na Tamasa vilavilasa pa tinonoto.

Tamanae sari doduru pu koa aqa koa Sa!

Kaqu Mana ni Tamasa sari Nana Tinoni

¹⁹ Gamu na tiena sa popoa Zaione, pu koa pa Zeruselema, kote noso kabo si gamu. Na kote tataru hola si Asa pana kabo hata tinokae si gamu! Pana avoso gamu Sa si kote ola_{na} mo si Asa. ²⁰ Na bereti tinasuna tugo si vatu nia e Zihova meke na kolo tinasigiti, gua ba kamahire si lopu kote ta tome sari na mia tie va tumatumae; kote dogoroni mata mia soti gamu si arini.

²¹ Be taliri la si gamu pa kali matao babe pa kali gede ba sari tali_{na} mia si kote avosia mo si keke mamalai_{ni} pa mudimia sapu zama guahe, “Hie tu sa sira_{na}; mae ene gua tani.”

²² Totoso asa si kote huara pani gamu sari na mia beku sapu ta pokoe siliva meke sari mia kineha ta peqodi sapu ta pokoe qolo; kote gona pani gamu, guana oki palae poko variva malederedi, meke kote zama, “Taloa koa rau!”

²³ Kote garunu poni gamu ruku Sa pude tadi na kiko pu letei gamu pa pepeso, meke sari ginani pu vura pa pepeso si kote tolavaedi meke soku. Koasa rane asa si kote nomana sa pavasa duduli tadi na bulumakao. ²⁴ Sari na bulumakao meke na don_{ki} pu geli pepeso pa inuma si kote hena va leana duduli sapu tava tanadi va leana.

²⁵ Koasa rane sapu tava mate sari na mia kana, totoso ta huara gore sari dia vetu hakehakei ululudi, si kote totolo gore sari na kolo koari doduru toa na doduru toqere ululudi. ²⁶ Sa sidara si kote keana guana rimata, meke sa rimata si kote zuapa totoso bakala, gua tugo sa kalalasadi ka zuapa rane dodurudi. Hie si kote eva_{na} totoso pusi e Zihova sari bakora tadi Nana tinoni, meke sala_{ni} Sa sari dia tinasigiti.

Kaqu Va Kilasia Tamasa sa Popoa Asiria

²⁷ Dono la, sa pozana e Zihova si mae gua pa seu, tura_{nae} tina_{na}ziri ma_{ni}nina meke moatana sa tu_{na}ha korapa sage;

sari beruna si siri na binugoro,

meke sa meana si na nika halalana.

28 Sa siri no Tanisa si guana naqe sapu siriira sigiti gorena,
meke odu sage kamo pa rua.

Niu i Sa sari na butubutu meke vizata vagi Sa sarini pu
kote tava kilasa;

va soto ni Sa pa siriuzudi rina tie

sari iku meke turana taloa ni la pa tina huara.

29 Meke kote kera si gamu

gua koasa bosi sapu qetuqetu nia gamu si keke
inevana hopena;

kote qetu sari bulomia

gua totozo ivivu meke sage sari na tie

la koasa toqere te Zihova,

koasa Patu heheda te Izireli.

30 E Zihova kote va avosoni koari na tie sa Nana mamalaini
pa paka manauru,

meke kote va dogoro ni Sa sa sekena sa Limana

turanae tinanaziri meke na nika halalana,

turanae na paka manauru, na lovua meke na ruku
kokoreo.

31 Sa mamalaini te Zihova kote va matagutu ia sa popoa
Asiria;

koasa Nana kolu binanara kote seke goreni Sa.

32 Pana ta seke va bakora sari pa Asiria

koasa Nana kolu vari kilasi

si kote peka sari Nana tinoni koari na dia tabarini meke na
mike,

totozo raza i Sa meke seke ni Limana Sa.

33 Pukerane si ele tava nama sa vasina, sapu halala ia na
nika,

pude sulu ia sa banara tadi pa Asiria;

sa pou sapu koa ia nika si labe meke lohi,

na katu va leana hola sina soku sa hudana;

sa siri no te Zihova,

sapu guana zoloro gorena sa patu lera pa nai,
kote va hurununa.

31

Tamasa Kaqu Lavelave nia sa Popoa Zerusalem

- ¹ Madi talotana sarini pu la hata tinokae koari pa Izipi,
pu kalavarae koari na hose pa vinaripera,
pu ranei sari soku tina totopili varipera tadi kasa
meke sa niniranira tadi na dia tie koi hose,
meke lopu dono la koasa Tamasa Hopena pa Izireli,
babe hata ia sa tinokae te Zihova.
- ² Ba na gilae tugo si Asa meke boka va kamo tinasuna tugo
si Asa;
meke lopu hite va pulei Sa sari Nana zinama.
Kote gasa turu varipera ni Sa sari tie kaleadi,
sarini pu zukai sari tie tavete va kaleana.
- ³ Ba sari pa Izipi si na tie mo meke lopu Tamasa;
sari dia hose si na masa mo meke lopu maqomaqo.
Pana repaha vura ni e Zihova sari limana,
si asa pu vari tokae si kote ta tubarae nia,
meke asa pu ta tokae si kote hoqa;
ari karua beto si kote kaleadi varigara.
- ⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova koa rau,
“Pana kurumu sa laione,
sa laione nomana, totosoa va matea sa sa gana ginani,
meke be vea soku gua sari sepati
pu varigara pude va govete ia,
ba lopu kote matagutu ni sa sari na kukili
babe ta sosoara ni sari na vevehe.
Kote gua tugo se Zihova Tadi na Qeto Minate pu kote gore
mae
pude mae varipera pa Toqere Zaione.
- ⁵ Kekenono gua rina kurukuru tapuru sapu alale dia
panaulu,

- se Zihova Tadi na Qeto Minate si kote lavelave nia sa popoa Zerusalemā;
- kote lavelave nia Sa meke va sare ia Sa,
kote ene hola nia Sa meke harupia Sa.”
- ⁶ Izireli, mi kekere pule la koa Sa,
ele sea tugo si gamu meke va karikari la koa Sa.
- ⁷ Ura koasa rane asa
si kote kilui gamu doduru sari mia beku siliva meke qolo,
sari pu taveti gamu pa lima mia, sari lima kaleadi sara.
- ⁸ “Sa popoa Asiria si kote hoqa mate pa vedara sapu lopu tana tie;
na vedara te Tamasa kote va mate i.
- ⁹ Sa dia nati vasileana ninirana si kote hoqa pa minatagutu;
totoso dogoria mo rina koimata tadi pa Asiria sa niniranira tanisa qeto minate varipera tadi kana si kote ta duana si arini,”
gua si zama vura nia e Zihova,
Asa pu koa Nana nika pa Zaione,
Asa pu halala Nana nika lerana pa Zerusalemā.*

32

Sa Baṅara pa Nana Tinonoto

- ¹ Dono la, na baṅara si kote baṅara ni sari na tie pa tinonoto
meke sari na palabatu si kote tuturana pa ninono.
- ² Hopeke tie si kote guana keke vasina pude paere pa givusu
meke na tometomeana pa raneboni,
guana kolo tototolo pa popoa qega
meke na maqomaqo tanisa patu lavata pa popoa loke kolona.

* 31:9 Ais 30:27-30

- ³ Meke sari matadi ri na tinoni pu dodogorae si kaqu dodogoro,
meke sari talina dia rini pu avavosae si kaqu avavoso.
- ⁴ Sa binalabala sapu haluhalue si kote tumae meke gilagi-lana,
meke sa mea sapu zama nira si kote zama va leana pule meke bakala.
- ⁵ Sarini pu duviduvili si lopu kaqu ta pozae palabatu,
meke sari tie sekesekei si lopu kaqu ta pamanae pule.
- ⁶ Ura sa tie duviduvili si zama va pekipekie tugo,
meke nana binalabala si tupiti mo pa ginugua kaleanadi.
- Na hahanana kaleadi seu pa kinehana sa Tamasa si tave-taveti sa,
meke na binalabala seadi si tozi sa pa guguaana e Zihova;
saripu ovia si lopu poni sa
saripu memeha si hekini kolo sa.
- ⁷ Sari hahanana tadi tie pekipeki si kaleanadi,
meke taveti rini sari tinavete sekesekeidi;
pude novali sari tie malana pa koha,
be vea leanadi gua sari dia tinepa.
- ⁸ Ba sa tie tonotona si taveti sari na binalabala tonotodi
meke pa binalabala tonotodi si turu si asa.

Vinaripitui meke na Vinaleana Pule

- ⁹ Gamu barikaleqe pu koa valeana mia,
tekulu, mamu va avoso mae koa Rau;
gamu na tudia vineki pu koa loketona matagutu nia,
mi avosia sapu kote zama nia Rau!
- ¹⁰ Pa vasi to^oso hite mo, hola nia mo keke vuaheni,
gamu pu kokoa va leana si kote neneqara;
sari vua huda qurepi si lopu kote vua,
meke sa to^oso pakepakete si lopu kote ta evana.

- 11 Mi matagutu sisigiti na neneqara, gamu na barikaleqe pu koa valeana mia; mi matagutu, gamu na tudia vineki pu lopu matagutu!
- Gore pani sari mia poko lelead, mamu va sagei pa kopete mia sari poko baika.
- 12 Mi pohari raqaraqā mia pa tinalota_{na}, balabala i sari inuma vaeni sapu vua katakata,
- 13 meke sari na pepeso tadi Qua tinoni, pepeso sapu ele toqolo sagea na hudahuda rakihi, uve lukalukana ni sari doduru vetuvetu sapu hoke vevehe qetuqetu, meke koasa vasileana lavata hie sapu hoke si_{nia} na qinetuqetu.
- 14 Sari vasidi sapu ta gobadi si kote ta veko palae, sa vasileana lavata sapu vevevehena si kote ivulu; sari goba vari likohae meke na vetu hakehakei ululudi si kote ta eva_{nae} na pepeso kaleanadi ninae rane, vasina kote horu qetu sari do_n'ki meke toa ia duduli tadi na sipi,
- 15 osolae ta zoropae mae panaulu koa gita sa Maqomaqo te Tamasa, meke sa qega si ta eva_{nae} na inuma masuruna, meke sa inuma masuruna si ta eva_{nae} na hiqohiqo.
- 16 Sa _nino_{no} si kote veko kinoa pa qega meke sa tinon_{oto} si kote koa la koasa inuma masuruna.
- 17 Sa vuana sa tinon_{oto} si na binule; sa laena sa tinon_{oto} si na kinoa noso meke na kinalavarae koe Tamasa ninae rane.
- 18 Sari Qua tinoni si kote koa pa vasidi sapu koa ia binule, pa vetu sapu lopu boka ta raza kamo la, pa vasina sapu kote magogoso meke lopu ta sosoara.

- ¹⁹ Be la sa ruku kabukabue aesi meke hoqa gore betoi sari
 hudahuda pa soloso,
 meke sa vasileana lavata si ta huara inete taloa,
²⁰ ba mi koa tamanae si gamu,
 toতোসো letei gamu sari mia kiko pa kalidi rina toto-
 tolo,
 meke sari bulumakao na don'ki si va henahena i
 gamu koasa pezara duduli lavata.

33

Vinaravara Tepa Tinokae

- ¹ Mi talota^{na} si gamu pa Asiria, na tie huhuara si gamu;
 gamu pu lopu ele ta huara!
 Mi talota^{na} si gamu, na tie qoraqora si gamu;
 gamu pu lopu ele ta qoraqora!
 Pana noso huhuara si gamu,
 si kote ta huara si gamu;
 pana noso qoraqora si gamu,
 si kote ta qoraqora si gamu.
- ² Zihova, Mu tataruni gami;
 Agoi mo si aqa Nigo gami.
 Na ⁿniranaⁿira tamigami si Agoi doduru munumunu,
 na mami hinarupu pa toতোসো tasuna.
- ³ Pana avosia rini sa mamalaiⁿimu Goi si govete sari na
 kana;
 toতোসো gasa turu Goi, si talahuarae sari na butubutu.
- ⁴ Sari na vinagi tadina kana si ta pudiki vagi guana
 hinenahena tadi na kupokupo;
 ta saputu vagi rini gua ri na rovana kupokupo.
- ⁵ Tava lavata se Zihova, na pa Man^aauru si koa si Asa;
 kote va siⁿi nia ⁿninoⁿo meke tinon^oto Sa sa popoa
 Zaione.
- ⁶ Koa Sa si kote sokirae si agoi koari na mua toতোসো,

tagotago si Asa pa hinarupu meke ginilagilana lohina
meke tinumatumae;
na pinamaⁿana e Zihova si na vidulu pude vagia sa
tinagotago asa.

⁷ Doⁿo la, sari dia tie varane si korapa kabo va ululae koari
na siraⁿa;
sari palabatu ta garunu la koari na kana pu hiva vari
bulei si kabo sisigiti.

⁸ Sari siraⁿa vari karovae popoa si ivulu,
loke tie si ene koari na siraⁿa.
Sa vinariva egoi si ta kumata,
saripu va sosodena si ta etulu,
loke tie si ta pamaⁿae.

⁹ Sa pepeso si kulusu meke gore hiteke,
Lebanoni si kurekure meke harahara;
sa pezara duduli pa Saroni si na qega gua,
meke Basani meke Kameli si hoqa elodi.

Va Balau e Zihova sari Nana Kana

¹⁰ Ba zama se Zihova koa rina kana, “Kamahire si kote gasa
turu si Arau.

Kamahire si kote tava lavata si Arau;
kamahire si kote ta ovulu sage si Arau.

¹¹ Gamu pa Asiria si na duduli popadi si hira vura ni gamu;
sa mia siniⁿo mo si guana nika sapu kote sulu pani
gamu.

¹² Sari tie huporo si kote ta sulu palae hokara;
gua sapu halalia sa nika sa hiqohiqo rakihi.

¹³ Gamu pu koa va seu, mi avosi gua sapu ele evaⁿi Rau;
gamu pu koa tata, mi gilania sa Qua ⁿniriraⁿira!”

¹⁴ Sari tie kaleadi pa Zaione si matagutu sisigiti;
kamoi na neneqara sari tie sapu loke dia tamasa
meke zama si arini:

“Esei koa gita si kote boka koa turaⁿia sa nika susulu?

Esei koa gita si kote boka koa turania sa nika sapu halala ninae rane?”
 15 Sa tie sapu ene pa tinonoto
 meke zama ni sapu gotogoto,
 asa sapu lopu tavetavete nia sa nana niniranira pude hiko poata,
 meke kopu ni sari limana pude lopu vagi sari tinabara golomodi,
 asa sapu tukui taliwana koari na hiniva pude va mate tie meke tukui matana koari na binalabala kaleadi,
 16 asa tugo sa tie sapu kote koa pa vasidi ululudi,
 sa nana tometomeana si panaulu pa toa.
 Nana bereti si kote ta poni nia sa,
 meke na kolo napo si lopu kote qaga nia sa.

Sa Popoa Tolavaena Vugo Repere

17 Kote dogoria gamu pa matamia sa tinolava tanisa Banara
 meke kote tiro gorea gamu sa popoa sapu nipulu la tu pa seu.
 18 Pa mia binalabala si kote balabala pulei gamu sari tinasuna holadi:
 “Avei sa tie pu tavete vura takisi?
 Avei sa tie vagivagi takisi?
 Avei sa tie pu naei sari vetu hakehakei ululudi?”
 19 Lopu kote dogoro pulei gamu sari tie kaleadi arini,
 sari tie sapu votikaena dia zinama,
 meke dia vinekala si tasuna pude tumae nia.
 20 Mi dono la pa Zaione, sa vasileana lavata vasina hoke ta tavete sari nada inevana qetuqetu;
 sari matamia kote dogoria sa popoa Zerusalem,
 na kinoa bulebulena, na ipi sapu lopu kote tava rizu;
 sari doduru tupili tanisa si lopu kaqu ta daku vura,
 sari ikuna si lopu kote tava kumata.
 21 Vasina si kote koa sa nada Tie Ninirana se Zihova.

- Kote guana vasina sapu koa ia na ovuku labedi meke na tototolo.
 Loke vaka sapu koa i na qelu si kote ale koa rini,
 loke vaka nomadi si kote tepe sage koa rini.
- ²² Ura e Zihova sa nada tie varipitui,
 e Zihova sa nada tie tavete tinarae,
 e Zihova sa nada Baṅara,
 meke Asa tu kote harupu gita.
- ²³ Sari ikudi rina tepe si sigoto hoboro dia:
 Sa dedegerena sa tepe si lopu soto va nabu,
 meke sa tepe si lopu repaha.
- Sari vinagi sokudi pa mudi vinaripera si kote tava hia koari
 na tie te Tamasa
 meke ari na ike ba kote paleke dia hinia.
- ²⁴ Lopu keke koa rini pu koa pa Zaione si kote zama, “Kei,
 moho qua,” gua;
 ura, arini pu koa vasina si kote ta leosae koari na dia
 sinea.

34

Kaqu Va Kilasi Zihova sari Nana Kana

- ¹ Rizu tata mae, gamu doduru butubutu, mamu va avoso
 mae;
 Noso mamu va taliṅa mae, gamu na tinoni!
 Mani avoso mae sa popoa pepeso, meke doduru pu koa
 koasa,
 sa kasia popoa meke doduru tie pu koa koasa!
- ² Ura bugoro ni e Zihova sari doduru butubutu,
 sa tinaṅaziri Tanisa si kamo la koari doduru dia qeto
 minate.
- Na kote va kilasa beto pani Sa,
 kote vala ni Sa pude ta seke va mate.
- ³ Sari tinidia si kote ta gona palae,
 meke kote humaṅa hikare sa muzi pa tinidia;
 sari toqere si kote tale eharadi.

- 4 Doduru pinopino pa manauru si kote murimuri,
 kote huporo podalae pa keke kali hukihukirina kamo
 la pa keke kalina;
 gua sa pepa sapu hitehite ta viqusu sage,
 doduru pinopino si kote hoqa
 guana elelo haraharadi pa huda vaeni,
 guana vua piqi saganana koasa huda piqi.*
- 5 Sa Qua vedara si va kilasi sari na pinopino pa manauru.*
 Dotu, kamahire si kote gore la va kilasi Rau sari pa
 Edomu,
 sa butubutu pu ele ta vizata pude va kilasa beto pania
 Arau.*
- 6 Sa vedara te Zihova si ta pona pa ehara,
 meke tale deanana,
 pa eharadi rina lami na qoti,
 meke pa deanadi rina leleqata bulumakao.
 Ura se Zihova si vukivukihi pa Bozira
 meke na eono si pa Edomu.
- 7 Meke kote mate turani na bulumakao pinomodi,
 sari tuna bulumakao meke bulumakao niniradi.
 Sari dia popoa si kote bobosi na ehara,
 meke sa kavuru si kote heni pa deana.
- 8 Ura koa nana si keke rane te Zihova sapu kote tubehe
 hobena si Asa,
 na vuaheni vinariva kilasi koa ri na kana te Zaione.
- 9 Sari na patu lera si kote totolo gore pa Edomu,
 sari kavuru si kote lera
 meke sa pepeso si kote tale nikana mo!
- 10 Lopu kaqu tava mate si asa boni na rane;
 sa tunahana si kote sage ninae rane.

* 34:4 Mt 24:29; Mk 13:25; Lk 21:26; Rev 6:13-14 * 34:5 Sa vedara te
 Tamasa si va kilasi sari na pinopino pu vahesi ri na tie Moabi gua ri na dia
 Tamasa. * 34:5 Ais 63:1-6; Zer 49:7-22; Izk 25:12-14, 35:1-15; Em 1:11-12;
 Obd 1-14; Mal 1:2-5

Koari na sinage na sage si kote koa ivulu eko mo si asa;
 loke tie kote ene nuquru pule gua vasina.*

¹¹ Sari na duduru pa qega meke na nao kote koa hobeas;
 sari na duduru nomadi meke na raveni si kote tavete
 vori vasina.

Kote nava ia Tamasa sa popoa Edomu,
 na aroso padapadana meke sa aroso koa ia na mama-
 mata,
 pude pada vura nia sa kinolura meke sa tinahuara
 tanisa popoa asa.

¹² Sari nana palabatu si kote loke butubutu pude totoli nia
 meke sari nana koburu tavia si kote murimuri beto.

¹³ Na huda rakihia si kote toqolia sa doduru korapana sa
 goba vasileana,
 na hilibubuku si kote koa pa korapa vetu banara.

Na tometomeana tadi siki pinomo,
 na popoa tadi na duduru si asa.

¹⁴ Sari kurukuru pa qega si kote ene lamae vasina tura ni
 sari siki pinomo,
 sari qoti pinomodi si kote vari tioki;
 sari kurukuru ene boni si kote hiva magogoso
 meke la hata lolomo vasina.

¹⁵ Sa duduru si kote tavete vori meke opo nana,
 kote hira vovoto meke kopuni sa sari tuna, va aqori
 sa pa kauru tatapuruna;

vasina tugo kote varigara sari na atata,
 kote na tamatamaloana si vari kamoi.

¹⁶ Dono la koasa buka te Zihova mamu tiro ia:
 kote koa beto sari na kurukuru hire,
 lopu keke si kote loke loana.

Ura Telenas zama nia sa tinozi hie,
 meke pa Maqomaqona Sa kote varigara ni Sa.

¹⁷ Sari dia hinia koasa popoa si poni ni Sa;

* 34:10 Rev 14:11, 19:3

sa limana hihia poni gua sapu garodi.
 Kote tagoa rini sa popoa ninae rane,
 meke kote koa si arini vasina pa sinage na sage.

35

*Sa Siran*na sapu Madina

- ¹ Sa qega meke sa pepeso popana si kote qetu;
 sa soloso qega si kote komokomolia meke pelaria na
 havoro.
- ² Kote toa vura si asa meke havohavoro toa;
 kote kera meke kukili si asa pa qinetu.
 Sa tinolava pa Lebanoni si kote ta poni nia sa,
 meke kote dono lea gua sa pezara pa Saroni meke sa
 toqere Kameli.
- Kote dogoria sa qega sa ninedala te Zihova,
 sa tinolava tanisa nada Tamasa.
- ³ Va ninira i sari na lima malohorodi,*
 meke va nabu i sari tunutunu sapu zokezoke;
- ⁴ zama guahe koa rini pu malohoro bulodi,
 “Mi ninira, mi lopu matagutu;
 sa mia Tamasa si kote mae,
 na tinaaziri pude hobena si paleke mae nia Sa;
 turaae Nana hiniva pude kilasi sari kana
 meke kote harupu gamu Sa si gamu.”
- ⁵ Meke kote tukeli Sa sari matadi rini pu behu
 meke sari talinadi pu nuli si kote avavosae.*
- ⁶ Meke kote horu na peka sarini pu ike,
 meke saripu poka na meadi si kote kukili qetu.
 Na kolo si kote puzaka vura pa soloso popadi
 meke na tototolo si kote ene pa qega.
- ⁷ Sa onone vari kinai si kote ta evanae na kopi,
 meke sa pepeso memehana si kote bukahia na kolo.

* 35:3 Hib 12:12 * 35:5 Mt 11:5; Lk 7:22

Sari vasidi pu hoke eko magogoso sari na siki pinomodi,
si kote toqoli na duduli meke na kuli.

⁸ Meke na sira η na vari karovae popoa si kote koa nana,
kote ta pozae na Sira η na Madina si asa.

Sari tie bonidi si lopu kote ene gua vasina.

Ari na tie madidi koe Tamasa kote ene ia;
ari tie pekipekidi na kaleadi si lopu kote ene gua
vasina.

⁹ Loke laione si kote koa vasina,
kurukuru variva matena lopu kote enea;
lopu kote ta dogoro vasina si arini.

Ba arini mo pu ta harupu si kote ta dogoro vasina.

¹⁰ Sarini pu holu vagi puleni e Zihova si kote pule.

Kote kerakera si arini meke nuquru pa Zaione;
na qinetuqetu loke kokoina si kote toropae nia rini
pa batudia.

Kote si η i i na qinetuqetu meke na kinomolo,
meke sa tinalota η na na tinaruqoqo si kote murimuri
taloa.

36

Va Matamataguti Asiria sari pa Zeruselema

(2 Ba η ara 18:13-27; 2 Koronikolo 32:1-19)

¹ Pa vina manege made vuahenina sa bina η ara te Hezikaea pa Ziuda, si la rapati e Senakeribi, sa ba η ara lavata pa Asiria, sari na vasileana ta gobadi pa Ziuda meke zau vagi sa. ² Meke garunu la nia sa ba η ara pa Asiria sa nana η nati palabatu varipera la koe Hezikaea, sa ba η ara pa Zeruselema; taluarae si asa pa Lakisi tura η nia sa qeto minate lavata. Sipu la noso sa palabatu Asiria kapae koasa kolo totolo sapu va karovo vagi kolo pa kopi sapu Kopi Kali Sage pozana koasa sira η na la gua vasina hoke η nuna poko ri na tinoni, ³ si vura la sari ka η neta palabatu te Hezikaea pude tutuvi si arini: Se Eliakimi sa tuna koreo e Hilikaea

sapu kopu nia sa vetu tanisa baṅara; se Sebana, sa tie kubekubere; meke se Zoa sa tuna Asapa, sa tie kubekubere va karovo pa buka.

⁴ Zama sa palabatu varipera pa Asiria koa rini, “La tozi nia se Hezikaea,

‘Hie si zama nia sa baṅara lavata, sa baṅara pa Asiria: Koe sei si raṅe la si goi? ⁵ Zama si agoi sapu tumaemu varipera meke na ṅiṅiramu si agoi, gua, ba na zinama kokohadi si arini. Koe sei si kalavarae la agoi, ke va kanakana mae koa rau si agoi? ⁶ Hokara, agoi kamahire si kalavarae la pa Izipi, sa kuli, pude na mua kolu ene, gua. Ba pana kalavarae ia goi si kote moku sia meke va bakora ia sa limamu. Gua asa se Pero sa baṅara pa Izipi koa rini pu kalavarae la koasa.* ⁷ Meke pude zama si agoi koa rau, “Gami si kalavarae koe Zihova sa mami Tamasa,” gua, si vea, lopu tanisa tu sari hope na vasidi ululudi sapu rizu pani e Hezikaea meke zama koari pa Ziuda meke Zerusalema, “Gamu si kaqu vahesi mo koasa hope hie, pa Zerusalema,” gua?

⁸ Ego mae mamu variva ego ni si kaiqa binalabala koa sa qua baṅara pa Asiria. Arau kote poni gamu si karua tina hose, be guana boka vekoni tie gamu pude koi i! ⁹ Vea meke kote boka va kilasia gamu si keke qua palabatu sapu hitekena hola koari na qua palabatu varipera, be vea kalavarae la gua si gamu pa Izipi pude vagi totopili varipera meke na tie koi hose? ¹⁰ Gua pule hie, balabala ia gamu sapu lopu toka nau e Zihova pude mae rapatia meke huara ia sa vasina hie? Ura e Zihova mo telena na garunu au pude ene halabutu mae ia sa kali popoa hie meke huara ia.”

¹¹ Ba zama la sari Eliakimi, e Sebana, meke e Zoa koasa palabatu, “Palabatu, mu zama mae koa gami pa zinama

* 36:6 Izk 29:6-7

Arameiki. Kote boka avoso igo mo gami. Ba lopu zama pa zinama Hiburu; ura korapa va avoso mae sari doduru tie pa batu goba hire,” gua si arini.

¹² Meke ola^{na} la koa rini si asa, “Balabala ia gamu sapu koa gamu meke sa mia ba^{na}ra mo si garunu nau sa qua ba^{na}ra pude zama ni sari doduru zinama hire? Lokari hokara! Na korapa zama la tugo si arau koari tie pu korapa habotu dia pa batu gobagoba. Na gamu doduru, si kote gani sari na boni mia meke napoi sari na bila^{na} mia,” gua si asa.

¹³ Beto si turu sage sa palabatu meke velavela vura pa zinama Hiburu, “Mi va avosi sari zinama tanisa ba^{na}ra lavata, sa ba^{na}ra pa Asiria! ¹⁴ Hiera gua si zama nia sa ba^{na}ra: Mi lopu va malumia se Hezikaea pude koha gamu. Na lopu kaqu boka harupu gamu sa! ¹⁵ Mi lopu va malumia se Hezikaea pude ososoni gamu pude ra^{na} se Zihova pana zama guahe si asa, ‘Hinokara kote harupu gita e Zihova si gita; sa vasileana nomana hie si lopu kaqu ta vagi koasa qeto minate varipera tanisa ba^{na}ra pa Asiria, gua.’

¹⁶ Mi lopu va avosia se Hezikaea! Ura guahe si zama nia sa ba^{na}ra pa Asiria: Mi variva bulei mae koa rau; mi vura mae koasa vasileana lavata. Pana gua asa si kote henahena mo si gamu doduru koari na mia qurepi koari na mia huda vaeni meke koari na mia huda piqi soti, meke napo pa mia berukehe soti, ¹⁷ osolae pule mae si arau meke tura^{na} lani gamu pa keke popoa gugua puta mo sapu tamugamu hie, na popoa vuvua meke vaeni vaqura, na popoa koa ia na bereti meke inuma vaeni.

¹⁸ Lopu va malumia se Hezikaea pude tura^{na} va sea gamu pana zama guahe si asa, ‘E Zihova kote harupu gita.’ Vea, hite harupi na dia tamasa sari butubutu koasa limana sa ba^{na}ra pa Asiria? ¹⁹ Avei sari na tamasa tadi pa Hamati meke Arapadi? Avei sari tamasa tadi pa Sepavaimi? Vea,

harupia tugo rini pa limaqu si pa Sameria? ²⁰ Esei koari doduru tamasa tadi popoa arini ele boka harupu ia sa nana popoa koa rau? Ke vea meke kote boka harupia e Zihova sa popoa Zerusalem koasa limaqu?”

²¹ Ba sari tie si koa lopu kulu meke lopu ola_{na} hobe la, sina ele zama i sa ba_{na}ra, “Lopu ola_{na} la ia,” gua.

²² Meke daku sira i ri Eliakimi sa tuna e Hilikaea, Sebana sa tie kubekubere, meke e Zoa sa tuna Asapa sa tie kubekubere va karovo pa buka, sari dia poko pa tinalota_{na} meke la koe Hezikaea, meke tozi nia rini sari doduru pu zama ni sa palabatu varipera tadi pa Asiria.

37

Tepaia sa Ba_{na}ra sa Tinokae te Aisea

(2 Ba_{na}ra 19:1-7)

¹ Sipu avosia tugo Hezikaea, sa ba_{na}ra, sa inavoso, si daku rikatia sa sa nana poko meke va sage poko baik, meke nuquru la pa Zelepade te Zihova si asa. ² Garunu lani sa sari Eliakimi sa palabatu kopu pa vetu ba_{na}ra, Sebana sa tie kubekubere, meke sari _{na}tati hiama pude la koe Aisea sa poropita tuna Emosi. Va sage poko baika beto sari doduru. ³ La tozi nia rini se Aisea, “Guahe si zama nia e Hezikaea: Sa rane hie si na rane tinasuna, vinakilasa meke na kinurekure, gua puta totozo va namanama podo sa koburu, ba loke _{ni}nira_{ni}ra si koa pude podo si asa. ⁴ Hokara ele avosi tu e Zihova sa mua Tamasa sari doduru zinama pu zama ni sa palabatu varipera sapu garunu mae nia sa ba_{na}ra pa Asiria, pude mae va sisire nia sa Tamasa toana. Mani va kilasi Sa sarini pu zama ni sari zinama pu avosi e Zihova sa mua Tamasa. Mu varavara poni gami sapu gami ka visavisa mami pu korapa koa hola.”

⁵ Totoso kamo la sari palabatu te Hezikaea sa ba_{na}ra koe Aisea, ⁶ si zama la i Aisea si arini, “Tozi nia sa mia ba_{na}ra, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Mu lopu

matagutu nia sa inavoso sapu avoso nia goi. Sari zinama pu zama ni sa nabulu tanisa baṅara pa Asiria sapu va paraparana mae koa Rau. ⁷ Mu avoso mae! Kote vekoa Rau si keke binalabala koa sa pude totošo vagia sa si keke inavoso, si kote kekere pule mo si asa pa nana popoa soti, meke vasina kote vari poni nia rau pude ta seke va mate si asa pa vedara.”

Va Balau Pule La sari pa Asiria koe Hezikaea

⁸ Totoso avoso nia sa palabatu varipera sapu ele talu-arae pa Lakisi sa baṅara pa Asiria, si kekere pule si asa meke la dogoria sa sa nana baṅara korapa varipera pa Libina. ⁹ Ego, vagia Senakeribi si keke inavoso sapu sa qeto minate pa Izipi, sapu turaṅi sa baṅara Tirihaka pa Itiopia, si korapa mae pude raza ia si asa, gua. Totoso avosia sa sapu gua asa, si garunu la zinama si asa koe Hezikaea sapu zama guahe: ¹⁰ “La zama guahe koe Hezikaea sa baṅara pa Ziuda: Mu lopu va malumia sa mua tamasa sapu raṅe ia goi pude koha igo pana zama si asa, ‘Zerusalemia si lopu kaqu ta vala koasa baṅara pa Asiria,’ gua. ¹¹ Ele avoso ni mo goi gua sapu taveti rina baṅara pa Asiria koari doduru popoa, sapu huara beto pani rini. Meke gamu si vea, kote ta harupu tugo? ¹² Vea, harupi tugo ri na dia tamasa sari na butubutu sapu ta huara koari na tamaqu kenudi, sapu sari tamasa tadi pa Qozani, Harani, Rezepi, meke sari tie pa Idini sapu koa pa Telasa? ¹³ Avei sa baṅara pa Hamati, sa baṅara pa Arapadi, sa baṅara koasa vasileana lavata pa Sepavaimi, babe pa Hena meke pa Iva?”

¹⁴ Meke vagia Hezikaea sa leta koari tie paleke inavoso meke tiro ia sa. Beto si sage la si asa pa Zelepade te Zihova, meke la repahia sa pa kenuna e Zihova, ¹⁵ Meke varavara la koe Zihova se Hezikaea: ¹⁶ “Kei, Zihova Tadi na Qeto Minate, Tamasa pa Izireli, habotu Mua koasa Mua habohabotuana Baṅara pa vari korapadi rina mateana

serubimi. Agoi mo telemu sa Tamasa pa doduru butubutu pa popoa pepeso. Agoi mo tavetia sa mañauru meke sa pepeso.* ¹⁷ Mu va taliña mae, Zihova, Mamu va avoso mae: tukeli Matamu, kei Zihova, Mamu dogoro gami; avosi sari doduru zinama pu garunu mae ni e Senakeribi pude zama ñoñovala Igo si Agoi sa Tamasa toana. ¹⁸ Kei Zihova, na hinokara tugo bisa, sapu sari bañara pa Asiria si huara inete i sari doduru tie arini meke sari dia popoa. ¹⁹ Meke gona pani rini sari na tamasa tadi na butubutu arini pa nika meke sulu pani, sina lopu na tamasa si arini, ba na huda mo meke na patu, sapu peqoi mo ri na tie pa limadia. ²⁰ Zihova mami Tamasa, harupu gami pa limana sa, pude madi gilania ari doduru butubutu pa popoa pepeso sapu Agoi Zihova eke mo, sa Tamasa,” gua si asa.

Sa Inavoso te Aisea La koa sa Bañara
(2 Bañara 19:20-37)

²¹ Meke garunu la inavoso se Aisea, sa tuna Emosi, koe Hezikaea, “Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa pa Izireli: Ele avosia Rau sa mua vinaravara mae koa Rau pa guguana e Senakeribi, sa bañara pa Asiria, ²² hiera sa zinama sapu zama la nia e Zihova koasa:

‘Zaione sapu guana vineki vaqura,

si doño gore nigo meke va sisire nigo sa.

Sa vasileana Zerusalem, guana tuna vineki,

si hiruhiru nia sa batuna totošo govete taloa si agoi.

²³ Esei si va karikari ia meke paraparaña la ia agoi?

Na koe sei si kukukili va noma la si agoi meke va eneña sage la matamu pa vina titie?

Na koa Sa pu Hopena pa Izireli mo!

²⁴ Koari na mua tie paleke inavoso

si soku zinama va karikari la koe Zihova si ipa ni goi.

* 37:16 Ekd 25:22

Meke zama guahe si agoi,

“Koari na qua totopili variperu sokudi
si kamoā rau sa vasina sapu ululu gua ri na toqere,
kamo pa batu toqere pa Lebanoni.

Sari na huda sida ululudi vasina si maho gore ni rau,
gua tugo sari na huda paeni ta okoraedi.

Kamoi rau sari vasidi sapu ululu pa ululu,
koari na hudahuda sapu leleadi hola.

²⁵ Ele geli berukehe si rau pa popoa seu
meke napoa sa kolo vasina.

Koari ola nenequ

si ene va popa pani rau sari doduru tototolo pa Izipi,”
gua.

²⁶ Vea, lopu ele avosia tu goi?

Nake pukerane tu zama veko nia Rau.

Koari na rane ele hola la tu si balabala i Rau sari na
tinavete,

meke kamahire va gorevura i Rau,
pude agoi kote huari sari na vasileana ta gobadi
meke vata eva_{nae} ni na kobi remoremo patu.

²⁷ Gua ke sari dia tinoni si loke dia _{ninira}_{nira},
matagutu si arini meke kurekure.

Guana linetelete si arini pa inuma,
guana liho buma vaqura,

guana duduli sapu toa vura pa batu vetu,
sapu harahara mate sipu raza i na givusu ma_{nini}.

²⁸ Ba tumae nia Qua sa vasina koa si agoi,
meke totosoa mae meke taloa si goi,
meke gua sapu hoke ta _{naziri} guni nau goi si Arau.

²⁹ Sina ta _{naziri} nau goi si Arau
meke sina ele kamo mae pa tali_{naqu} sari na mua
vinahesi pule,

ke kote va rita nia Rau sa Qua vinetu_{nu} pa isumu

meke kote vekoa Rau pa nuzumu sa Qua aeana
kalakalahana hose,
meke kote va ene pule igo Rau
koasa sirana tugo sapu ene mae ia goi.”

³⁰ Meke zama se Aisea koe Hezikaea, “Hezikaea, hie sa
vina sosode tamugoi:

Vuaheni hie si kote henai gamu sari linetelete sapu toa
sage teledia,

meke pa vuaheni vina rua si kote henai sapu tuvulu
sage koari na linetelete arini.

Ba pa vuaheni vina neta si kote lelete meke pakepakete si
gamu,

kote lete inuma vaeni meke henai gamu sari vuadi.

³¹ Keke toতোসো pule ka visavisa tie pa butubutu Ziuda si
kote va gore karoso pana gore meke vua katakata
panaulu.

³² Ura kote koa hola pa Zerusalem si ka visavisa tie,
meke kote vura pa toqere Zaione sa puku tie saripu
lopu tava mate.

Sa inokoro ninirana te Zihova Tadi na Qeto Minate si kote
va gorevura ia si asa.

³³ Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova pa gugua sa
banara lavata pa Asiria:

‘Lopu kote nuquru ia sa sa vasileana lavata hie
babe gona nia si keke tupi tani.

Lopu kote paleke kamo mae nia lave sa si tani,
babe mae tavete buturu pa kali goba pude rapata na
haele sage.

³⁴ Sa sirana sapu ene mae ia sa si asa tugo si kote pule ia
sa;

na lopu kote nuquru ia sa sa vasileana lavata hie,

Arau Zihova si zama vura gua.

³⁵ Arau kote lavelave nia sa vasileana lavata hie meke
harupu ia,

pa laequ Arau meke pa laena e Devita sa Qua nabulu!”

³⁶ Meke vura la sa mateana te Zihova meke va matei sa si ka keke gogoto vesu navulu lima tina tie koari na ipi tadi pa Asiria. Totoso tekulu sari na tie pa koivugona si na tie matedi mo si eko doduru vasina. ³⁷ Ke qaqiri mo se Senakeribi, sa banara lavata pa Asiria, meke haqi taloa. Pule la mo pa Ninive si asa meke koa vasina. ³⁸ Keke rane, totoso korapa vahesi si asa pa zelepade te Nisiroki sa nana tamasa, si la sari karua tuna koreo, sari Adarameleki meke Sareza meke seke va mate ia pa dia vedara, beto meke govete la dia pa popoa pa Ararata. Meke sa tuna koreo pule, se Esarahadoni, si hobena si asa koasa binanara.

38

Moho meke Magogoso Pule se Hezikaea

(2 Banara 20:1-11; 2 Koronikolo 32:24-26)

¹ Koari na totoso tugo arini si moho se Hezikaea meke tata mate. La vari hopikae koa sa sa poropita Aisea tuna Emosi, meke zama, “Hiera gua si zama nia e Zihova: Mu va tonotia sa mua kinoa vetu, sina kote mate si goi; na lopu kote magogoso pule si agoi,” gua si asa.

² Taliri la pa kapagoba se Hezikaea meke varavara la koe Zihova:

³ “Zihova, Mu balabala ia sapu vea rane guni Nigo arau, meke soto va nabu pa qua inene pa kenumu Goi, meke pa doduruna sa buloqu si vahesi Igo arau, meke taveti rau gua sapu leana atu koa Goi,” gua, meke kabo sisigiti si asa.

⁴ Beto sapu gua asa si kamo la mo sa zinama te Zihova koe Aisea:

⁵ “La mamu tozi nia se Hezikaea, sapu guahe, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova, sa Tamasa te Devita sa tamamu: Ele avosia Rau sa mua vinaravara meke ele dogori Rau sari

kolomatamu. Ke kote poni pule nigo Rau si ka manege lima vuaheni pa mua tinoa.

⁶ Meke kote harupu igo Rau meke sa vasileana lavata hie koasa limana sa baṇara pa Asiria. Na kote lavelave nia Rau sa vasileana lavata hie.

⁷ Meke hie sa vina gilagila te Zihova atu koa goi sapu kote hinokara taveti Sa gua sapu va tatara ni Sa: ⁸ Kote va togolo pulea Rau sa maqomaqona sa rimata ka manege puta nenetiana koasa halehaleana te baṇara Ehazi.” Ke sa maqomaqona sa rimata si togolo pule ka manege puta nenetiana koasa halehaleana.

⁹ Totoso magogoso se Hezikaea pa nana minoho si kuberia sa sa kinera vinahesi hie:

¹⁰ Zama si rau, “Koari totoso sapu niṇira si rau pa qua tinoa,
si kaqu nuquru la ia tu rau sa vasina tadi tie matedi?
Kaqu ta vagi palae tu koa rau sari kaiqa qua vuaheni?”

¹¹ Zama si rau, “Lopu kaqu dogoro pulea rau se Zihova,
se Zihova pa popoa tadi tie toadi;
lopu kote dogoro pulei rau sari na tie,
babe koa turaṇi sarini pu korapa koa koasa kasia popoa hie.

¹² Gua tugo na ipi tadi na sepati sa qua vetu,
sapu ta daku gore meke ta paleke taloa koa rau.
Gua ari tie tavete poko, si polo sage ia rau sa qua tinoa,
meke ta paqaha palae si rau koari na lozi;
meke taloa va hodaka mo sa qua tinoa.

¹³ Aqa va nono si rau osolae kamo sa vaqavaqasa,
ba guana laione sapu moku betoi tu Sa sari doduru susuriqu;
meke taloa va hodaka mo sa qua tinoa.

¹⁴ Kabo si rau guana pitikole babe na kitikete,
meke kunikunisi si rau guana kukuva.

Sari mataqu si mabo dono sage pa manauru, hata tinokae.

Tasuna si rau; kei Zihova, mae toka nau!”

¹⁵ Ba sa si boka zama nia rau?

Na ele zama mo si Asa koa rau, meke Asa telena evania sapu gua hie.

Maqu ene va pepekae mo si rau koari doduru vuaheni taqarau koa gua koari na tinasigiti pa maqomaqoqu.

¹⁶ “Banara, koa gua pa Mua vina tatara si toa sari na tie; meke koasa tugo si vagi tinoa sa maqomaqoqu rau.

Agoi salanau koasa qua minoho meke va malumau pude toa.

¹⁷ Hinokara pa qua lineana mo si kamo rau sari tinasigiti arini.

Pa Mua tataru si kopu nau Goi pude lopu la koasa pou tinahuara; meke ele vekoi Goi sari doduru qua sinea la pa mudimu.

¹⁸ Ura sa lovu si lopu kote boka vahesi Igo, sa minate lopu kote kera vahesi atu koa Goi; arini pu gore la koasa pou

lopu kote ranea sapu kote va evani Goi sari Mua vina tatara.

¹⁹ Saripu toa, arini tu kote vahesi Igo, gua sapu tavetia arau ninoroi hie; ari na tamadia si kote tozini sari dia koburu, sapu kopu ni Tamasa sari Nana zinama.”

²⁰ E Zihova kote harupu au si arau, meke kote kera si gami meke mikemike doduru rane pa mami tinoa pa korapa Zelepade te Zihova.

²¹ Na ele zama veko nia e Aisea pude “Munala ia sa vua piqi, mamu veko la nia koasa moqo, meke kote ta salana si asa,” gua.

²² Na ele nanasia e Hezikaea se Aisea, “Nasa sa vina gilagila pude va sosodea sapu kote boka la vahesi si rau pa Zelepade te Zihova?” gua.

39

Tie Paleke Inavoso pa Babiloni

(2 Baṇara 20:12-19)

¹ Tata koa sa totoaso, se Merodaka Baladani, sa tuna koreo e Baladani sa baṇara pa Babiloni si avosia sapu moho se Hezikaea sa baṇara meke ele magogoso pule, gua, ke garunu la nia sa si keke leta meke na vinariponi koe Hezikaea. ² Va kamo va leani e Hezikaea sari tie paleke inavoso meke va dogoro ni sa sari doduru nana tinagotago, sari na siliva na qolo meke sari na oto huda humanā lea, na oela humanā lea, meke sari doduru tinitonā varipera. Lopu keketonā pa nana vetu baṇara, sari na lose vekovekoana likakalae pa binanāra sapu lopu va dogoro ni sa koari kasa.

³ Beto sapu gua asa si la se Aisea sa poropita koe Hezikaea, sa baṇara, meke nanasa guahe, “Pavei mae guadi sari na tie sara meke sa gua si zama nia rini koa goi?”

Olanā se Hezikaea, “Mae guadi pa popoa seu si arini, pa Babiloni,” gua si asa.

⁴ Nanasa sa poropita, “Na sa si dogoria rini pa mua vetu baṇara?”

Meke olanā si asa, “Dogoro betoi rini sari doduru tinitonā pa qua vetu baṇara. Lopu keke tinitonā pa qua tinagotago si lopu va dogoro ni rau koa rini,” gua si asa.

⁵ Meke zama se Aisea koe Hezikaea, “Mu avosia sa zinama te Zihova Tadi na Qeto Minate: ⁶ ‘Hinokara korapa mae sa totoaso sapu sari doduru likakalae pa korapana sa mua vetu baṇara, doduru likakalae saripu va naqiti rina tiatamamia osolae kamo pa rane ninoroi, si kaqu ta paleke beto la pa Babiloni. Namu loketonā si kaqu koa

hola. ⁷ Meke kaiqa rina tutimu, na masa na eharamu soti, pu podo gore koa goi, si kote ta zau taloa. Kote ta puzala si arini meke tavetavete pa vetu banara pa Babiloni, 'gua se Zihova."

⁸ Meke olaña se Hezikaea, "Sa zinama te Zihova sapu zama nia goi si leanana," Ura balabala si asa, "Ba pa qua toতোসি kote koa ia binule meke kinoa va leana," gua.

40

Na Vina Manoto tadi na Tie te Tamasa

¹ "Manoto, manoto gamu na Qua tinoni,"
gua sa mia Tamasa.

² "Zama va manoto la i sari pa Zeruselema,
mamu zama vura la nia koarini
sapu sari toতোসি tasunadi tadirini si ele hola
sapu sari dia sinea si ele ta leosoni Sa,
sapu sari vina kilasa pu vagi sari pa Zeruselema pa limana
e Zihova
si karua toতোসি hola ni sari dia sinea."

³ Na mamalaiñina keke tie si korapa titioko:**
"Mi va namanama nia pa qega
sa sirana te Zihova;
mi va tonotia pa korapa soloso qega
sa sirana tanisa nada Tamasa.

⁴ Doduru lolomo si kote tava siñi sage,
doduru toqere na toa si kote tava pepeka;
meke sari na lolora si kote tava pezara,
sapu koluradi si kaqu tava memeha.

⁵ Keana vura mae sa kalalasangana e Zihova,
meke doduru butubutu kaqu dogora si Asa.

Ura Arau se Zihova si ele zama!"

⁶ Keke mamalaiñi si zama, "Velavela vura."**

* 40:3 Mt 3:3; Mk 1:3; Zn 1:23 * 40:3 Lk 3:4-6 * 40:6 Zem 1:10-11; 1
Pit 1:24-25

Ke nanasa si rau, “Sa si kote velavela vura nia rau?”
gua si rau.

“Sari doduru tie si guana duduli;
meke doduru dia tinolava si guana havoro pa
pezarana.

⁷ Harahara sari duduli meke hoqa sari havoro,
sina givusu kamo la koa rini sa siniño te Zihova.
Hinokara sari tie si gua mo na duduli.

⁸ Uve, harahara sari duduli meke hoqa sari havoro,
ba sa zinama te Tamasa si turu hola ninae rane.”

⁹ Agoi pu paleke inavoso leana la pa Zaione,
mu sage la pa keke toqere ululuna.

Agoi pu paleke inavoso leana la pa Zerusalema,
mu kukili va ululae,
mu lopu matagutu, kukili vala beto;
zama koari na vasileana pa Ziuda,
“Hierana sa mia Tamasa!” gua.

¹⁰ Doño la, se Zihova Bañara si mae sana pa korapa Nana
ninirañira,
meke koasa lima ninirana Tanisa si kote bañara ni
Sa.*

Doño la, sari Nana pinia si turani Sa,
meke luli koa Sa sari Nana tinoni ta harupudi.

¹¹ Kopu ni Sa sari nana sipi guana sepati:
varigara ni Sa sari na lami pa limana
meke paleki Sa tata la pa bulona;
turaña hitehite ni Sa saripu ari tudia.*

Sa Tamasa Lopu Ta Nana Kamona tadi pa Izireli

¹² Ve, esei ele pada ia sa kolo lamana pa ola limana,
babe nava ia sa manauru pa limana?

Ve, esei ele tuqea sa kavuruna sa popoa pepeso pa keke
huneke,

* 40:10 Ais 62:11; Rev 22:12 * 40:11 Izk 34:15; Zn 10:11

babe pada i sari na toqere pa sikele,
meke sari na toa pa padapadana mamata?

- 13 Veā, esei ele tumae nia sa binalabala te Zihova,*
babe totoli nia si Asa guana Nana tie va tumatumae?
- 14 Koe sei si la nananasa se Zihova pude va bakabakala
ponia si Asa,
meke esei totozi nia si Asa koasa sirana tonotona?
Esei sia sapu va tumatumae ia si Asa
babe va dogoro nia si Asa koasa sirana gilagilana?
- 15 Hinokara sari na butubutu si guana keke honi kolo hite
mo pa bakete;
dono guni ni Sa na kavuru mo pa sikele;
Asa pada i pa padapadana mamata sari na nunusa
meke guana kavuru memehedi mo.
- 16 Doduru hudahuda pa Lebanoni si soku, ba lopu pada
pude sunani pa hope,
meke sari doduru kurukuru name vasina si soku, ba
lopu pada pude vukivukihini.
- 17 Pa kenuna Sa si sari doduru butubutu si loke guguadi;
dono guni ni Sa sapu loke laedi mo
meke na kali gore la tu pa loketona.
- 18 Gua ke, koe sei mo kote boka padapada la nia goi sa
Tamasa?
Pa kineha sa beka kote boka padapada la nia goi si
Asa?*
- 19 Ura sa beku si na tie peqopeqo mo tavetia,
meke sa tie tavetavete pa qolo mo va poko nia qolo
meke va sari nia seni siliva sa.
- 20 Ba sa tie sapu malana sisigiti meke lopu boka i sa sapu
gua arini,
si vizatia mo sa si keke huda sapu lopu kote popozu,
meke hata ia sa si keke tie bokana peqopeqo

* 40:13 Rom 11:34; 1 Kor 2:16 * 40:18 TTA 17:29

pude peqo va turu ponia si keke beku sapu lopu kote
boka hoqa.

21 Vea, lopu gilania tu gamu?

Lopu hite avoso nia tu gamu?

Lopu hite ta tozi nia tu gamu pa pinodalaena sia?

Lopu hite gilania tu gamu sia, podalae sipu ta kuri sa
popoa pepeso?

22 Habotu si Asa pa Nana habohabotuana baṅara pa kali
sage koasa bobolokuhaena sa popoa pepeso,
meke sari tinoni pa pepeso si doṅo guana kupokupo
mo.

Repahia Sa sa maṅauru guana ṅava poko,
meke ivara vura nia Sa guana ipi pude koa ia.

23 Sari na koburu tavia si va loke laedi i Sa,
meke sari na baṅara pa kasia popoa si va loketona i
mo Sa.

24 Lopu seunae ta lete rini,
lopu seunae ta poṅa rini,
lopu seunae va gore karoso rini pa korapa pepeso,
si garunu lani givusu Sa meke harahara dia mo,
meke mae mo sa vivirua meke sara pani mo guana
duduli popana.

25 “Ke koe sei va padapada nau gamu si Arau?
Babe esei si kekeṅoṅo gua Arau?” gua si Asa pu
Hopena.

26 Eṅa sageni mata mia, mamu doṅo la pa maṅauru:

Esei va podaki sari doduru pinopino vasina?

Asa sapu turaṅa tatasa vura ni sari na pinopino,
meke hopeke poni ni pozapoza.

Koa gua koasa Nana ṅiniraṅira lavata,
ke doduru arini si koa. Lopu keke si muliuṅu.

27 Agoi Zekopi, na vea ke zama si goi,
Agoi Izireli, na vea ke nominomi si goi,
“Sa qua siraṅa si tome koe Zihova;

koari na qua tinasuna si lopu tataru nau na toka nau
sa qua Tamasa,” gua?

²⁸ Vea, lopu gilania tu gamu?

Vea, lopu hite avoso nia tu gamu?

Se Zihova, asa sa Tamasa koa hola,
sapu kuri ia sa doduruna sa popoa pepeso.

Lopu kote mabo si Asa babe malohoro,
meke sa Nana ginilagilana si loke tie kote boka nnana
kamo.

²⁹ Poni ni nniranira Sa sarini pu mabo
meke va nnira i Sa sarini pu malohoro.

³⁰ Sari tie vaqura ba mabo mo meke malohoro,
meke sari palabatu vaqura si tubaraeni meke hoqa;

³¹ ba arini pu rane la koe Zihova
si kote tava vaqura pule sa dia nniranira.

Kote tedoro si arini guana atata;
kote haqala si arini ba lopu mabo,
kote ene si arini ba lopu malohoro.

41

Sa Hinarupu te Tamasa koari na Tie Izireli

¹ “Mi lopu kulu pa Kenuqu, gamu na tie pa nunusa!
Va malumi sari na butubutu pude va vaqura pulei sari
dia nniranira!

Va sage mae i pude madi zama;
mada vari tutuvi pa vasina tana vinaripitui.

² Esei na va gevuria sa tie mae guana pa kali gasa rimata,
sapu pa tinonoto si ta tioko mae si asa pude tave-
tavete ponia sa Tamasa?

Koa sa vala ni Tamasa sari na butubutu
meke va malumia Sa pude va kilasi sari na banara.

Pa nana vedara si iliri lani sa pa kavuru,

meke pa nana bokala va givusu taloa ni sa guana duduli popana.

³ Hadu luli sa, loke vasi kisakisana meke rizu nono la, koasa siraⁿa sapu asa ba lopu ele enea pukerane.

⁴ Esei taveti si gua arini, meke va gorevura i?

Esei tioko vagi sari hopeke sinage vaquradi pa pinodalaena?

Arau, e Zihova, si koa Qua pa pinodalaena, meke kote koa Qua pa vinabetona. Arau si Asa.”

⁵ Sari nunusa ele dogoria meke matagutu; sari hukihukirina sa popoa pepeso si neneqara.

Varigara si arini meke ene sage mae;

⁶ hopeke vari zukai teledia

meke vari zamai, “Koa va ⁿiⁿirae!”

⁷ Sa tie peqopeqo si zuka ia sa tie tavetavete pa qolo, meke asa pu seke va memehia sa beku si toka nia si asa pu poka vari hodana.

Zama si asa koasa tie va kolo aeana, “Asa si leana,” gua, meke poka gore nia sa sa beku pude lopu hoqa.

⁸ Ba agoi, Izireli, sa Qua nabulu, Zekopi, sapu Arau vizata igo,

gamu na tutina Ebarahami, sa Qua baere,*

⁹ Arau vagi gamu koari hukihukirina sa popoa pepeso, koari iiona sapu seu latu si tioko vagi gamu Arau.

Zama si Rau, “Agoi si na Qua nabulu,”

Arau ele vizata igo meke lopu ele kilu igo Arau.

¹⁰ Ke mu lopu matagutu, na korapa koa turaⁿigo Rau; mu lopu talotaⁿa, ura Arau sa mua Tamasa.

Kote va ⁿiⁿira igo Arau meke toka nigo;

pa Lima mataoqu kote va ⁿiⁿira igo Rau.

¹¹ “Doduru pu bugoro nigo si hinokara kote kurekure;

* 41:8 2 Koron 20:7; Zem 2:23

- arini pu kana igo,
 si kote guana loketona meke mate.
- 12 Be hata i goi sari mua kana,
 si kote lopu dogori goi.
 Arini pu atu rapata igo
 si kote ta evanae loketona dia mo.
- 13 Ura Arau e Zihova, sa mua Tamasa,
 si tuqe vagi igo pa lima mataomu
 meke zama koa goi, mu lopu matagutu;
 Arau kote toka nigo.
- 14 Agoi Zekopi, mu lopu matagutu, agoi na nokinoki
 tunamu,
 agoi Izireli hitekemu,
 ura Arau telequ kote harupu igo,” zama vura gua se
 Zihova,
 sa mua Hinarupu, si Asa pu Hopena pa Izireli.
- 15 “Dono la, kote tavetaveteni gamu Rau guana tinitona
 va muzara umumu qaqaloto huiti si gamu,
 sapu vaqura, naru, meke soku livona.
 Kote seke pani gamu sari na toqere meke huara gore ni,
 meke ilasa gunini na qaqaloto huiti sari na toa.
- 16 Kote gona sage ni meke na givusu kote mae paleke
 taloani;
 na givusu gevasa kote talahuara ni.
 Ba gamu si kote koa qetu koe Zihova
 meke vahesia si Asa pu Hopena pa Izireli.
- 17 Saripu malana meke loke gedi si hata kolo,
 ba loketona si koa;
 sari meadi si popa, na memeha.
 Ba Arau se Zihova kote olani si arini;
 Arau, sa Tamasa pa Izireli, lopu kote veko pani.
- 18 Kote va tukele poni ovuku Rau koari na batu toqere
 vasina loke hudana,
 meke sari na bukaha koari na lolomo.
 Kote iliria Rau sa qega pude koa i na kopi kolo,

meke sari pepeso popadi si kote vura i na bukaha.
 19 Kote letei Rau pa qega
 sari huda sida, akesia, olive, meke metolo.
 Kote lete huda paeni si Rau koari na pepeso kaleanadi,
 meke na huda zunipa na saeparasi,
 20 pude dogoria ri na tie meke tumae nia,
 pude balabala ia meke gilania,
 sapu sa limana e Zihova na tavetedi si hire,
 sapu Asa pu Hopena pa Izireli si va podaki.”

Va Tia i Zihova sari Tamasa Kokohadi

21 “Ego, vurai sari mia binalabala,” gua se Zihova.
 “Zama toketoke ni,” gua sa Baṅara te Zekopi.
 22 “Paleke maeni sari doduru mia beku pude tozini gita
 sapu sa si kote ta evaṅa.
 Pude tozini gita sari ginugua sapu ta evaṅa pukerane,
 pude mada viliti
 meke tumae nia pae kote kamo la sari.
 Babe tozi vura ni koa gita sari ginugua sapu kote kamo
 mae pule.
 23 Tozini gami sa si kote ta evaṅa vugo repere,
 pude boka gilania gita sapu hinokara na tamasa si
 gamu ba vea.
 Taveti si kaiqa ginugua, be leana babe kaleana,
 pude kote magasa si gami meke matagutu.
 24 Ba hola nia loketoṅa si gamu na beku,
 meke sari mia tinavete si loke laedi hokara;
 asa pu vizata gamu si variva malederena.
 25 Ele va gevuria Rau si keke tie pa kali gede*, meke mae
 hie sia.
 Keke pa kali gasa rimata pu tepa tinokae koa sa
 Pozaqu.
 Neti nana sari na baṅara, guana neti Nana pa onone,

* 41:25 Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

- guana tie peqopeqo sapu neti koari na kesikesi huda.
- ²⁶ Esei tozia si hie pa pinodalaena, pude mada tumae nia, babe tozi va kenue nia, pude boka zama si gita, ‘Uve, na hinokarana’?
- Loke tie tozia si hie,
 loke tie tozi va kenue nia,
 loke tie avosia keke zinama koa gamu.
- ²⁷ Arau mo la tozi kenue nia pa Zaione, ‘Doño mae, hire si arini!’
 Garunu la nia Rau pa Zerusalem sa tie sapu palekena sa inavoso leana.
- ²⁸ Doño la si Arau ba loke beku tu si koa,
 lopu keke koari kasa si boka zama,
 lopu keke si boka olana toso nanasa si Rau.
- ²⁹ Isa, na kokohadi beto, na beku bari!
 Sari dia tinavete si lopu hite evania keke toña;
 doduru dia kineha si kokohadi guana givusu meke variva pupuhu,” gua se Zihova.

42

Sa Nabulu te Zihova

- ¹ Zama vura pule se Zihova. “Hie sa Qua nabulu, sapu Arau toka nia,**
 na Qua vinizatana sapu qetu nia Rau;
 kote vekoa Rau sa Maqomaqoqu koa Sa
 meke Asa kote va vura ia sa vinilasa toñotona koari
 doduru butubutu.
- ² Lopu kote kukili si Asa babe velavela vura,
 babe va sage ia mamalaiñina koari na sirana.
- ³ Na kuli sapu ta sirana ba lopu kote moku ia sa,
 na zuke matamata purina, ba lopu kote va mate ia sa.
 Kote va gorevura ia sa sa vinilasa toñotona doduru toso;
- ⁴ lopu kaqu mala si Asa babe ta dokoe,

* 42:1 Mt 3:17, 17:5; Mk 1:11; Lk 3:22, 9:35 * 42:1 Mt 12:18-21

osolae va turu ia Sa sa tinonoto pa popoa pepeso.

Pa korapa Nana tinarae si kote vekoa ri na nunusa sa dia rinanerane.”

⁵ Hie si zama nia sa Tamasa se Zihova,

Asa pu tavetena sa manauru meke repaha vura nia,

Asa pu va podakia sa popoa pepeso meke doduru pu vura koasa,

pu poni ni sa sinino koari na tiena,

meke sa tinoa koa rini pu ene vasina:*

⁶ “Arau se Zihova, si tioko Igo pa Qua tinonoto;*

Arau kote tuqea sa limamu Agoi.

Arau kote kopu nigo meke evana Nigo

na vinariva egoi koari na tie

meke na zuke koari na tie Zenitailo,

⁷ pude tukeli matadi sarini pu behu,

pude rupahi saripu ta pusi pa vetu vari pusi

meke pude va vurai pa tinapusi sarini pu habotu pa hupohuporona.

⁸ Arau se Zihova; asa sa Pozaqu!

Lopu kote vala nia Rau sa Qua vina lavata pa keke tie pule

babe Qua vinahesi koari na beku.

⁹ Dono la, doduru pu koroto ni Rau si gorevura beto,

meke vaquradi si kote tozi vurani pule Rau;

sipu lopu ele evana rini

si Maqu zama atuni koa gamu.”

Na Kinera Vinahesi koe Zihova

¹⁰ Mi kera la nia koe Zihova si keke kinera vaqura;

mi kera vahesia, gamu doduru pa popoa pepeso,

gamu pu tepe pa lamana, meke doduru pa korapa kolo,

gamu na nunusa, meke doduru pu koa i.

* 42:5 TTA 17:24-25 * 42:6 Ais 49:6; Lk 2:32; TTA 13:47, 26:23

11 Madi kera va ululae sa qega meke sari nana vasileana
 nomadi,
 madi qetu sari popoa pa Kedara.
 Sari tie pa Sela si madi kera qetuqetu;
 madi kukili koari na batu toqere.

12 Madi va lavatia se Zihova
 madi tozi vura nia sa Nana vinalesi koari na nunusa.

13 Se Zihova si kote ene mataqara vura guana keke tie
 n̄irana;
 guana varane sapu hiva hola pude la pa vinaripera;
 kote irana si Asa meke topue la varipera
 meke la va kilasi sari Nana kana.

Va Tatara nia Tamasa Pude Tokani sari Nana Tie

14 “Seunae hola si koa lopu kulu si Rau,
 tuqe pule nau mo si Rau meke noso Qua mo.
 Ba kamahire, guana barikaleqe nama podopodo.
 Kote kabo vura si Rau, siño kukuru, meke nanaha
 15 totoso huara goren̄i Rau sari na toqere meke na toa
 meke va popai sari na duduli na hudahuda;
 sari ovuku si kote va popai Rau,
 meke va popai sari na kopi.
 16 Kote turañi Rau sari na behu koari na sirana sapu lopu
 ele enei rini,
 koari na vasidi sapu lopu ta gilanadi kote kalaha lani
 Rau;
 sa huporo si kote va kalalasia Rau pa kenudia
 meke va memehi sari vasidi sapu lolora.
 Arini sari tin̄itona sapu kote taveti Rau;
 na lopu kaqu veko pani Rau si arini.
 17 Ba arini pu ran̄ei sari na beku,
 meke zama, ‘Gamu sari mami tamasa,’ gua,
 si kote tava kekere pule pa kinurekure lavata.”

Nuli meke Behu sari pa Izireli

18 “Va avoso, gamu na tie nuli!

Dono, gamu na behu, mamu dodogorae!

¹⁹ Esei si behu, ba sari Qua nabulu mo,
meke esei si nuli gua ari na tie paleke inavoso sapu
garuni Arau?

Esei si behu gua asa pu soto va nabu pa vinariva egoi koa
Rau,
behu gua sa nabulu te Zihova?

²⁰ Gamu ele dogori soku hola ginugua, ba lopu hite gilania
gua sapu korapa ta evana;
talina mia si tukele, ba lopu hite avosia ke toa.”

²¹ Qetu se Zihova pa laena sa Nana tinooto
pude va lavatia meke va arilaena ia sa Nana Tinarae.

²² Ba sari Nana tinoni Izireli hire si ta hiko meke ta vagi
palaie dia likakalae,
doduru si ta kolo vagi meke ta veko pa pou
babe ta tome la pa vetu varipusi.

Ele guana likakalae ta vagi palaedi,
sapu loke tie kote la saputu vagi puleni;

ele ta hiko vagi,
sapu loke tie pude zama, “Garunu puleni,” gua.

²³ Esei koa gamu kote va avoso mae ia si hie
babe kopu totoko nia koari na totooso pu korapa mae?

²⁴ Esei si vari poni nia se Zekopi pude ta hiko,
meke se Izireli pude ta vagi palaie?

Ve a lopu e Zihova tu Sia,
sapu koa Sa si tavete va sea la si gita?

Ura lopu hiva luli rini sari Nana vina tumatumae;
lopu va tabei rini sari Nana tinarae.

²⁵ Ke va nonoga nia Sa koa rini sa Nana tinanaziri
maninina;
sapu sa tinasigiti tanisa vinaripera nomadi.

Tava mate si arini pa Nana binugoro guana ta voi pa nika
ba lopu boka gilae;

ta sulu palae pa nika ba lopu va nonoga ia rini sa dia tinasuna sapu maena koe Tamasa koa gua koari na dia sinea.

43

Va Tataru nia Tamasa pude Harupu Puleni sari Nana Tie

- ¹ Agoi Zekopi, e Zihova pu tavete igo si agoi si zama vura, agoi Izireli, Asa pu va podaka igo si agoi si kamahire zama vura guahe:
 “Mi lopu matagutu, ura Arau harupu vagi pule nigo si agoi;
 Arau na tioko vagi igo pa pozamu, na Taqarau si agoi.
- ² Pana ene nuquru gua si goi koari na kolo lamana, si kote koa turana igo Arau;
 meke pana ene nuquru gua si goi koari na ovuku, si lopu kaqu lodu si agoi.
 Pana ene nuquru gua si goi pa nika, si lopu kote kina si agoi;
 sa halalana si lopu kote hurunu koa goi.
- ³ Ura Arau se Zihova, sa mua Tamasa, Arau si Asa sapu Hopena pa Izireli, sa mua Hinarupu; variponi nia Rau si pa Izipi pude holu vagi pule nigo, gua tugo sari Kusi meke Siba pude vagi pule nigo.
- ⁴ Sina arilaemu si goi koa Rau, meke sina tataru nigo meke va lavatigo Rau, ke kote variponi ni Arau sari pude harupia sa mua tinoa.
- ⁵ Ke mi lopu matagutu, ura Arau korapa koa turanigo; kote turana maeni Rau sari mua koburu pa kali gasa rimata
 meke varigara pule ni pa kali lodu rimata.
- ⁶ Kote zama si Rau koari pa kali gedu, ‘Va vura mae i!’ meke koari pa kali matao, ‘Lopu tuqe puleni,’ gua. Turana mae ni sari tuqu koreo pa seu,

- meke sari tuqu vineki pa vina betona sa popoa pepeso,
- ⁷ doduru pu ta pozae na tie te Zihova si arini,
arini pu taveti Arau pude na vinahesiqu,
arini pu va podaki Arau meke va evaⁿi.”
- ⁸ Turaⁿa vurani sarini pu koa matadia ba behu,
pu koa talin^adia ba nuli.
- ⁹ Varigara mae ni sari doduru butubutu,
meke madi koa pa keke vasina sari tie.
Esei koari dia beku na korotae ni si hire
meke tozi va kenue nia gua sapu kote ta evaⁿa vugo?
Va mae i sari dia tie va sosode pude tozia sapu toⁿoto dia,
sapu gua,
pude boka avosia ri kaiqa meke zama, “Uve, hinokara
dia.”
- ¹⁰ Zama vura se Zihova, “Gamu sari Qua tie va sosode,
Gua na qua nabulu si gamu sapu vizatia Rau,
pude mi gilana Au meke va hinokara Au,
pude mi gilania sapu Arau mo telequ sa Tamasa.
Pa kenuqu si loke Tamasa si koa,
meke lopu kote koa tugo si keke pa mudiqu.
- ¹¹ Arau, uve Arau, mo se Zihova,
meke loketoⁿa pule sa Hinarupu ba Arau mo.
- ¹² Arau korotae nia sapu kote ta evaⁿa, meke atu harupu
igo meke helahelae vura nia,
Arau, meke lopu kaiqa tamasa karovodi pule pa vari
korapa mia.”
- Zama vura guahe se Zihova, “Gamu sari Qua tie va sosode,
sapu Arau eke mo sa Tamasa.
- ¹³ Uve, podalae koari na toতোso pukerane si Arau mo
sa Tamasa.
Loke tie si kote boka harupu pania si keke tie pa limaqu.
Sapu tavetia Rau, si loke tie kaqu boka hobe ia,” gua.

Ta Rupaha pa Babiloni sari Tie Izireli

- 14 Hiera si zama nia e Zihova,
 sa mia Hinarupu, Asa mo sapu Hopena pa Izireli:
 “Pa laemia gamu, si kote na qeto minate si garunu la nia
 Rau pa Babiloni,
 meke tura^{na} gorenⁱ sari doduru tie pa Babiloni
 guana tie govetedⁱ,
 koari na vaka sapu va titie hola ni rini.
- 15 Arau se Zihova, sa mia Tamasa Hopena,
 sapu va podakana sa Izireli, Arau sa mia Ba^{na}ra.”
- 16 Hiera gua si zama nia e Zihova,
 Asa pu tavetena sa sira^{na} sapu karovo, ene lulia
 gamu gua pa kolo lamana,
 sapu ene gua pa korapadi rina kolo nomadi,
- 17 pu tura^{na} vurani sari na totopili varipera tadi pa Izipi,
 sa qeto minate meke sari doduru nana tie varipera,
 meke la eko dia vasina, lopu pude tekulu pule hokara,
 ta ivu va mate guana zuke vaka.
- 18 “Ba mi muliⁿⁱni sari vivinei koadi;
 mamu lopu vivinei lamo ni sari ginugua ele holadi.
- 19 Do^{no} la, na tiⁿⁱto^{na} vaqurana si tavetia Rau kamahire!
 Isa, ele podalae sia; vea, lopu dogoria gamu?
 Na sira^{na} si tavetia Rau pa qega
 meke na tototolo koari na pepeso kaleanadi.
- 20 Ari na kurukuru pinomo pa soloso va lavata Au,
 sari siki pinomo meke na duduru si kote va lavata Au,
 sina va vura poni kolo Rau pa qega
 meke na tototolo koasa pepeso kaleanana,
 pude poni napo sari Qua tinoni ta vizatadi,
²¹ saripu taveti Rau pude Qua telequ
 pude arini kote zama vura nia sa vinahesiqu.

Sa Tinavete Sea Tadi na Tie Izireli

- 22 Agoi Zekopi, ba lopu hite tioko hata tinokae si agoi koa
 Rau,

agoi Izireli, lopu hite mabo hokara si gamu pa laequ
Rau.

- ²³ Lopu paleke mae ni gamu sari na mia vinukivukihi
uququ sipi
babe va lavata Au gamu koa ri kaiqa vinukivukihi
pule.

Lopu va mamata ni gamu vinariponi huiti Rau
babe va mabo gamu koari na tinepa oto huda
humahuma^{na} lea Rau.

- ²⁴ Lopu hite holu poni Nau oela huma^{na} lea gamu si Arau
babe va qetu Au koa ri na vina uququ deanadi rina
mia kurukuru sapu ta vukivukihi.

Ba va mamata Au gamu koari na mia sinea;
meke va malohoro Au koari na mia tinavete kaleadi.

- ²⁵ Arau, uve Arau eke si Asa pu vulasa pani
sari mia sinea, koasa laequ mo Telequ,
meke lopu balabala pile hokari Arau sari mia sinea.

- ²⁶ Aria mada viliti varigara nia sa ginugua hie,
mada varipitu nia;
ego va sosodea sapu to^{no}to mia si gamu.

- ²⁷ Sa tamamia kenuna tavetena sa sinea;
sari na mia tie tutura^{na} si hoqa pa sinea tugo.

- ²⁸ Ke kote va kurekure i Rau sari mia hiama koasa
Zelepade,
meke kote vala nia Rau se Zekopi pa tinahuara
meke se Izireli si kote tava sisirei.

44

Telena Zihova mo sa Tamasa

- ¹ Ba kamahire si mu avoso mae, Zekopi, Qua nabulu,
agoi Izireli, sapu vizata igo Arau.
- ² Hiera gua si zama nia Arau e Zihova, pu tavete igo si agoi,
pu va podakigo pa tiana sa tinamu,
meke Arau kote toka nigo si agoi:

Mu lopu matagutu, Zekopi, Qua nabulu,
agoi Izireli sapu vizata igo Arau.

³ Ura kote zoropo nia kolo Rau sa pepeso memehana,
meke sari tototolo si kote ene pa pepeso popana;
kote zoropo vura nia Rau sa Maqomaqoqu koari na mua
koburu,
meke sa Qua minana si kote koari na tutimu.

⁴ Kote toa va leana si arini guana duduli pa pepeso
masuruna,
guana huda pa taqele leana.

⁵ Keke tie si kote zama, 'Arau si te Zihova';
keke pule si na tutina e Zekopi si asa kote guni pule
nia;
meke keke pule si kote kuberia pa limana, 'Te Zihova',
meke vagia sa pozana e Izireli.

⁶ Hiera gua si zama nia Arau Zihova,
sa Baṅara pa Izireli meke sa Tie Vata Rupaha Tie, se
Zihova Tadi na Qeto Minate:
Arau sa kekenu meke sa mumudi;
loketoṅa pule Tamasa si koa ba Arau mo.*

⁷ Ke esei pule si gugua Arau? Mani tozi vura nia.
Mani zama vura nia meke va dogoro nia pa Kenuqu
sa si ta evaṅa seunae gua vizati Rau sari na Qua tie
pa pukerane la,
meke na sa si kote mae pule,
uve, mani tozi vura nia sa si kote ta evaṅa vugo repere.

⁸ Mi lopu neneqara; mi lopu matagutu.
Veā lopu Arau tu na tozi vura nia si hie meke zama
va kenue nia pukerane sia?
Gamū sari Qua tie va sosode. Veā, koa nana pule keke
Tamasa gugua Arau?
Lokari, loketoṅa pule si keke Patu Hihū; lopu gilania
pule Arau si keke.”

* 44:6 Ais 48:12; Rev 1:17, 22:13

Tava Sisire sa Vinahesi Beku

- 9 Doduru pu tavete beku si loke laedi beto,
 meke sari tiⁿitoⁿa va arilaena i rini si loke laedi.
 Arini pu hoke zama poni si behu;
 loketoⁿa gilania si arini, na variva kurekuredi.
- 10 Esei ponia kineha sa tamasa huporona meke tavetia sa
 beku,
 sapu loketoⁿa vagi nia sa?
- 11 Asa meke sari tie gugua asa si kote tava kurekure;
 saripu peqopeqo si loketoⁿa ba na tie mo.
 Vekoi madi mae varigara beto madi tozia sa dia vina
 hinokara;
 na kote kamo matagutu meke kurekure mo.
- 12 Sa tie tavetavete pa aeana si vagia sa si keke kukuru
 aeana
 meke vala nia sa koari na patu leradi;
 meke podalae sekea sa meke va vura nia kineha sa,
 liliohia sa lamae pa doduru nana ⁿiniraⁿira.
 Sa tinavete si kamo nia ovia tu sa meke malohoro;
 lopu napo kolo si asa meke podalae mabo.
- 13 Sa kamada si pada ia sa sa huda.
 Kuberia sa koasa huda sa kineha;
 beto si peqo ia sa meke rausu ia
 meke va vura ia sa sa kineha tie.
 Va tolavaena ia sa sa kineha tie
 pude mani ta veko pa nana hope.
- 14 Maho gore nia sa sa huda sida,
 babe vizata vagia sa huda saeparasi na oaku.
 Va toa ia sa koari na huda pa hiqohiqo,
 babe letea sa sa huda paeni meke sa ruku va toqolia.
- 15 Na huda si sutuⁿu nia nika na tie:
 kukuruna si pude maliha nana,
 meke pude kina nana bereti tugo.
 Ba kukuruna si peqo nia tamasa tu sa, meke vahesi ia;
 tavetia sa si keke beku meke kokotuⁿu la tu koa sa.

- 16 Kukuruna sa huda si halala pa korapa nika;
 vasina si tavete gana ginani si asa,
 kina ia sa sa gana masa kurukuru meke hena va dena.
 Meke maliha nana tugo si asa meke zama,
 “Kei, manini va leana; toa va leana hola sa nika.”
- 17 Koasa huda koa holana si peqoa sa sa tamasa, sa nana
 beku;
 kokotunu gore si asa koa sa meke vahesi ia.
 Varavara la si asa koasa meke zama,
 “Harupu au, agoi sa qua tamasa.”
- 18 Loketona si tumae nia rini, loketona si gilania rini;
 sari mata dia si tuku, ke lopu boka dodogorae,
 sari monana dia si tuku ke lopu boka gilagilana.
- 19 Loke tie si noso paki meke balabala,
 loke tie si tumatumae meke gilagilana pude zama,
 “Kukuruna si suna nia nika rau;
 sapu tavete nia bereti arau,
 meke kina nia masa kurukuru sapu hena ia rau.
 Ve, kaqu tavete nia keke tinitona kaleana hola tu arau
 koasa kukuru huda sapu koa holana?
 Kaqu kokotunu gore la ia tu rau si keke kukuru
 huda?”
- 20 Dena pa ginani sapu ta kina pa eba sa tie, na bulo
 kokohana si turana va sea ia;
 lopu boka harupu pule nia, babe zama,
 “Ve, lopu na koha mo sa beku pa limaqu hie?”

Zihova, sa Tie Kurikuri, meke sa Hinarupu

- 21 “Mu balabala i si hire, agoi Zekopi,
 ura, agoi Izireli sa Qua nabulu.
 Arau tavete igo, meke agoi sa Qua nabulu;
 agoi Izireli, si lopu kaqu mulini nigo Rau.”
- 22 Ele givusu pani Rau sari mia sinea guana lei,
 sari mia sinea sapu murimuri guana kovele pana
 munumunu.

Mi kekere pule mae koa Rau,
ura Arau harupu vagi gamu.”

²³ Agoi na maⁿauru, mu kera getuqetu,
mi kukili vala beto gamu na pepeso, sina rupahi e
Zihova sari pa Izireli.

Mi poraka vura mae pa kinera, gamu na toqere,
gamu na hiqohiqo meke doduru mia hudahuda,
ura e Zihova ele harupia se Zekopi,
meke ⁿedala vura mae si Asa pa Izireli.

²⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova,
sa mua hinarupu, pu va podaka igo koasa tiana sa
tinamu:

“Arau se Zihova,
Arau tavetedi sari doduru tiⁿitona,
Arau nadoro vura nia sa maⁿauru,
Arau repaha vura eke nia sa popoa pepeso.

²⁵ Arau va kokoha i sari na vina gilagila tadi na poropita
kokohadi, pude lopu gorevura vugo na repere,
meke va doⁿo guni ni na tie pekipekidi sari tie
matemateana.

Arau huari sari na vina nonoga tadi na tie gilagilana,
meke iliri lani pa dinuviduvili.*

²⁶ Arau tavete vura ni sari zinama tadi na Qua nabulu,
meke va gorevura i sari na kinorokorotae tadi na Qua
tie paleke inavoso,

pu zama nia sa popoa Zerusalema, ‘Kote koa pule ia tie,’
koari na vasileana pa Ziuda si, ‘Kote ta kuri pule,’
meke sari na vasina ta huaradi si, ‘Arau kote tavete
pulei,’

²⁷ pu zama koari na kolo lamana, ‘Mi popa,
meke kote va popa i Arau sari mia tototolo.’

²⁸ Arau zama nia se Saerasi, ‘Asa sa Qua sepati,
asa kote va gorevura i sari doduru pu hiva ni Arau,

* 44:25 1 Kor 1:20

kote zama guni nia sa sa vasileana pa Zerusalem,
 “Mani ta kuri pule si asa,” kote gua,
 meke koasa Zelepade, “Mani ta kuri pule sa
 Zelepade,” ”” gua se Zihova.

45

Vizatia Zihova se Saerasi

- ¹ “Hiera gua si zama nia Arau Zihova koa sa pu ele vizatia
 Rau,
 koe Saerasi, sapu tuqe vagia Arau lima mataona
 pude va kilasi sari na baṅara koari na butubutu pa kenuna
 sa,
 meke pude va gorei koari na baṅara sari dia poko
 varipera,
 pude tukeli sari sasada pa kenuna sa
 pude sari sasada si lopu tuku:
- ² Arau si kote ene pa kenumu
 meke va pezara i sari toqere;
 kote huara gorenī Rau sari sasada boronizi
 meke seke huari sari na rorotoana aeana.
- ³ Kote poni igo Rau sari na tinagotago koadi pa vasidi
 huporodi,
 tinagotago sapu ta kopu pa vasidi tomedi,
 pude mamu gilania sapu Arau se Zihova,
 sa Tamasa pa Izireli, pu tioko vagi igo pa pozamu.
- ⁴ Pa laena e Zekopi sa Qua nabulu,
 e Izireli sa Qua vinizatana,
 si tioko vagi igo Rau pa pozamu
 meke va hake nia koa goi si keke pozapoza nomana
 hola,
 gua ba Arau si lopu gilana Au goi.
- ⁵ Arau se Zihova, meke loketoṅa pule si kekeṅoṅo gugua
 Arau;
 Arau mo sa Tamasa, lopu keke tamasa pule si koa.

- Arau kote va ninira igo si agoi,
 gua ba lopu gilana Au goi,
 6 pude podalae pa vasina gasa sa rimata
 meke kamo pa vasina lodu sa,
 si boka tumae nia ari tie sapu Arau mo sa Tamasa.
 Arau se Zihova, meke lopu keke pule si koa.
 7 Arau va podakia sa kalalasa meke sa huporo;
 Arau si turana kamo minana meke tinahuara;
 Arau, se Zihova, pu taveti sari doduru arini.
 8 Agoi na galegalearane panaulu, mu zoropo mae nia sa
 tinonoto;
 vekoi sari na lei pude zoropo gore mae nia.
 Vekoa sa popoa pepeso pude tukele va nanara veko,
 vekoa sa hinarupu pude tuvulu sage,
 vekoa sa tinonoto pude toqolo turana;
 Arau, se Zihova, ele va podaki si arini.
 9 Mani ta lotana sa tie pu tokea si Asa pu tavetena,
 sa tie sapu na keke koari na bele raro patu pa pepeso.
 Vea boka zama sa pepeso bupara koasa tie tavete raro
 patu,
 'Na sa si korapa tavetia goi,' gua?
 Boka zama sa raro patu koasa tie tavetena,
 'Lopu tumaemu,' gua?*
- 10 Mani talotana sa tie pu zama koasa tamana,
 'Na sa si podoa goi hie?'
 babe koasa tinana,
 'Na sa si podo vura nia goi hie?'
- 11 Hiera gua si zama nia Arau Zihova,
 Asa mo sapu Hopena pa Izireli, asa pu Tavetena:
 Guguadi ri na ginugua pu kote kamo mae,
 si vea, kaqu nanasa ni tu goi koa Rau sari Qua koburu
 babe totozi Nau koari na Qua tinavete?
- 12 Nake Arau mo tavetia sa popoa pepeso

* 45:9 Rom 9:20

meke podaki saripu koa vasina.
 Pa limaqu telequ repaha vura nia Rau sa ma η auru;
 meke vekoi pa dia vasidi sari na pinopino.

¹³ Kote va ovulu sagea Rau se Saerasi pa korapa Qua
 tin η oto:

Arau kote taveti sari doduru nana inene pude to η oto.
 Kote kuri pule ia sa sa Qua vasileana nomana pa
 Zerusalem,
 meke rupahi sa sari na Qua tie pu ta zau vagi,
 ba lopu pude ta tabara babe ta pia,”
 zama gua se Zihova Tadi na Qeto Minate.

¹⁴ Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Sari tinagotago tadi pa Izipi meke hinoluholu tadi pa
 Sudani,

meke sari tie geledi pa Sabeani,
 si kote karovo atu koa goi
 meke kote tamugoi si arini;
 kote ene luli si arini pa mudimu agoi,
 ta pusi seni meke kote luli atu koa goi.

Kote kokotu η u si arini pa kenumu
 meke kote helahelae atu, meke zama guahe,
 ‘Hinokara koa tura η a igo tugo sa Tamasa si agoi, meke
 loke Tamasa pule si koa, ba Asa mo Telena;
 ura loketo η a pule sa Tamasa,”

¹⁵ Hinokara Agoi sa Tamasa sapu tome pule Nigo,
 kei Tamasa sa Hinarupu pa Izireli.

¹⁶ Doduru tie tavete beku si kote tava kurekure meke do η o
 guana tie pekipekidi;

kote topue taloa varigara guana tie pekipekidi.

¹⁷ Ba sa Izireli si kote ta harupu koe Zihova,
 pa hinarupu loke vina betona;
 agoi si lopu kote tava kurekure kamo na kamo.

¹⁸ Ura hiera gua si zama nia e Zihova,
 Asa pu tavetena sa ma η auru,

Asa sa Tamasa;
 Asa pu tavetia sa popoa pepeso,
 Asa va podakana bisa;
 lopu tavetia Sa pude kokoba,
 ba kuria Sa pude koa ia tie.

Zama si Asa:

“Arau se Zihova,
 meke loketona pule gugua Arau si koa.

¹⁹ Lopu tome si Arau meke zama,
 lopu tome pa kaiqa vasina hupohuporona;
 lopu ele hite zama si Rau koari tutina Zekopi,
 ‘Hata Au be boka dogoro Au tu gamu,’

Arau, e Zihova, si zama pa hinokara;
 Arau zama vura nia mo gua sapu tonoto.

²⁰ Varigara, mamu mae;
 varigara gamu na votiki tie pu govete koari na kana.
 Na pupuhudi si arini pu paleke viloraeni sari dia beku
 huda,
 pu varavara la koari na tamasa pu lopu variharupi.

²¹ Zama vura nia sapu koa koa gamu, mamu toketoke geso
 nia,
 vekoi, madi vari vivinei dia.

Esei tozi va kenue nia si hie pukerane la,
 esei zama vura nia pa totosu latu hoi?

Ve, lopu Arau e Zihova tu sia?

Meke Arau mo meke loketona pule sa Tamasa,
 sa Tamasa tonotona meke sa Hinarupu;
 loketona pule si koa ba Arau mo.

²² Kekere mae koa Rau mamu ta harupu,
 gamu doduru pa vina betona sa popoa pepeso;
 ura Arau mo sa Tamasa meke loketona pule si koa.

²³ Koa Rau telequ ele va tatara nia Rau,
 sa nuzuqu ele zama nia pa ninono
 sa zinama sapu lopu kaqu ta hobe:

Pa kenuqu si kote kokotunu sari doduru tie,
meke doduru mea si kote helahelae vura Nau.*

²⁴ Guahe kote zama nau rini, ‘Koe Zihova eke mo
sa tinonoto meke niniranira.’”

Doduru pu kana la koa Sa
si kote mae koa Sa meke tava kurekure.

²⁵ Ba koe Zihova, sa doduru tutina Izireli
si kaqu tava tonoto meke kote vahesia rini si Asa.

46

Sari Tamasa Kokohadi tadi pa Babiloni

¹ Belo si kokotunu, Nebo si todono gore;
sari tamasa arini tadi pa Babiloni si ta paleke koari na
kurukuru.

Sari na beku sapu ta paleke lamae si mamata,
na mamata koa rini pu mabo.

² Todono meke kokotunu gore varigara sari karua;
lopu boka harupu puleni koasa tinasuna,
ke somana ta paleke taloa pa tinaraovo.

³ Zama se Zihova, “Va avoso mae koa Rau, gamu pa tutina
e Zekopi,

gamu doduru pu koa hola koari na butubutu Izireli,
gamu pu kopuni gamu Rau podalae totošo podo gamu,
meke paleke gamu Rau podalae tu haha mia.

⁴ Kaqu kopuni gamu Rau osolae barogoso na keo tu kalu
mia.

Arau mo si Asa, Arau si asa pu kote kopu ni gamu.
Arau tavete gamu meke Arau kote paleke gamu;
Arau kote kopuni gamu meke Arau kote harupu
gamu.

⁵ Koe sei kote vari padapada Nau gamu sapu kekenono
gua Arau?

* 45:23 Rom 14:11; Pil 2:10-11

Koe sei kote va tata lani Au gamu pude vari pada-
padani gami?

⁶ Kaiqa si va vura qolo pa dia huneke
meke padai sari dia siliva pa sikele;
tabaria rini si keke tie tavetavete pa qolo meke tavetia sa
si keke dia tamasa,
meke todono si arini meke vahesia rini si asa.

⁷ Ovulu sage nia rini pa avaradia meke paleke ia;
vekoa rini si asa pa nana vasina, meke vasina tugo
turu eko nana.
Meke lopu boka rizu si asa koasa vasina asa.

Be kabo la si keke tie koa sa, ba lopu kaqu olana si asa;
lopu kaqu boka harupia sa si asa koari nana tinasuna.

⁸ Mi balabala ia si hie, veko va nabu ia pa mia binalabala;
va naqitia pa bulomia, gamu na tie kaleamia.

⁹ Mi balabala i sari ginugua koadi, sapu taveti Rau puker-
ane la;
Arau sa Tamasa, meke loketona pule si koa;
Arau sa Tamasa, meke loketona pule si gugua Arau.

¹⁰ Pa pinodalaena tu si vata gilana nia Rau sa vina betona,
totoso pukerane tu tozia Rau sapu kote mae.

Zama si Rau: Sa Qua hiniva si kaqu turu hola,
meke kaqu taveti Rau doduru gua sapu hiva ni Rau.

¹¹ Pa kali gasa rimata si tioko mae nia Rau si keke kurukuru
variva mate;
pa keke popoa seu si kote mae si keke tie pude va
gorevura i sari Qua hiniva.

Sapu zama ni Rau, arini tugo si kote taveti Rau;
Gua sapu tozi ni Rau, si kote va gorevura i tugo Rau.

¹² Avoso mae koa Rau, gamu pu nabu bulomia,
gamu pu seu hola koasa tinonoto.

¹³ Arau korapa turana va tata mae ia sa Qua tinonoto;
namu lopu seu hokara sia,
meke sa Qua hinarupu si lopu kaqu va sasanae.

Arau kote harupi si arini pa Zaione,
sa Qua tinolava si kote vata dogoro nia Rau koe Izireli.

47

Sa Tinahuara pa Vasileana Babiloni

- ¹ Gore, mamu habotu pa kavuru,
agoi Babiloni pu guana vineki vaqura;
habotu pa pepeso koa sa vasina sapu lopu koa ia na
habotuana banara,
agoi tuna vineki ari pa Babiloni.
Lopu kote ta pozae pule na vineki vaqura leleamu si goi.*
- ² Vagi sari karua patu munamunalana palava;
va gorea sa mua poko paere isumata.
Daku sage nia sa mua poko, va dodoho ia sa nenemu
mamu ene karovi sari na tototolo.
- ³ Kaqu dogoria ri tie sapu dodohomu si goi;
meke sa kinurekure tamugoi si kaqu tava vura.
Kaqu hobequ si Rau;
lopu keke tie si kote va hola ia Rau.”
- ⁴ Sa nada Hinarupu, se Zihova Tadi na Qeto Minate, asa sa
pozana Sa,
Asa mo pu Hopena pa Izireli.
- ⁵ Zama pule si Asa, “Habotu mamu lopu kulu, nuquru la
koasa vasina hupohuporona,
agoi sapu guana vineki vaqura tadi na tinoni pa
Babiloni;
beto, lopu kote ta pozae pule
na kalaho tadi na binanara si goi.
- ⁶ Na bugoro ni Rau sari Qua tinoni,
ke kilua Rau sa Qua tinago;
vatu ni Arau si arini pa limamu,
ba lopu hite va dogoroni tataru goi.

* 47:1 Ais 13:1 kamo hinia 14:23; Zer 50:1, 51:64

Koari na barogoso na kaleqe
 ba va hake ni pinaleke mamatadi goi.
 7 Zama si goi, 'Arau si kote na kalaho lamo,
 kamo na kamo.'
 Ba lopu hite rove vagi goi sari ginugua hire
 babe balabala ia sapu sa beka si kote ta eva η a.
 8 Ego kamahire, va avoso mae, agoi pu okoro nia sa
 kinokoa qetuqetu tana kasia popoa,
 koa va leana meke loketo η a matagutu nia
 meke zama eke telemu.
 'Arau mo si asa, loke tie pule si keke η o η o gua arau.
 Lopu kaqu na naboko si rau
 babe talota η a nia sa matedi ri na koburu.'*
 9 Karua beto hire kote kamo atu koa goi,
 pa vasi totozo hite mo, pa keke rane mo;
 sapu lopu koa sari mua koburu meke sapu kote
 naboko si goi.
 Uve, kote kamo va leana atu si arini koa goi,
 be vea soku gua sari mua tie sabusabukae
 meke vea soku gua sari na mua lineveleve.
 10 Agoi si ele ra η ei sari mua hahanana kaleadi
 meke zama, 'Loke tie na dogoro au,' gua.
 Sari mua ginilagilana na tinumatumae na tura η a va
 sea igo
 totozo zama eke gua hie si goi telemu,
 'Arau mo si asa, meke loke tie pule si keke η o η o gua
 arau.'
 11 Na tinasuna si kaqu raza koa goi,
 meke lopu kaqu tumae nia goi vegua
 meke kote kasi pania mua potana si asa.
 Na tinahuara si kote hoqa kamo atu koa goi
 sapu lopu kote boka tabaria goi meke va hola ia.

* 47:8 Rev 18:7-8

Na tinasuna sapu lopu boka dogoro va kenue ia goi
si kote kamo va hodaka koa goi.

¹² Mamu nono latu, pude gua, koari mua potana
meke sari soku mua tie sabusabukae,
sari pu voriti taveti goi seunae gua tu kobukobu-
rumu.

Gina kote bokaboka mua,
gina kote boka va mataguti goi si kaiqa tie.

¹³ Sari doduru vinari tokae pa binalabala va mabomu si
goi!

Va mae i sari mua tie viliti pinopino,
saripu tiro pinopino, pu boka tozia sa si kote ta evaꝻa
pa hopeke sidara,
vekoï madi harupu igo koari ginugua pu kote kamo atu
koa goi.

¹⁴ Hinokara guana duduli popadi si arini;
sapu kote sulu pani na nika.

Na lopu kote boka harupu pule ni
koasa niniraꝻira tanisa nika.

Sa nika sapu loke patu lerana pude maliha sari tie;
vasina loke nika pude habotu kapae ia.

¹⁵ Asa mo sa tinokae boka tavete poni igo rini,
sarini pu ele tavetavete turaꝻi agoi
meke hata tinokae si goi koarini seunae gua tu
kobukoburumu.

Kote hopeke ene nono la si arini pa dia tinavete seadi;
meke lopu keke arini kote harupu igo.”

48

Sa Tamasa BaꝻara nia sa Vugo Repere

¹ Ego, avoso mae gamu na tutina e Zekopi,
gamu pu ta tioko pa pozana e Izireli
meke mae gua pa tuti te Ziuda,
gamu pu hoke tokotokoro pa pozana e Zihova

meke hoke poza ia sa Tamasa pa Izireli,
ba lopu pa hinokara babe pa tinonoto.

² Avoso mae gamu pu poza puleni gamu na tiena sa
vasileana hopena,

meke kalavarae koasa Tamasa pa Izireli,
e Zihova Tadi na Qeto Minate, asa sa Pozana Sa.

³ Zama vura guahe se Zihova, “Pukerane tu koroto veko ni
Rau sari ginugua pu kote ta evana,
sa nuzuqu tozi vura ni meke Arau vata gilana ni sari
tie;

meke tavetavete si Rau, meke va gorevura i si arini.

⁴ Ura gilania Qua sapu na tie tasuna mia si gamu,
sari ruamia si heheda guana aeana,
meke sari raemia si guana boronizi.

⁵ Gua asa ke tozini gamu Rau si hire pukerane la tu,
sipu lopu ele ta evana rini si tozi va kenue ni gamu
Arau

pude lopu kote boka zama guahe si gamu,

‘Qua beku taveti si hire;

qua kineha huda meke tamasa aeana na va evani,
gua.

⁶ Gamu ele avoso ni si hire; mi dono la i.

Lopu kaqu helahelae nia tu gamu sia, sapu hi-
nokaradi sari kinorokorotae pu ele zama vurani
Rau pukerane?

Podalae kamahire si kote Maqu tozini gamu sari tiniona
vaquradi,

sari tiniona ta tomedi meke lopu ta gilana koa
gamu.

⁷ Vaquradi si arini, meke lopu tiniona pukeramedi;
lopu ele avoso ni gamu, tiqe ninoroi mo.

Ke lopu boka zama si gamu,

‘Uve, tumae ni gami,’ gua.

⁸ Lopu ele avoso ni gamu meke lopu ele gilani;

- pukerane tu lopu tukele sari talinga mia.
 Ura tumae nia Qua sapu na tie sekesekei mia si gamu;
 na podo mae gua mia tu sapu na tie va karikari mia.
 9 Koasa laena sa Pozaqu Arau telequ si va sasanae si Rau
 koasa Qua tinanaziri;
 koasa laena sa vinalhesiqu Rau si tuqe pule ia Rau si
 asa koa gamu,
 pude lopu va mate pani gamu.
 10 Dono la, ele va via gamu Rau, ba lopu via sigiti guana
 siliva sapu via hola pa nika;
 ele podeke gamu Rau koasa nika halalana tana
 tinasigiti.
 11 Pa laequ tugo Arau, si tavetia Rau si hie.
 Vea, kaqu va malumu pule Nau tu si Arau pude ta
 zama va kaleana?
 Arau lopu kaqu va malumu la nia sa vinalhesiqu pa
 keke tie babe pa beku.

Vizatia Zihova se Saerasi

- 12 Kei Zekopi, avoso mae koa Rau,
 Izireli pu tioko igo Arau:
 Arau si Asa;
 Arau mo sa kekenu meke Arau sa mumudi.*
 13 Pa Limaqu telequ si kuria Rau sa popoa pepeso pa
 pinodalaena pukerane,
 meke pa Lima mataoqu si repahia Rau sa manauru;
 totoso tiokia Rau sa manauru meke sa pepeso si va tabe
 tugo sari karua.
 14 Mae varigara, gamu doduru, mamu va avoso:
 Na beku savana ele tozi vata kenue i sari tinitonahire?
 Arau Zihova ele vizatia sa Qua tie
 pude tavetia sa Qua hiniva koasa popoa Babiloni;
 sa Lima mataoqu si kote raza la koari pa Babiloni.

* 48:12 Ais 44:6; Rev 1:17, 22:13

¹⁵ Arau, sapu Arau mo hie, si zama;
 uve Arau ele tiokia si asa.
 Arau kote turaⁿia si asa,
 meke kote bokaboka si asa koasa tinavete pu ta
 garunu nia sa.

¹⁶ Tata mae koa Rau pude mi avosia si hie:
 Podalae pa pinodalaena si lopu zama golomo si Arau;
 meke toতো ta evaⁿa si asa, si Arau si koa Qua
 vasina,” gua se Zihova.

Meke kamahire si garunu au e Zihova sa Baⁿara meke sa
 Maqomaqona.

Sa Hiniva te Zihova Koari Nana Tinoni

¹⁷ Hiera gua si zama nia e Zihova,
 sa mia Hinarupu, si Asa pu Hopena pa Izireli:
 “Arau se Zihova sa mia Tamasa,
 pu va tumatumaeni gamu koasa sapu leana koa
 gamu,
 pu tototalini gamu koasa siraⁿa sapu kaqu enea gamu.

¹⁸ Be guana avosi gamu sari Qua zinama,
 si kote guana ovuku sa mia binule,
 sa mia tinon^oto si kote guana bogusu pa lamana.

¹⁹ Sari tutimia si kote guana onone pa masa,
 sari mia koburu si kote guana onone sapu lopu boka
 ta nae;

Sari pozadia si lopu kote ta kumata palae
 babe ta huara taloa pa kenuqu Arau.”

²⁰ Mi taluarae pa Babiloni,
 mi govete taloa mia koari tie Babiloni!

Kukili vura nia si hie pa qinetuqetu,
 mamu zama vura nia.

Garunu vura la nia koari pa vinabetona sa popoa pepeso;
 mi zama guahe, “Se Zihova ele harupia sa Nana
 nabulu se Zekopi,” mi gua.

- 21 Lopu hite memeha si arini totoso tura_{ni} Sa pa soloso qega;
 na kolo si va vura poni Sa pa patu;
 viqalia Sa sa patu
 meke zoropo vura sa kolo.
- 22 Zama vura se Zihova, “Loke binule si koa tadi na tie kaleadi,” gua.*

49

Sa Nabulu te Zihova

- 1 Sa Nabulu te Zihova* si zama, “Avoso mae koa Rau, gamu pa nunusa*
 mi avosia si hie, gamu na butubutu pa seu:
 Sipu lopu ele podo Arau si tioko Au e Zihova si Arau;
 pa tiana sa tinaqu si tioko Au sa Pozaqu.
- 2 Sa Nuzuqu si tavete guni nia Sa na vedara naruna,
 meke tome Au Sa pa maqomaqona sa Limana;
 tavete Au Sa guana tupi naruna
 meke tome Au Sa pa Nana vovoina tupi.*
- 3 Zama si Asa koa Rau, ‘Agoi si na Qua nabulu,
 se Izireli, sapu koa Goi kote ta vahesi si Arau.’
- 4 Ba zama si Arau: Arau si guana tavetavete hoboro mo;
 sa Qua ninira_{ni} si guana ta okipalae hoboro mo
 meke loketona va gavoria.
 Ba sapu kote vagi nia Rau si pa Limana e Zihova,
 meke sa Qua pinia si koa koasa Qua Tamasa.
- 5 Asa pu tavete Au pa tiana sa tinaqu pude Nana nabulu
 pude tura_{na} pule lani sari na butubutu te Zekopi koa Sa
 meke varigara pule lani sari na butubutu Izireli koa Sa,

* 48:22 Ais 57:21 * 49:1 Pa korapana sa hinia hie sari zinama “Sa nabulu te Zihova” si korotae nia se Zisu. * 49:1 Zer 1:5 * 49:2 Hib 4:12; Rev 1:16

ura Arau si tava lavata koe Zihova
meke sa Qua Tamasa si na Qua niniranira.

⁶ Kamahire si zama se Zihova:*

‘Na tinitona hitekena mo sapu pude Agoi si na Qua nabulu
pude va ninira pulei sari na butubutu te Zekopi
meke pude turana pule mae i sari na tie Izireli saripu
koa holadi.

Ba kote tavetavete Nigo tugo Rau pude na kalalasa koari
na tie Zenitailo,
pude agoi boka paleke la nia sa Qua hinarupu koari
na tie pa vina betona sa popoa pepeso.’

⁷ Hiera gua si zama nia e Zihova,

sa Hinarupu meke Asa pu Hopena pa Izireli,
koa Sa pu ta hakohakoe meke lopu ta hivae koari na
butubutu,

koa Sa pu nabulu ni sari na banara:
‘Sari banara kote dogorigo meke gasa turu,
sari koburu tavia kote dodogorae meke todono,
koa gua koe Zihova, sapu kopu ni sari Nana zinama,
Asa pu Hopena pa Izireli, Asa pu vizata Igo.’”

Sa Vinaleana Pulena sa Popoa Zerusalem

⁸ Hiera gua si zama nia e Zihova:*

“Pa toতোসো tanisa Qua tataru variharupi si kote olanigo
Rau,
meke koasa rane tanisa Qua hinarupu si kote toka
Nigo Rau;

Arau kote kopu Nigo meke tavete Igo
pude na vinariva egoi si agoi tadi na tinoni,
pude valeana pule ia sa popoa
meke pude veko pulei sari tie koari na dia pepeso,
sa pepeso ta huarana,

⁹ pude zama koari na tie ta pusidi, ‘Mi ta rupaha,’

* 49:6 Ais 42:6; Lk 2:32; TTA 13:47, 26:23 * 49:8 2 Kor 6:2

meke koa rini pa hupohuporona, ‘Vura mae pa kalalasa!’
 Kote henahena va dena dia pa kali sirana
 meke kote gua ri na sipi pu gani duduli koari na toqere.

¹⁰ Lopu kote hite ovia babe memeha si arini,*
 babe raza i na manini pa qega babe koasa rimata.

Asa pu tataru ni kote totoli ni
 meke turana lani koari na kolo tototolo.

¹¹ Na sirana vari karovae popoa si kote tavetia Rau koari
 na toqere,
 meke na sirana tadi na tie pude enea.

¹² Dono la, kote mae gua pa seu si arini,
 kaiqa kote mae gua pa kali gede, kaiqa pa lodu
 rimata,
 kaiqa si pa kali mae gua pa Izipi.”

¹³ Agoi na manauru, mu kukili qetuqetu;
 agoi na popoa pepeso, mu koa qetu;
 gamu na toqere, mi poraka vura pa kinaera!

Ura e Zihova si korapa va manoti sari Nana tinoni
 meke kote tataru ni Sa sari Nana tie pu korapa koa pa
 tinasigiti.

¹⁴ Ba Zaione* si zama, “E Zihova ele kilu au si arau,
 sa Banara ele mulini nau.”

¹⁵ Zama vura se Zihova, “Vegua boka mulini nia sa
 barikaleqe sa tuna soti
 meke lopu tataru nia sa sa koburu sapu podo sotia sa?

Gina kote boka mulini nia sa,
 ba Arau lopu kaqu mulinini gamu Rau!

¹⁶ Dono la, Arau ele kuberia pozamu koari na ola Limaqu,
 sari goba pa vari likohaemu si korapa balabala i Rau
 doduru toto.

¹⁷ Sari mua koburu koreo si bebeno pule mae,

* 49:10 Rev 7:16-17 * 49:14 Zerusalema

- meke sarini pu huara gore nigo si taluaræ koa goi.
- 18 Mu ena sage ni matamu, mamu dono vari likohæ; sari doduru tumu koreo si varigara meke mæ koa goi.
- Hinokara gua sapu toaqu si Rau si kote va sagei goi si arini guana vinasari. Kote pokopoko ni goi, guana vineki nama varihaba,” zama vura gua se Zihova.
- 19 Zama pule si Asa, “Na ta huara tugo si goi meke ivulu meke ta huara inete sa popoa, ba kamahire si kote hiteke tugo na kote soku sari na mua tie meke sarini pu novala igo si kote koa latu pa seu.
- 20 Sari na koburu pu podo pa tinaraovo si kote zama koa goi, ‘Sa popoa hie si hiteke hola koa gami; poni va sokuni gami lolomo pude koa mami.’
- 21 Totoso asa kote zama si goi pa bulomu, ‘Esei podoi sari koburu hire? Arau si koa talotana meke tige; Ta raovo taloa si arau meke ta kiluqu. Esei va noma sagei sari koburu hire? Arau si koa eke telequ, ba sapu hire si pæ mæ guadi?’”
- 22 Hie si zama nia e Zihova sa Banara: “Dono la, kote tioki Arau sari tie Zenitailo, kote ovulu sage nia Rau sa Qua pitipiti koari na butubutu; meke kote turana pule mæ ni rini sari tumu koreo pa limadia meke kote paleki rini sari tumu vineki pa avara dia.
- 23 Sari banara si kote guana tamamu agoi, meke sari dia kalaho si kote guana tinamu agoi. Kote todoño si arini pa kenumu, sari isumata dia si kote kamo la pa pepeso;

sa kavuru pa nenemu si kote mea ia rini.
Gua meke tiqe kote gilania goi sapu Arau se Zihova;
arini pu rane Au si lopu kaqu talotana.”

²⁴ Esei boka saputu vagi sari na vinagi pa vinaripera koari
na tie varane,
babe harupi sari na boso koasa qeto minate?

²⁵ Ba hiera gua si zama nia e Zihova:
“Uve, sari na boso si kote ta vagi pule koari na varane,
meke sari na vinagi pa vinaripera si kote ta saputu
vagi koari na qeto minate;

Arau kote razai sarini pu raza igo si goi,
meke sari mua koburu si kote harupi Rau.

²⁶ Arau kote vari taliri ni sari mua kana meke kote hena
pulei rini sari masa dia teledia;
kote napoi rini ehara dia meke viviri ni guana napo
vaeni.

Gua meke tiqe kote gilania ri doduru tie
sapu Arau, se Zihova, Arau sa mua Hinarupu,
mua Tinarupaha, sa Tamasa ninirana te Zekopi.”

50

Sa Minae Tanisa Nabulu

¹ Hiera gua si zama nia e Zihova:
“Avei sa pepa vari luari tanisa tinamu,
sapu vala nia Rau meke garunu taloa nia?
Babe pa Qua linipulipu savana si holuholu la nigo Rau si
agoi?

Lokari, koari na mua sinea mo si ta holuholue taloa si agoi;
koari na mua tinavete kaleadi mo si ta garunu taloa
sa tinamu.

² Totoso mae Arau, si vegua ke loke tie tu si va avoso?
Totoso titioko Arau, si vegua ke loke tie tu si olana?
Vea, papaka hola sa Limaqu pude holu vagi pule igo?
Vea, loke Qua niniranira si Arau pude harupu igo?

Pa ginegese hite mo si va popa ia Rau sa kolo lamana.

Sari ovuku si iliri lani Rau pa qega;
sari dia igana si muzi sina loke kolo
meke mate sina memeha.

³ Arau va poko nia hinuporo sa mañauru
meke na poko baika sa nana nobi.”

Sa Vinatabe Tanisa Nabulu te Zihova

⁴ Zama sa Nabulu te Zihova, “Se Zihova Bañara ele va
tumatumae Nau zama,
pude tumae nia sa zinama sapu kote toka nia sa tie
sapu malohoro.

Asa va vañunu Au doduru munumunu,
va vañunia sa Taliñaqu pude va avoso guana tie sapu
tava tumatumae.

⁵ E Zihova Bañara ele tukeli sari Taliñaqu,
meke lopu hite seke tinarae si Arau;
lopu hite taliri taloa si Rau.

⁶ Va malumia Rau sa Mudiqu koa rini pu seke Au,
sari paparaq koa rini pu dakui sari gumiqu;
lopu tomea Rau sa Isumataqu
koa rini pu va sisire Nau meke loro Au.*

⁷ Ura toka Nau e Zihova Bañara si Arau
ke lopu kote kurekure si Arau.

Gua ke ele va nabua Rau sa isumataqu guana patu,
na gilania Rau sapu lopu kote tava kurekure si Arau.

⁸ Asa pu poni Au tinonoto si koa tata mo.*
Na esei boka zutu Au si Arau?
Mae mada vari tia!

Esei sa tie sapu zutuqu Rau?
Vekoa mani mae zama pa Kenuqu!

⁹ E Zihova Bañara na toka Nau si Arau.
Esei koa ri na tie sapu hiva zutu Au si Arau?

* 50:6 Mt 26:67; Mk 14:65 * 50:8 Rom 8:33-34

Kote norenore guana poko si arini;
 kote gani pani na kikiti,” gua si Asa.
¹⁰ Esei koa gamu na pamaña nia se Zihova
 meke va tabei sari zinama tanisa Nana nabulu?
 Vekoa si asa pu ene pa huporo,
 pu loke nana zuke,
 mani ranea sa Pozana e Zihova
 meke kalavarae koasa nana Tamasa.
¹¹ Ba kamahire, doduru gamu pu katu mia nika
 pu poni pule ni gamu zuke halaladi,
 mi la, ene pa korapana sa kalalasangana sa mia nika
 meke koari na zuke sapu huruñi gamu.
 Hie sa pinia sapu kote vagia gamu pa limaqu:
 Kote hoqa eko si gamu pa tinasigiti nomana.

51

Sa Zinama Vina Manoto koe Zerusalem

¹ Zama pule se Zihova, “Va avoso mae koa Rau gamu pu
 okoro nia sa tinoñoto
 meke gamu pu hata Au si Arau.
 Dono la koasa patu sapu vasina ta bele vagi si gamu
 meke koasa pepeso vasina ta geli vagi si gamu,
² dono la koe Ebarahami, sa tamamia;
 meke koe Sera, pu podo gamu.
 Totoso tioko ia Rau se Ebarahami si kekekena mo si asa,
 ba mana nia Rau meke va soku ia.
³ Arau Zihova kote va manotia sa vasileana Zaione,
 meke kote tataru ni Rau sari doduru nana vetu ta
 huaradi;
 sari qega pa popoa Zaione si kote iliri Rau pude guana
 inuma pa Idini,
 sari pepeso kaleanadi pa korapana si kote guana
 inuma te Zihova.
 Na qinetuqetu si kote ta dogoro vasina,

na kinera zama leana meke na vinalesi si kote ta avoso vasina.

⁴ Mi va avoso mae koa Rau, gamu na Qua tinoni,
va avoso Au, gamu Qua butubutu:

Sa Qua tinarae si kote vura koa Rau;
sa Qua nino si kote na kalalasa koari na butubutu.

⁵ Sa Qua tinonoto si tuturei tata mae mo sana,
sa Qua tinaharupu si korapa mae,
meke sa limaqu kote va kamo sa nino koari na butubutu.

Sari na nunusa si kote dono mae koa Rau
meke aqa va no nia sa Limaqu pude tokani.

⁶ Va ena sage i mata mia la pa manauru,
dono gore la pule koasa pepeso;
sa manauru si kote murimuri guana tunaha,
sa popoa pepeso si kote nore guana poko
meke sari tiena si kote mate guana dodoa.

Ba sa Qua hinarupu si kote koa hola,
sa Qua tinonoto si loke vina betona!

⁷ Mi avoso Au, gamu pu tumae nia sa si tonoto,
gamu na tie pu tagoa sa Qua tinarae pa bulomia:

Mi lopu matagutu nia sa ninovala tadi tie
babe holoqoru ni sari dia zinama kaleadi.

⁸ Ura kote gani na kikiti si arini guana poko;
na nokinoki kote henai guana poko vulu.

Ba sa Qua tinonoto si kaqu koa hola ninae rane,
meke sa Qua hinarupu si kote kamo koari na sinage
na sage.”

⁹ Zihova, Mu vanunu, Mu vanunu!
Mamu poko nia pa limamu sa ninira;
vanunu, gua koari na rane ele hola,
gua sapu tavetia Agoi koari na totošo pukerane.

Vea lopu Agoi tu seke va umumu ia se Rehabi,

- pu hova matea sa noki lavata*?
- ¹⁰ Lopu Agoi tu va popa ia sa lamana,
sari kolo pa lamana peava,
pu tavetena sa siraⁿa pa korapa lamana peava
pude karovo saripu ta rupahadi?
- ¹¹ Sarini pu ta holu vagi pule koe Zihova si kote kekere
pule.
Kote kerakeradi meke nuquru la pa Zaione;
sa qinetu loke vina betona si kote toropae nia rini pa
batudia.
Na kinomolo na qinetu si kote koa eko mo koa rini,
meke sa tinalotaⁿa na siniⁿo mamata si kote taloa
koa rini.
- ¹² Zama se Zihova, “Arau, uve Arau tugo si Asa pu va
manoto gamu.
Esei si gamu ke matagutu nia gamu sa tie,
sa tuna na tie, sapu kote mate gua mo na duduli?
- ¹³ Gua ke muliⁿi nia tu gamu se Zihova, sapu tavete gamu
si gamu,
pu repaha vura nia sa maⁿauru
meke va sokirae ia sa popoa pepeso.
Vea, kote koa mala eko lamo si gamu doduru rane
koasa tinaⁿaziri tadi na mia kana,
arini pu hiva raza gamu?
- Ke avei sa tinaⁿaziri tadi na mia kana kamahire?
- ¹⁴ Sari tie ta pusidi si tata kote ta rupaha;
lopu kaqu mate si arini pa vetu varipusi,
babe papaka ni na ginani.
- ¹⁵ Ura Arau se Zihova, mia Tamasa,
sapu va nakili ia sa lamana pude ovaⁿa sa ololobagea,
se Zihova Tadi na Qeto Minate, asa sa Pozaqu Rau.
- ¹⁶ Arau ele vekoa sa Qua zinama pa ⁿuzumia,

* 51:9 Sa noki lavata si na vina titilana sa ovuku naelo babe sa popoa Izipi.

meke nobi gamu Rau koasa maqomaqona sa Limaqu.
 Arau veko valeania pa nana vasina sa maṅauru,
 meke va sokirae ia sa popoa pepeso,
 meke zama koa rina tie pa Zaione, ‘Gamu sari na Qua
 tinoni,’ gua.”

Sa Vina Betona sa Tinasuna te Zerusalema

¹⁷ Kei agoi Zerusalema, mu vaṅunu! Mu vaṅunu!

Gasa turu, agoi pu napo pa Limana e Zihova
 koasa kapa tanisa Nana tinaṅaziri,

agoi pu napo va pahoa

meke va tedeve igo sa.*

¹⁸ Koari doduru koburu koreo pu podoi Zerusalema,

lopu keke si koa pude totoli nia sa tinadia;

koari doduru koburu koreo pu va nomai sa

lopu keke si koa pude tuqea sa limana sa tinadia.

¹⁹ Karua tinasuna hire si kamo koa goi.

Esei boka va manoto igo si agoi?

Ta huara meke ivulu sa popoa meke mate pa soṅe meke

pa vedara sari tie,

esei kote boka va manoto igo Zerusalema?

²⁰ Sari tumu si ele mabubulu;

eko dia pa vina betodi rina siraṅa,

gua rina kurukuru sapu voi pa sipata.

Na siṅi i na tinaṅaziri te Zihova si arini

meke sa ginegese tanisa mua Tamasa.

²¹ Ke mu avoso mae, agoi pu koa pa tinasigiti,

agoi sapu napo viviri ba lopu pa napo vaeni.

²² Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara,

sa mua Tamasa pu lavelave ni sari Nana tinoni:

“Doṅo la ele vagi pania Rau pa limamu

sa kapa sapu va tedevemu si agoi;

lopu kote napo pule si agoi koasa kapa asa,

* 51:17 Rev 14:10, 16:19

sa naponapoana tanisa Qua tina_naziri.
 23 Kote vekoa Rau si asa pa limadia ri na mua kana,
 arini pu zama guahe koa goi,
 ‘Hoqa oporapaha pude mami neti igo.’
 Ke sa mudimu si guni nia goi na pepeso,
 guana sira_na pude enea.”

52

Kaqu Harupia Tamasa sa Popoa Zerusalemā

1 Kei Zaione, mu va_nunu,* mu va_nunu,*
 mu pokopoko nia sa _ninira_nira.
 Va sagei sari poko leleadi,
 agoi Zerusalemā, sa vasileana hopena.
 Sari tie huporodi meke bonidi
 si lopu kaqu nuquru pule koa goi.
 2 Tavusu pani sari kavuru;
 kei Zerusalemā, tekulu sage, mamu habotu koasa
 habohabotuana ba_nara.
 Vata rupaha pule nigo koasa seni pa ruamu,
 agoi Zaione ta raovomu.
 3 Ura hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Agoi si ta holuholu palae moka mo,
 meke loke poata si kote tabaria Rau pana ta vagi pule
 si agoi.”
 4 Ura hiera gua si zama nia e Zihova sa Ba_nara:
 “Totoso kekenu si gore la koa pa Izipi sari Qua tinoni;
 hola soku vuaheni si ari pa Asiria si mae raovo vagi
 dia tie.
 5 Meke kamahire si nasa si hire?
 Ura sari Qua tie si ta vagi taloa meke lopu ta holu,
 meke sarini pu ba_nara ni si va sisire ni rini.
 Meke doduruna sa rane

* 52:1 Rev 21:2,27

si ta zama va kaleana sa Pozaqu Arau,” zama vura gua se Zihova.*

⁶ Zama pule si Asa, “Gua asa ke kote tumae nia ri na Qua finoni sa Pozaqu; ke koasa rane asa si kote tumae nia rini sapu Arau tozi va kenue nia sa tinarupaha. Uve, na Arau tugo tozia.”

⁷ Nake tolavaedi koari na toqetoqere sari nenedi ri na tie pu palekia sa inavoso leana, pu zama vura nia sa binule, pu paleke mae nia sa inavoso leanana pu zama vura nia sa hinarupu, pu zama koe Zaione,

“Sa mia Tamasa si na Baṅara!”*

⁸ Va avoso! Sari mua tie kopu si velavela; korapa kukili qetuqetu varigara hiroi. Totoso pule la pa Zaione se Zihova, si kote dogoro soti nia matadia rini.

⁹ Mi keke gua poraka vura pa kinera qetuqetu, gamu na vetu ta huaradi pa Zerusalema, ura ele va manoti e Zihova sari Nana tie, na ele vata rupahia Sa sa popoa Zerusalema.

¹⁰ E Zihova kote tavetavete nia sa Limana hopena pa kenu dia ri doduru butubutu, meke doduru hukihukirina sa popoa pepeso kote dogoria sa hinarupu tanisa nada Tamasa.

¹¹ Mi rizu vura, rizu vura, vura taloa vasina!* Lopu tiqua keke tṅitoṅa bonina!

Vura vasina mamu koa via, gamu pu paleki sari likakalae hopedi te Zihova.

¹² Ba lopu kote bebeno vura si gamu

* 52:5 Rom 2:24

* 52:7 Nehu 1:5; Rom 10:15; Epi 6:15

* 52:11 2 Kor

babe govete tome;
 ura se Zihova si kote ene pa kenu mia,
 sa Tamasa pa Izireli si kote kopu pa mudi mia.

Sa Nabulu Ta Sigitina

- ¹³ Dono la, sa Qua nabulu si kote tavete va gilae;
 kote ta ovulu sage si Asa meke ululu sage tu meke
 nomana la tu sa vinahesina Sa,
¹⁴ gua ba soku si dono la meke hodahodaka,
 na ta huara meke dono hikare sa isumatana na tinina
 Sa, hola nia sapu boka ta tavete la pa tie
 meke sa kinehana Sa si ta novala hola nia sa kineha
 tana tie.
¹⁵ Ke kote va via i Sa sari soku butubutu,*
 meke sari banara si kote tukui nuzudia pa laena Sa.
 Ura sapu lopu ta tozi nia rini, si kote dogoria rini,
 meke sapu lopu ele avoso nia rini, si kote gilania rini.

53

- ¹ Esei ele va hinokaria sa nada inavoso
 meke koe sei ele tava dogoro sa limana e Zihova?*
- ² Sa Qua nabulu si toqolo sage pa kenuna e Zihova guana
 liho vaqura,
 meke guana karoso pa pepeso popana.
 Loke Nana tinolava pude va okoro gita pude la koasa,
 loketona Nana poko banara sapu kote hiva nia gita.
- ³ Ta dono va gore si Asa meke lopu ta hivae koari na tie,
 na tie talotana meke sari tinasigiti si va kamo i mo
 Sa.
 Gua sa tie sapu tome nia isumata rini
 si ta kilu si Asa, meke gita lopu va arilaena ia.
- ⁴ Hinokara salani Sa sari nada minoho,
 meke paleki Sa sari nada tinalotana,

* 52:15 Rom 15:21 * 53:1 Zn 12:38; Rom 10:16

- ba rovea gita sapu tava kilasa si Asa koe Tamasa,
 ta seke meke ta nonovala si Asa koa Sa, gua.*
- ⁵ Ba ta hova si Asa koari na nada tinavete kaleadi,
 tava bakora si Asa koari na nada sinea;
 sa vina kilasa sapu vagi nia binule gita si ta paleke nia Sa,
 meke koari na bakora Tanisa si ta salana si gita.*
- ⁶ Gita doduru, si guana sipi sapu hopeke ene taloa,
 gita si hopeke taliri la pa nada sirana teleda;
 ba e Zihova va paleke ni koa Sa sari na sinea tadigita
 doduru.*
- ⁷ Ta nonovala si Asa, meke tava sigiti,**
 ba lopu zama si Asa;
 guana lami ta turana pude tava mate si Asa,
 meke gua tugo na sipi pa kenudi rina tie kotokoto, si
 lopu kulu si Asa,
 lopu hite zama nia Sa si keke zinama.
- ⁸ Pa ninovanovala si tuqe vagia rini meke pitu ia meke ta
 vagi taloa.
 Meke esei boka zama nia sa ginore tuti tanisa?
 Ura na ta kumata taloa si Asa koari na tie toadi;
 koa gua koa ri na sinea tadi Qua tinoni si tava mate si
 Asa.
- ⁹ Ta veko si Asa pa keke lovu, turanae koari na tie kaleadi,*
 meke ta pomunae turanae koari na tie tagotagodi si
 Asa,
 ba loke Nana ninovanovala pa tie,
 meke loke zinama kokoha si zama nia Sa.
- ¹⁰ Ba na hiniva mo te Zihova si hie pude kaqu tava bakora
 si Asa meke tava sigiti,
 meke sa Nana tinoa si na vinukivukihi tana sinea
 guni nia e Zihova,

* 53:4 Mt 8:17 * 53:5 1 Pit 2:24 * 53:6 1 Pit 2:25 * 53:7 Rev 5:6
 * 53:7 TTA 8:32-33 * 53:9 1 Pit 2:22

meke kote dogori Sa sari tutina meke ta poni tinoa
 gelenaena,
 meke sa hiniva te Zihova si kote gorevura pa Limana
 Sa.

¹¹ Pa mudina sapu ta sigiti si Asa pa maqomaqona
 si kote dogoro pulea Sa sa kalalasa, meke kote qetu
 nia sa laena sa Nana tinasigiti;

koasa Nana tinumatumae asa,
 si kote la sa Qua nabulu to_unotona meke va to_unoti Sa
 sari soku tie,
 meke kote Asa paleke hobei sari doduru dia sinea.

¹² Gua ke kaqu poni la nia Rau koa Sa sa hinia tadi na
 varane,
 meke kaqu somana vagi hinia si Asa koari na vinagi
 tura_uae koa rini sapu ni_unira,
 sina sa Nana tinoa si vala nia sa pa minate,
 meke guana somana ta nae tura_uae koari na tie
 kaleadi.

Ura paleke hobei Sa sari sinea tadi soku tie,
 meke varavara tepatepa si Asa pude taleoso ni saripu
 hoqa pa sinea.*

54

Zeruselema sa Barikaleqe Tigena

¹ “Mu kera, agoi sa barikaleqe sapu tige,*
 agoi pu lopu ele podoa si keke koburu;
 poraka vura pa kinera, mamu kukili pa qinetuqetu,
 agoi pu lopu ele hite ta sigiti pa pinodopodo;
 ura kaqu soku sari koburu tanisa barikaleqe sapu ta
 luarana
 hola nia sa barikaleqe pu koa tura_una loana,” gua se
 Zihova.

² Va noma ia sa mua ipi,

* 53:12 Mk 15:28; Lk 22:37 * 54:1 Qal 4:27

repahi sari na gobana,
 mu lopu tuqe pule,
 ba va gelei sari mua iku,
 mamu va nabui sari tupili.

³ Ura na kote repaha la pa kali matao meke pa kali gede si agoi;
 na sari tutimu si kote va rizu palae i sari votiki
 butubutu,
 meke koa hobei sari dia vasileana lavata.

⁴ “Ke mu lopu matagutu; lopu kaqu tava kurekure si goi.
 Lopu kote doño va gore gamu arini.

Kote muliñi nia goi sa kinurekure pa totošo vinekimu pu
 lopu koa noso pa vetu,
 mu lopu balabala pulea sa tinalotaña pa mua kinoa
 naboko.

⁵ Ura sa mua Tie Kurikuri, Asa sa mua palabatu,
 e Zihova Tadi na Qeto Minate sa Pozana,
 Asa pu Hopena pa Izireli sa mua Hinarupu;
 sapu ta pozae Tamasa pa doduruna sa popoa pepeso.

⁶ E Zihova kote tioko pule nigo
 guana barikaleqe ta luarana meke talotaña pa maqo-
 maqona,
 guana barikaleqe sapu vaqura meke varihaba,
 beto asa si ta kilu mo,” zama gua sa mua Tamasa.

⁷ “Pa totošo papakana mo, si luara pani igo Rau,
 ba pa korapa tataru lohina si kote turaña pule nigo
 Rau.

⁸ Pa binugoro va hodaka
 ke tomea Rau, pa totošo hite, sa isumataqu koa goi,
 ba pa tataru loke vina betona
 si kote tataru nigo Rau si agoi,”
 zama gua se Zihova sa mua Hinarupu.

⁹ “Koa Rau, sa totošo hie si gua rina rane te Noa,

totoso va tatara nia Rau sapu sa naqe te Noa si lopu
kaqu sage pule pa popoa pepeso.*

Ke kamahire si va tatara si Rau sapu lopu kaqu bugoro pule
nigo Arau si agoi,

lopu kaqu hokara va kilasa pule igo Arau.

¹⁰ Be kamo i niu sari na toqere

meke tava rizu sari na toa,

ba sa Qua tataru nabuna si lopu kaqu niu

meke sa Qua vinariva egoi pa binule si lopu kaqu tava
rizu,”

gua se Zihova, sapu tataru nigo si agoi.

Sa Vugo Repere te Zerusalem

¹¹ “Agoi na vasileana ta sigitimu, ta huara koari na
raneboni meke lopu tava manoto,*

kote kuri pule igo Rau pa patu buma arilaedi,

meke kote podalae pule nigo Rau koari na patu buma
guana lamana peava sapu ta pozae sapira.

¹² Sari mua vetu hakehakei ululudi si kote na patu zinara
tavete ni Rau,

sari mua sasada si koari na patu pinopinoro nedaladi,
meke doduru mua gobagoba si kote na patu arilaedi.

¹³ Doduru tumu koreo si kote tava tumatumae koe Zihova,
meke kote noma hola sa binule tadi na mua koburu.*

¹⁴ Pa tino nototo si kote tava ninira si goi:

Sari na ninovan ovala tadi na mua kana si kote koa va seu
koa goi; ke lopu kaqu matagutu si goi.

Kote koa si goi pa binule;

sari tinasuna si lopu kote tata mae koa goi.

¹⁵ Be atu rapata sari kaiqa, si lopu Arau tavetia si asa;

ba asa pu rapata igo si kote tava kilasa mo koa goi.

¹⁶ Dono la, Arau na kuri ia sa tie tavetavete pa aeana,
pu nebe va toa ia sa nika koari na patu leradi

* 54:9 Zen 9:8-17 * 54:11 Rev 21:18-21 * 54:13 Zn 6:45

meke tavetia sa sa nana ti^uni^ona varipera.
 Meke Arau tugo na kuri ia sa tie huhuara pude huhuara va
 ilasa,
¹⁷ ba loke ti^uni^ona varipera sapu taliri atu koa goi si
 kote bokaboka,
 meke doduru zinama sapu zutu igo, si kote va
 mokomoko i goi.
 Asa sa minataqara tadi na nabulu te Zihova,
 sapu mae guana koa Rau,”
 zama vura gua se Zihova.

55

Tinioko te Tamasa koari na Tie Memehadi na Oviadi

¹ “Mae, gamu doduru pu memeha,
 mae koari na kolo;
 meke agoi pu loke mua poata,
 mae, holu mamu henahena!
 Mae, holu vaeni meke meleke
 lopu pa poata meke loke hinoluna, vagi moka i mo.*
² Pude vea ke okipalae poata koa sa pu lopu na bereti,
 meke sa mua tinabara si la koari ginani sapu lopu
 variva de^una?
 Va avoso, avoso mae koa Rau, mamu hena ia sa ginani sapu
 kote leana nia goi,
 meke sa maqomaqomu si kote qetu nia sa ginani sapu
 leanana.
³ Tukeli tali^unamu, mamu mae koa Rau;*
 avoso Au, pude toa sa maqomaqomu.
 Kote tavetia Rau koa goi si keke vinariva egoi sapu koa
 hola ninae rane,
 asa sa Qua tataru nabuna sapu va tataru nia Rau koe
 Devita.

* 55:1 Rev 21:6, 22:17 * 55:3 TTA 13:34

- 4 Doño la, ele va turua Rau si asa pude na Qua tie va sosode
koa ri na tinoni,
na tie tuturana, na koimata koari na tie.
- 5 Hinokara kote tioko vagi goi sari na butubutu sapu lopu
gilani goi,
meke sari na butubutu sapu lopu gilana igo si kote
bebeno atu koa goi,
sina koa gua koe Zihova sa mua Tamasa,
Asa pu Hopena pa Izireli,
ura na ele va sari nigo Sa sa tinolava.”
- 6 Mi hata ia se Zihova sipu korapa boka ta dogoro si Asa,
mi tioko la ia sipu korapa koa tata si Asa.
- 7 Sari tie kaleadi si madi veko pani sari dia hahanana
meke gua tugo sari binalabala seadi.
Madi kekere la koe Zihova si arini, pude madi ta tatarue
koa Sa,
meke koasa nada Tamasa, sina kote taleoso ni Sa si
arini.
- 8 “Ura sari na Qua binalabala si lopu na mia binalabala,
meke sari na mia hahanana si lopu na Qua ha-
hanana,”
zama vura gua se Zihova.
- 9 “Gua sapu sa mañauru si ululu hola nia sa popoa pepeso,
gua tugo asa sari Qua hahanana si ululu hola nia sa
mia hahanana,
meke sari Qua binalabala si lopu na mia binalabala.
- 10 Gua sa ruku meke na sinou
sapu hoqa gore mae gua pa galeglearane,
meke lopu sage pule la vasina
osolae ponía kolo rini sa popoa pepeso,
meke va vura liho na va toqoli sari linetelete,
pude ponía kiko sa tie uma meke na bereti tanisa tie
hiva henahena,*

* 55:10 2 Kor 9:10

¹¹ ke gua tugo sa zinama sapu vura pa Nuzuqu. Lopu kaqu paponā meke pule mae koa Rau si asa, ba kaqu va gorevura ia sa sa Qua hiniva meke kaqu vagi ia sa sa laena gua sapu ta garunu la nia sa.

¹² Kote vura taloa si gamu pa qinetuqetu meke ta turaṅa vura pa binule; sari na toqere na toa si kote poraka vura pa kinerakera pa kenumu, meke doduru huda koari na pezara si kote popoharani lima dia.

¹³ Na huda leana si kote toqolo vasina meke lopu na huda rakirakihi, meke na huda arilaedi lopu na hilibubuku. Sari na ginugua arini si pude ovulu sage nia sa Pozana e Zihova, pude na vina gilagila sapu loke vina betona, meke sapu lopu kaqu ta huara.”

56

Kaqu Somana Tugo sari Doduru Butubutu koari na Tie te Zihova

- ¹ Hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Kopu nia sa ṅinoṅo meke tavetia sapu toṅoto, ura sa Qua hinarupu si tata kamo mae meke sa Qua tinono si tata ta dogoro.
- ² Ta manae si asa pu taveti si arini, sa tie pu kopu ni, asa pu va madia na kopu nia sa Rane Sabati, meke kopu nia sa limana pude lopu tavete va sea.”
- ³ Sa tie karovona pu somana vahesia se Zihova, si mani lopu zama guahe,

“Hinokara kote va vura au e Zihova koari Nana tinoni,” gua.

Meke sari tie ta puzaladi si madi lopu nominomi guahe,

“Arau si na huda popana,” gua.

⁴ Ura hiera gua si zama nia e Zihova:

“Koa gamu na tie ta puzala mia pu kopu ni sari Qua Sabati, pu vizati sapu qetuni Rau

meke tuqe va nabu koasa Qua vinariva egoi,

⁵ koa rini si kote poni Rau, pa korapana sa Qua Zelepade meke sari gobana sa,

si keke vina tigonono meke na pozapoza

sapu leana hola ni sari soku koburu koreo meke na vineki;

kote poni Rau si keke pozapoza sapu koa hola ninæ rane, sapu lopu kaqu ta kumata palae.

⁶ Meke sari tie karovodi pu soto va nabu koe Zihova, pude nabulu nia si Asa,

pude tataru nia sa Pozana e Zihova,

meke pude vahesia si Asa,

doduru pu va madia na kopu nia sa Rane Sabati,

meke saripu soto va nabu koasa Qua vinariva egoi,

⁷ arini tu si kote turaꝓa lani Rau koasa Qua toqere hopena meke poni qinetu koasa Qua vetu varavara.

Sari dia vinukivukihi na vinariponi

si kote qetu ni Rau koasa Qua hope;

ura sa Qua vetu si kote ta pozae

na vetu varavara tadi doduru butubutu.”*

⁸ E Zihova sa Baꝓara si zama vura,

Asa pu varigara ni sari tie ta raovodi pa Izireli:

“Kote varigara pule ni Rau si kaiqa koa rini pu

ele somana ta varigara la koari na tie Izireli.”

Ta Zutu sari na Koimata Izireli

* 56:7 Mt 21:13; Mk 11:17; Lk 19:46

- ⁹ Mae, gamu doduru kurukuru name koari na pezarana,
 doduru gamu na kurukuru name pa hiqohiqo,
 mae mamu gani sari Qua tie!
- ¹⁰ Sari tie kopu tadi pa Izireli si behu,
 na ginilagilana si lopu tagoa rini;
 guana siki kae kulu si arini,
 lopu boka hohou;
 eko lamae meke putagita mo,
 na puta si hiva hola nia rini.
- ¹¹ Na siki si arini sapu noma hola bogudi;
 lopu hoke boka dena.
 Na sepati si arini sapu loketona gilania;
 doduru si hopeke taliri la pa dia sirana soti,
 pavei boka vagi meke va boka pule ni.
- ¹² Hopeke zama, “Mae, mada vagi vaeni!
 Mada naponapo gada!
 Meke vugo si kote gua mo ninoroi,
 babe kote leana hola la tu.”

57

Ta Zutu sa Vinahesi Beku Tadi pa Izireli

- ¹ Sari tie tonoto si mate,
 meke loke tie si balabala i si arini pa bulona;
 saripu va madi pule ni koe Tamasa si ta vagi taloa,
 meke loke tie si va bakalia
 sapu sari tie tonoto si ta vagi taloa
 pude madi lopu ta kamo ni rini sari tinasuna pu
 korapa mae.
- ² Sarini pu ene pa tinonoto
 si kote kamo pa binule;
 magogoso dia toso eko si arini pa minate.
- ³ Zama se Zihova, “Ba gamu isara; mae tani, gamu na tudia
 koreo ari na barikaleqe vakuvakutae,

gamu pu ta podo pa binarabarata meke koari na maqota!

⁴ Esei si va sisire nia gamu?

Koe sei si vikoviko la meke va vuravura mea la gamu?

Ve, lopu na puku tie va karikari na tudia ri na tie kokohadi si gamu?

⁵ Koari na mia vinahesi beku si tavete va kaleana koari na maqota pa kauru huda oaku

meke pa doduru kauru huda aqaqoro si gamu; vukivukihini ni gamu sari mia koburu koari na lololomo meke koari na bae pa kauru taba.

⁶ Sari na beku koari na patu memehedi koari na lololomo si na mia hinia gamu;

uve arini, arini si na hinia tamugamu.

Koa rini si la vahesi si gamu meke zoropo vaeni meke variponi la kiko huiti.

Koari na mia tinavete arini si vea, balabala ia gamu sapu qetu si Rau?

⁷ Mia teqe si taveti gamu koari na batu toqere, vasina si la gamu meke la vukivukihini.

⁸ Pa mudi sasada meke koari na mia dedegere sasada si vekoi gamu sari mia beku huporodi.

Kilu Au gamu, meke va nama i sari mia teqe pa vasina vahesihi beku,

haele sage la si gamu meke eko turaⁿⁱ sari na maqota; meke taveti gamu sari vinari va to^{noti} koa ri na beku, meke okoro hiva dogori gamu sari tini dodohodi tadi na maqota.

⁹ La si gamu koasa beku Moleki, paleke mia oela olive meke soku votivotiki oela humahuma^{na} lea.

Ene va seu si gamu,

koari na lovu ba hata kamo la tugo, koasa hinata tamasa pude vahesi mia.

- ¹⁰ Mabo sisigiti si gamu koari mia hinata beku,
 ba koromia zama, 'Na loke laena sa hinata hie,' gua.
 Sa inokoro si va ninira pule gamu,
 ke lopu mabubulu si gamu.
- ¹¹ Savadi sari beku hire ke matagutu ni gamu
 ke va kokoha mae si gamu koa Rau,
 meke lopu balabala Au
 babe viliti gamu si hire pa bulomia?
 Hokara na seunae lopu kulu si Rau
 ke lopu matagutu Nau gamu?
- ¹² Kote tozi vurani Rau sapu lopu tonoto meke sari na mia
 tinavete kaleadi,
 na loketona si kote vagi gamu koa rini.
- ¹³ Pana hata tinokae gamu meke kabo vura,
 si mani harupu gamu ri na mia vinarigarae beku!
 Sa givusu kote paleke taloa beto ni,
 na sino manini mo ba kote ta paleke taloa dia mo.
 Ba sa tie pu mae koa Rau pude nana tometomeana
 si kote tagoa sa pepeso
 meke vahesi Au sa pa Qua toqere hopena.”

Va Tatara nia sa Tamasa sa Tinokae meke Sinalana

- ¹⁴ Meke kote ta zamae si hie:
 “Kuri ia, kuri ia, kuria sa sirana!
 Rizu pani sari na patu koasa sirana tadi na Qua
 tinoni.”
- ¹⁵ Ura gua hie si zama nia si Asa pu koa panaulu sage,
 Asa pu koa hola ninae rane, sapu hopena pozana:
 “Arau si koa pa vasina sapu ululu meke hopena,
 ba koa turania Rau sa tie sapu va pepekae pule nia
 meke kekere meke okoro nia pude taleosoni Rau
 sari nana sinea,
 pude va ninira pule ia sa maqomaqona sa tie sapu va
 pepekae pule nia

meke pude taleosoni sari nana sinea meke va nira
pule ia sa bulona.

¹⁶ Lopu kaqu zutu lamo gamu Rau,
babe bugoro lamo si Rau,

ura kote malohoro mo pa kenuqu sa maqomaqona sa tie
sa no tanisa tie sapu Arau tugo mo va podakia.

¹⁷ Namu ta naziri sisigiti nia Rau sa pinuhi tanisa,
ke va kilasia Rau meke tomea Rau sa isumataqu,
ba korona kekere meke nono lamo koari nana ha-
hanana kaleadi.

¹⁸ Arau ele dogori sari nana hahanana, ba kote salania
Rau;
kote turania Rau meke va manoto pulse ia Rau si asa.

¹⁹ Kote poni vinalesi Arau sari berudi rina tie
talotanadi pa Izireli.

Bule, bule koa gamu pu koa va seu na tata.

Kote salana gamu Rau,” gua se Zihova.*

²⁰ Ba sari tie kaleadi si guana kolo nakili pa lamana,
sapu lopu boka bule,
meke sari bogusuna si oki sage boni meke remoremo.

²¹ “Loke binule si koa koari na tie kaleadi,” gua sa Tamasa.*

58

Madi va Hinokara

¹ “Mi kukili va ululae nia, lopu tuqe pulse.

Mi velavela guana buki.

Zama vura nia koari Qua tinoni sapu na tie va karikari si
arini

meke koasa tutina e Zekopi si tozini sari dia sineal

² Doduru rane si hata Au rini pa vinalesi;

guana hiva tumae sisigiti nia rini sa Qua hiniva,

edi hiva guana butubutu sapu tavete va tonoto

* 57:19 Epi 2:17 * 57:21 Ais 48:22

meke lopu hite etuli sari tinarae tanisa dia Tamasa,
gua.

Tepa Nau vinilasa to^unotodi arini,
meke edi hiva Nau pude tata la koa rini.

³ Zama si arini, 'Na vea ke madi si gami pa ginani,
ba lopu guana gilania tu Goi?

Na vea ke koa va pepekae pule ni gami,
ba lopu va gunagunana si Agoi?'

Ura koasa rane sapu madi si gamu pa ginani si korapa
taveti tu gamu gua sapu hivani gamu
meke ^unovali gamu sari mia tie tavetavete.

⁴ Vina betodi ri na mia vina madi pa ginani si na vinari
tokei na vinaripera tu,
meke vari tupai koari na lima kaleanadi.

Lopu kote madi pa ginani gua asa si gamu
meke hiva nia pude ta avoso mia panaulu.

⁵ Na gua asa sa madi pa ginani sapu hiva nia Rau?
Sapu pa keke rane mo va pepekae pule nia sa tie?

Na pude va todo^uo ia mo sa tie sa batuna guana kuli sia,
meke pude sage poko baika na eko pa eba, gua?

Asa si poza nia va madi pa ginani gamu,
na rane sapu kote qetu nia Arau Zihova, gua?

⁶ Lopu na gua tu hie sa vina madi pa ginani sapu vizatia
Rau:

pude tavete va to^unoto meke lopu ^unovali sari na tinoni,
pude rupahia sa iku koa rini pu paleke va mamata,
pude rupahi sari tie ta ^unovaladi
meke kumati sari doduru iku sapu ilupi sari tinavete
mamatadi?

⁷ Vea, lopu pude hia ia sa mia ginani koari pu ovia
meke pude va koa i pa mia vetu sari tie loke dia vetu
tu sia?

Vea, lopu pude dogori gamu sari tie dodohodi meke la va
pokopoko i tu si arini,

- meke pude lopu koromia pude tokani sari na tura_namia?*
- ⁸ Pude gua asa si kote malara vura sa mia kalalasa guana vaqavaqasa,
meke sa mia sinala_na si kote tuturei kamo atu;
kote ene vata kenue koa gamu sa mia tino_noto,
meke Arau Zihova si kaqu keana vura mae pa mudimia pude lavelave ni gamu.
- ⁹ Kote titioko si gamu, meke Arau Zihova si kote ola_na;
kote kabo hata tinokae si gamu, meke kote zama si Rau: Hiera si Rau.
Pana va betoi gamu sari na _ninova_novala koari na pinaleke mamata,
meke va noso ia sa vari huhuku lima meke vari nanae i,
- ¹⁰ meke be poni gamu sari pu ovia
meke tokani sari pu koa pa tinasuna,
si kote vura sage mae sa mia kalalasa pa korapa huporo,
meke sa huporo koa ia gamu si kote guana korapa rane toa.
- ¹¹ Arau Zihova kote tura_na gamu doduru totošo;
kote poni gamu Rau gua sapu hiva nia gamu koasa pepeso sapu rimata va popa ia,
meke kote va _ninira i Rau sari tinimia.
Gamu si kote guana inuma sapu ta poni va leana kolo,
guana tototolo sapu lopu makudo totolo.
- ¹² Sari mia tie kote kuri pulei sari vetu ta huaradi,
meke kote va turu pule vetu koari na poni vetu koadi;
kote ta pozae ‘Sari Tie Tuvatuvaka Goba Huaradi’ si gamu,
kote ta pozae, ‘Na Tie Kuri Pule Vetu na Sira_na’ si gamu,” gua.

Qinetuqetu koa Rini pu Kopu nia sa Rane Sabati

- ¹³ Zama se Zihova, “Be va madia gamu sa Rane Sabati

* 58:7 Mt 25:35

meke lopu luli gamu sari na mia hiniva soti koasa
 rane hopena asa;
 be qetu nia na va arilaena ia gamu sa Qua rane hopena
 meke va madia si asa pude lopu ene na tavetavete
 babe vivinei hoboro mo koasa rane asa,
¹⁴ si kote tiqe vagia gamu sa qinetuqetu sapu mae gua koe
 Zihova.
 Kaqu va lavata gamu Rau pa doduruna sa kasia
 popoa,
 meke kote qetu nia gamu sa popoa sapu poni nia Rau
 koasa tamamia, se Zekopi.
 Arau, Zihova, ele zama nia si hie.”

59

Zutu i sa Poropita sari Sinea Tadi na Tinoni

- ¹ Hinokara lopu papaka sisigiti sa Limana e Zihova pude
 harupu gamu,
 meke lopu nuli sa Talinana pude avoso gamu pana
 titioko hata tinokae si gamu.
- ² Ba sari na mia tinavete kaleadi si va paqaha gamu koasa
 mia Tamasa;
 koa gua koari na mia sinea si tomea Sa sa Isumatana Sa
 koa gamu,
 ke korona avoso gamu Sa.
- ³ Ura sari na limamia si napiti i na ehara,
 sari kakarutu limamia si koa i na sinea.
 Sari berumia si tozi koha,
 meke sari meamia si zama va kaleana.
- ⁴ Loke tie si hata ia sa tinonoto pa vinaripitui;
 loke tie si vivinei ni sari nana ginugua pa hinokara.
 Kalavarae si arini pa vinari tokei aledi meke pa koha;
 hata tinasuna si arini meke va podopodoe kinaleana.
- ⁵ Na vovoto noki variva mate si poraki rini
 meke na aba tana kaqa si tigia rini.

Asa pu henai sari vovoto arini si kote mate mo,
meke pana poraka si keke vovoto si na noki variva
matena mo si kote vura.

⁶ Sari dia aba si lopu leana pude tavete ni poko;
lopu boka nobi ni rini sapu taveti rini.

Sari dia tinavete si na tinavete kaleadi,
meke na ninovanovala koari na tie mo si koa pa
limadia.

⁷ Sari nenedia si edi hiva haqala la pa sinea;
tuterei hola pude va mate tie sapu loke dia sinea.

Sari dia binalabala si na binalabala kaleadi mo;
na huhuara mo sa dia hahanana.*

⁸ Sa sirana tana binule si lopu tumae nia rini;
sa vinilasa va tonoto si lopu koa pa vasina enea rini.

Na ele va koqi i rini sari na sirana;
ke loke tie pu ene vasina kote tumae nia sa binule.

Sari Tie si Helahelae ni sari na Dia Sinea

⁹ Sa vinilasa va tonoto si seu hola koa gita,
ke sa tinonoto si lopu kamo mae koa gita.

Dono hata kalalasa si gita ba sa hinuporo mo si koa doduru
vasina;
hata galegearane bakaladi, ba pa opoadumu mo si
ene gita.

¹⁰ Gua ari tie behudi sapu ene zazapa luli gobagoba,
si tapotapoe si gita guana tie loke matadi.

Pa korapa rane toa si tubarae ni gita guana pa hupohu-
porona tu;

be koa koari na tie niniradi, ba guana tie mateda si
gita.

¹¹ Gita doduru si kurumu gua tugo na bea;
talotana meke kunikunisi kumana guana kukuva.

Hata vinilasa va tonoto si gita, ba lopu boka dogoro vagi;
pude ta rupaha pa tinasuna gua, ba seu hola sapu asa.

* 59:7 Rom 3:15-17

- 12 Ura sari mami tinavete kaleadi si soku hola pa kenumu
 Agoi,
 meke va sosode puleni gami koari mami sinea.
 Sari mami tinavete kaleadi si koa hola turaṅi mo gami,
 meke gilani gami sari mami sinea:
- 13 va karikari meke va qoraqora la koe Zihova,
 va mudia gami sa Tamasa,
 ṅṅovalala i gami sari tie meke kana ia gami sa Tamasa,
 zama ni gami sari kinokoha sapu podakadi pa bulo
 mami.
- 14 Ke sa ṅinono si rizu taloa
 meke sa tinonoto si turu va seu,
 sa hinokara si tubarae nia pa sisiraṅa,
 meke sa hinelahelae si lopu boka nuquru.
- 15 Sa hinokara si lopu boka ta dogoro,
 meke arini pu kilua sa kinaleana si ta ṅṅovalala koari
 na tie meke ta hiko dia likakalae.
 Doṅo la se Zihova meke lopu getu
 sina loketona sa tinonoto.
- 16 Dogoria Sa sapu loke tie si koa pude harupi saripu ta
 ṅṅovaladi,
 ke ta lotaṅa si Asa.
 Ke sa limana mo Sa si la meke variharupi,
 meke Nana tinonoto mo na kopu nia si Asa.*
- 17 Va sage ia Sa sa tinonoto guana poko raqaraqā pa
 vinaripera,
 meke pa batuna si na toropae tana hinarupu;
 pokopoko ni Sa sari pinokopoko tinubehe
 meke hade pule nia si Asa koasa Nana inokoro
 ṅinirana pude va kilasi sari Nana kana.*
- 18 Luli gua sapu tavetia rini,
 asa tugo si kote tavete hobeā Sa,
 na tinaṅaziri la koari Nana kana

* 59:16 Ais 63:5 * 59:17 Epi 6:14,17; 1 Tes 5:8

meke na vina kilasa koari tie va gugue;
kote tubehe i Sa sari na nunusa gua sapu garodi.

¹⁹ Koari pa lodu rimata, si kote matagutu nia ri tie sa
Pozana e Zihova,
meke pa kali gasa rimata, si kote pama_{na} nia rini sa
Nana ninira.

Ura kote mae si Asa guana naqe ninirana
sapu sa sini_{no} te Zihova mo va rizu ia.

²⁰ “Sa Hinarupu si kote mae gua pa Zaione,
koari na tie te Zekopi pu kekere koari na dia sinea,”
zama vura gua se Zihova.*

²¹ Zama pule si Asa, “Ba sapu Arau, hie sa Qua vinariva
ego koa rini. Sa Maqomaqoqu, sapu koa koa gamu, meke
sari Qua zinama sapu ele vekoi Rau pa nuzu mia si lopu
kaqu vura taloa pa nuzumia babe pa nuzudi ri mia koburu,
ba be pa nuzudi ri na tuti dia podalae kamahire meke
kamo na kamo,” zama gua se Zihova.

60

Sa Tinolava te Zerusalem Vugo Repere

¹ Gasa turu Zerusalem, mamu nedala vura, ura sa mua
kalalasa si ele kamo,
ke nedala vura se Zihova koa goi.

² Dono la, sa hinuporo si nobia sa popoa pepeso
meke moatana sa huporo sapu opo la koari na tie,
ba sa kalalasa te Zihova si kamo atu koa goi
meke sa Nana ninedala si vura koa goi.

³ Sari butubutu si kote mae koasa mua kalalasa,
meke sari ba_{na}ra si kote mae koasa maraqatana sa
mua rane vaqura.

⁴ Va e_{na} sagei sari matamu, mamu dono varikali:
Doduru si varigara meke atu koa goi;

* 59:20 Rom 11:26

sari tumu koreo si mae pa seu,
meke sari tumu vineki si paleki rini guana koburu
hitekedi.

⁵ Meke kote dono la si agoi meke kote bakala sa mua
qinetuqetu,

kote magasa sa bulomu meke sini ia na qinetuqetu;
sari tinagotago sapu karovo kolo lamana si kote ta paleke
atu koa goi,

koa goi kote atu sari tinagotago tadi na butubutu.

⁶ Rovana kameli si kote sini pa mua popoa

sari kameli vaquradi pa Midiani meke pa Epaha.

Meke doduru pa Siba si kote mae,

paleke qolo meke oto huda humana lea

meke kote zama nia rini sa vinahesina e Zihova.

⁷ Doduru sipi te Kedara si kote varigara atu koa goi,

sari sipi kokoreo te Nebaioti si kote ta turana atu koa
goi;

Kote qetu ni Rau sari na vinukivukihi arini pa Qua hope,
meke kote va sari ia Rau sa Qua Zelepade tolavaena.

⁸ Esei si hire sapu taputapuru mae guana lei,
guana kukuva pule la pa dia vori?

⁹ Hinokara dono mae koa Rau sari na nunusa;
pa kekenu si sari na vaka tadi pa Tasisi,

turana mae ni rini sari tumu koreo pa seu,

turanae dia siliva na qolo,

pude va lavatia se Zihova sa mia Tamasa,

Asa pu Hopena pa Izireli,

ura ele va sini nigo Sa sa tinolava.

¹⁰ “Sari tie karovodi kote kuri pule i sari mua goba,
meke sari dia banara si kote nabulu nigo.

Pa Qua binugoro si seke igo tugo Rau si agoi,

ba kamahire kote va dogoro nigo Rau sa Qua tataru.

- 11 Sari sasada tamugoi si kote koa tukele eko lamo,
 lopu kaqu tava tuku si arini, boni na rane,
 pude sari tie si kote boka paleke mae ni koa goi sari
 tinagotago tadi na butubutu,
 sari dia banara si kote ta turana guana tie ta
 raovodi.*
- 12 Ura sa butubutu na binanara sapu lopu hiva nabulu
 nigo si kaqu ta huara;
 kote ta huara inete hokara si arini.
- 13 Sa tinolava te Lebanoni si kote kamo atu koa goi,
 sari huda paeni, zunipa, meke saeparasi,
 si pude va sari ia sa vasina tanisa Qua Zelepade;
 meke kote va tolavaena ia Rau sa vasina tana nenequ
 Rau.
- 14 Sari tudia koreo rina mua kana si kote mae todoño pa
 kenumu;*
 doduru pu hakohako nigo si kote mae todoño pa
 nenemu,
 meke kote poza nigo rini sa Vasileana Lavata te Zihova,
 Zaione sa vasileana Tanisa pu Hopena pa Izireli.
- 15 Luara panigo Rau meke bugoro nigo, meke ta huara
 meke ivulu si goi,
 ba kamahire si kote tavete igo Arau pude na vina
 lavata loke vina betona si agoi,
 meke na qinetuqetu koari doduru sinage na sage.
- 16 Kote napoi goi sari na meleke tadi na butubutu
 meke ari kalaho kote kopu nigo.
 Gua meke kote gilania goi sapu Arau, se Zihova, Arau sa
 mua Hinarupu,
 pu vata rupaha igo, na Tamasa Ninirana te Zekopi si
 Arau.

*

60:11 Rev 21:25-26

*

60:14 Rev 3:9

- 17 Lopu na boronizi ba na qolo si kote paleke poni igo Rau,
meke na siliva lopu na aeana.
Meke lopu huda ba na boronizi,
meke na aeana lopu na patu si kote paleke mae nia
Arau.
Na binule si kote vekoa Rau pude na mua koimata
meke sa tinonoto si kote mua banara.
- 18 Lopu kote ta avoso pule sa vinaripera pa mua pepeso,
babe na kinolura babe tinahuara pa korapana sa mua
voloso,
ba sa hinarupu te Zihova si gua rina mua goba,
meke sa vinahesina Sa si koa koa rini pu nuquru koari
mua sasada.
- 19 Sa rimata si lopu kote na mua kalalasa pana rane,*
babe sa sidara si pude nedala atu pana boni,
ura e Zihova sa mua kalalasa ninae rane ka rane,
meke sa mua Tamasa asa sa mua tinolava agoi.
- 20 Sa mua rimata si lopu kote lodu pule,
meke sa mua sidara si lopu kote nae tada pule;
ura e Zihova sa mua kalalasa ninae rane ka rane
meke sari mua rane talotana si kote beto mo.
- 21 Gua meke kote koa tonoto sari mua tinoni
meke tagoa rini sa pepeso ninae rane ka rane.
Arini sari na linetelete sapu letei Rau,
na tinavete pa Limaqu soti
pude na vinahesiqu Rau.
- 22 Sa tatamana sapu visavisa hola si kote ta evanae na tina
tie,
sa puku tatamana si kote na butubutu ninirana.
Arau se Zihova;
pa nana totošo kote tuturei taveti Arau si gua arini.”

61

Sa Vuaheni Tanisa Tinarupaha te Zihova

* 60:19 Rev 21:23, 22:5

- ¹ Sa nabulu te Zihova si zama, “Sa Maqomaqona e Zihova
 sa Baṅara si koa koa Rau,
 sina e Zihova ele vizata Au si Arau
 pude tarae nia sa Inavoso Leana koa rini pu
 habahuala.
 Asa garunu Au pude va manoti saripu kulusu,
 pude tozi vura nia sa tinarupaha koa rini pu ta raovo,
 meke pude rupahi pa hinuporo sarini pu ta pusi.**
- ² Pude tozi vura nia sa vuaheni tanisa tataru na minana te
 Tamasa,*
 meke sa rane tinubehe tanisa nada Tamasa,
 pude va manoti sarini pu kulusu,
³ meke variponi la koa rini pu kulusu pa Zaione,
 pude va hakeni koa rini sa toropae doṅo lea
 meke lopu na eba,
 na oela qinetuqetu
 lopu na kinuliusu,
 meke na poko vinahesi
 lopu na tinalotaṅa.
 Kote ta pozae na hudahuda oaku tana tinoṅoto si arini,
 sapu e Zihova na letei
 pude va dogoro vura nia sa tinolava te Zihova.
- ⁴ Kote kuri pule i rini sari na vasina ta huara pukerane
 meke tavete pule i sari vasidi sapu seunae ta huara;
 kote va vaqura pule i rini sari vasileana lavata sapu ta
 huaradi,
 sapu pa soku sinage si koa ivulu eko mo.
- ⁵ Sari tie karovodi kote kopu ni sari mia sipi;
 votiki tie si kote tavetavete koari mia linetelete meke
 na inuma vaeni.
- ⁶ Meke gamu si kote ta pozae na hiama te Zihova,
 kote ta pozae na nabulu tanisa nada Tamasa.

* 61:1 Mt 11:5; Lk 7:22 * 61:1 Lk 4:18-19 * 61:2 Mt 5:4

- Kote vagi si gamu pa tinagotago tadi na butubutu,
meke pa dia tinagotago si kote vahesi puleni gamu.
- ⁷ Lopu kote kurekure sari Qua tinoni
ba kote vagia tu rini koa Rau sa hinia tanisa koburu
kenuna,
meke lopu kote talotana si arini
ba kote qetuqetu nia rini sa dia tinago;
ke kote tagoi rini si karua dia hinia koasa pepeso,
meke na qinetuqetu sapu loke vina betona si kote koa
koa rini.”
- ⁸ Zama se Zihova, “Ura Arau, Zihova si tataru nia sa
nino;
kana ia Rau sa hinikohiko meke sa kinaleana.
Pa Qua nino si kote pia i Arau si arini
meke kote tavetia Rau koa rini si keke vinariva egoi
sapu kaqu koa hola ninae rane.
- ⁹ Sari tuti dia si kote ta gilana koari na butubutu
meke sari tudia si kote ta gilana koari na tinoni,
pude doduru pu dogori si kote gilania
sapu arini sari na tie ta manaedi koe Zihova.”
- ¹⁰ Qetu hola si rau koe Zihova;
sa maqomaqoqu si qetuqetu koasa qua Tamasa.*
Ura na poko nau Sa sa poko hinarupu
meke va hake nau Sa sa poko doduru sapu sa
tino,oto,
gua sa koreo sapu va nama varihaba si va saria sa batuna
guana hiama,
meke sa vineki va nama varihaba sapu va sari pule
nia koari na patu nedala.
- ¹¹ Ura gua sapu sa pepeso sapu va liho sage linetelete
meke sa inuma sapu va toqoli sari na kiko,

* 61:10 Rev 21:2

si e Zihova sa Baṅara si kote tavete guni ni Sa sari na tinonoto meke na vinahesi pude vura sage meke ta dogoro koari doduru butubutu.

62

Pozapoza Vaqura te Zaione

- ¹ Pa laena Zerusalemā si lopu kote koa noso lopu zama si rau,
osolae sa nana tinonoto si bakala vura guana vaqavaqasa,
meke sa nana hinarupu si guana zuke halalana.
- ² Sari butubutu kote dogoria sa mua tinonoto,
meke doduru baṅara kote dogoria sa mua tinolava;
kote ta pozae pa keke pozapoza vaqura si agoi
sapu sa ṅuzuna e Zihova kote tozia.
- ³ Agoi si kote na toropae leleana pa Limana e Zihova,
na toropae baṅara pa Limana sa mua Tamasa.
- ⁴ Lopu kote ta pozae pule “Ta Veko Palaemu” si agoi,
babe poza nigo “Ivulumu”.
Ba kote ta pozae “Hepiziba”^{*} si agoi,
meke sa mua popoa si kote e “Biula”^{*};
ura e Zihova kote qetu nigo si agoi,
meke sa mua popoa si kote ta pozae Varihabana.
- ⁵ Gua sa koreo vaqura sapu haba ia si keke vineki vaqurana,
kote gua haba gunigo ri tumu koreo si agoi;
gua sa koreo sapu qetu nia sa vineki kote haba ia sa,
si kote qetu hola nigo tugo sa Tamasa si agoi.
- ⁶ Zerusalemā, Arau si ele va turu veko tie kopu koari na
mua goba vasileana;
lopu kaqu koa kae kulu si arini boni na rane.

^{*} 62:4 Sa ginuana Hepiziba si “Qetu hola nia Rau si asa.” ^{*} 62:4 Sa ginuana Biula si, “Vari haba si asa.”

Agoi pu tepatepa la koe Zihova si mu lopu makudo pude
lopu muliⁿⁱ ni Sa sari Nana vina tatara.

⁷ Lopu va magogoso ia osolae kuri ia Sa sa popoa
Zerusalemā,
osolae na vinahesi si asa tadi pa popoa pepeso.

⁸ Se Zihova si ele va tatara pa Nana ⁿⁱnira^{nira}
meke koasa Lima hehedana Tanisa, la koe
Zerusalemā:

“Lopu kote poni pule nigo huiti Rau
pude na ginani tadi na mua kana,
meke sari tie karovodi si lopu kaqu napo pule ia rini sa
vaeni vaqurana
sapu agoi tavetavete nia;

⁹ ba arini pu paketia kote hena ia
meke vahesia rini se Zihova,
meke arini pu varigara ni sari qurepi kote napo ia sa vaeni
koari na vasina varivarigarana koasa Qua Zelepade.”

¹⁰ Mi ene vura mia, vura gua koari na sasada!
Va nama ia sa sira^{na} tadi na tinoni.
Kuri va sagea, kuri va sage ia sa sira^{na} vari karovae popoa!
Va rizu pani sari na patu.

Ovulu va sage ia sa pitipiti pude dogoria ri na butubutu.

¹¹ E Zihova ele zama vura nia si hie
kamo la pa vina betona sa popoa pepeso:

“Zama la koasa Vasileana Zaione,
‘Do^{no} la, sa mua Hinarupu si mae sana!

Do^{no} la, sa Nana pinia si koa koa Sa,
meke somana luli koa Sa sari Nana tinoni pu harupi
Sa.’”*

¹² Kote ta pozae na Tinoni Hopedi si arini,
sari na Tie Ta Harupudi te Zihova;
meke agoi Zerusalemā si kote ta pozae “Ta Hatamu”,
sa “Vasileana Beto Ta Kiluna”.

* 62:11 Ais 40:10; Rev 22:12

63

Sa Rane Va Kilasia Zihova si pa Edomu

- ¹ Esei si hie sapu mae guana pa popoa Edomu,
 mae gua pa Bozira, meke tale eharana Nana poko?
 Esei si hie, sapu va sage poko tadi na banara,
 sapu ene va mataqara pa Nana niniranira nomana?
 “Arau mo, na zamazama pa tinonoto si Rau,
 meke ninira pude harupu tie.”*
- ² Na vegua ke zinara sari Mua poko,
 gua ari tie munala qurepi pude tavete vaeni?
- ³ “Telequ neti va munala vaeni si Arau;
 loke tie koa turana Au koari na butubutu.
 Zopu i Rau pa Qua binugoro
 meke neti i Rau pa Qua tinanaziri;
 sari ehara dia si kasuru mae pa Qua poko,
 gua meke zinara sari Qua poko.*
- ⁴ Ura sa rane pude tubehe si koa pa Buluqu,
 meke sa vuaheni tana Qua tina rupaha si ele kamo
- ⁵ Dono la si Arau, ba loke tie si koa pude vari tokae,
 magasa si Arau sapu loke tie si zuka Au;
 ke sa Limaqu telequ si la variharupi,
 meke sa Qua tinanaziri na toka Nau.*
- ⁶ Neti Rau sari butubutu pa Qua binugoro;
 pa Qua tinanaziri si va viviri Rau
 meke zoropo pani Rau ehara dia pa pepeso.”

Zinama Leana La koe Zihova

- ⁷ Kote vivinei ni rau sari tataru nabuna te Zihova,
 sari tinavete sapu kaqu tavahesi ni Sa,
 luli gua koari doduru pu tavete poni gita e Zihova.
 Uve, sari soku ginugua leadi pu tavete

* 63:1 Ais 34:5-17; Zer 49:7-22; Izk 25:12-14, 35:1-15; Em 1:11-12; Obd 1-14;
 Mal 1:2-5 * 63:3 Rev 14:20, 19:13,15 * 63:5 Ais 59:16

ponia Sa koari na tie Izireli,
koa gua koari Nana tataru vari tokae meke sari soku
Nana tataru variva tukana.

⁸ Zama si Asa, “Hinokara na Qua tinoni si arini,
na koburu koreo sapu lopu kote koha mae koa Rau”;
ke va eva^uae na dia Hinarupu si Asa.

⁹ Koari doduru dia tina sigiti si somana ta sigiti tugo si Asa,
meke sa mateana tana Nana sinomana asa si harupi.
Koasa Nana tataru variharupi si holu vagi puleni Sa;
ovulu vagi Sa meke paleki Sa
koari na toতোso pukerane.

¹⁰ Gua ba va karikari la ia rini si Asa,
meke va talota^una ia rini sa Maqomaqo Hope Tanisa.
Ke taliri si Asa meke eva^uae na dia kana
meke Asa telenia si varipera la koa rini.

¹¹ Ba balabala pulei ri Nana tinoni sari toতোso pukerane,
sari rane te Mosese meke sari nana tinoni.
Avei si Asa sapu koa tura^unia sa butubutu Izireli meke
nuquru gua pa kolo lamana,
meke se Mosese sa dia sepati?

Avei si Asa pu va koa ia sa Nana Maqomaqo Hope pa korapa
dia?

¹² Avei si Asa pu garunu la nia sa Lima ni^uirana Tanisa
pude koa pa kali mataona e Mosese,
pu vari paqaha nia sa kolo pa kenu dia,
pude vata gilana pule nia si Asa nin^uae rane ka rane?*

¹³ Avei si Asa pu tura^una va karovo ni pa kolo lamana si
arini?

Guana hose pa popoa pezarana,
si lopu hite ta tubaraeni si arini;

¹⁴ gua ri na bulumakao pu ta tura^una la pa lolomo masu-
runa,
si tava magogoso si arini koasa Maqomaqo te Zihova.

* 63:12 Ekd 14:21

Gua asa tura^{na} guni ni Agoi sari Mua tinoni
pude boka vahesi ia rini sa Pozamu.

Na Vinaravara Tepa Tinokae

¹⁵ Zihova, Mu do^{no} gore mae pa Ma^{na}auru,
koasa Mua habohabotuana ba^{na}ara ululuna, hopena,
meke tolavaena.

Avei sa Mua ⁿⁱniraⁿⁱira meke sa Mua hiniva pude tokani
gami?

Lopu dogoria gami sa Mua tataru sapu tuqe pule nia
Goi koa gami.

¹⁶ Lopu gilana gami Ebarahami
ba Agoi Zihova sa Tamamami;

e Izireli si lopu hivani gami,
ba Agoi, Zihova sa Tamamami,
na mami Hinarupu, sa Pozamu sapu podalae pa
totoso pukerane latu.

¹⁷ Zihova, na vea, ke va taliri va seu gami Goi koasa Mua
sira^{na}
meke va ⁿⁱirai Goi sari bulo mami pude lopu pama^{na}
Nigo?

Pule mae, pa laedi ri na Mua nabulu,
sari puku butubutu sapu tago soti Agoi.

¹⁸ Pa totoso hite mo, si tagoa ri Mua tinoni sa Mua popoa
hopena,
ba kamahire si ari mami kana si mae meke puza gore
nia sa Mua vasina hopena.

¹⁹ Na gami si Tamugoi podalae mae tu pukerane;
ba guana sapu lopu hite na Ba^{na}ara tamigami si Agoi,
guana lopu hite ta pozae na tie Tamugoi si gami.

64

¹ Kei, be teuru pania mo Goi sa ma^{na}auru meke gore
mae,

pude madi niu pa minatagutu pa kenumu Agoi sari
na toqere!

² Kekenono gua sa totoso hurunu pa nika sari rerequtu
meke va qototo ia sa sa kolo,
Mu gore mae pude vata gilana nia sa Pozamu koari na Mua
kana
meke pude neneqara sari na butubutu pa kenumu
Agoi.

³ Ura totoso taveti Goi sari na ginugua variva magasadi
sapu lopu balabala kamo i gami,
si gore mae si Goi, meke niu sari toqere pa kenumu.

⁴ Podalae pukerane si loke tie hite avoso nia,
loke talina hite avoso gilania,
loke mata ele dogoria si keke Tamasa pule ba Agoi mo,
sapu tavetavete toka ni saripu aqa nia si Asa.*

⁵ Mae si Agoi pude tokani sarini pu malumu tavete va
leana,
sarini pu korapa balabala i sari Mua tinarae.
Ba totoso seani gami si arini si bugoro ni gami Goi.
Ve meke kote boka ta harupu si gami?

⁶ Doduru gami si kekenono gua asa pu lopu via,
meke doduru mami tinavete leadi si gua rina kukuru
poko burenedi;
harahara guana elelo si gami doduru,
meke sari mami sine a mo sara pani gami guana
givusu.

⁷ Loke tie si tepatepa atu pa Pozamu
babe voriti hata pude vagi Igo si Agoi;
ura na tome ia Agoi koa gami sa Isumatamu
meke va mate tatasa pani gami Goi koa gua koari
mami sine a.

⁸ Zihova, gua ba Agoi tugo mo sa Tamamami.

* 64:4 1 Kor 2:9

- Gami si na pepeso bupara meke Agoi sa tie tavete raro patu;
 gami sari doduru tinavete pa Limamu Agoi.
- ⁹ Zihova, Mu lopu bugoro va hola;
 Mu lopu balabala veko i ninae rane sari mami sinea.
 Ke tepa si gami pude Mu doño mae koa gami,
 ura gami doduru sari na Mua tinoni.
- ¹⁰ Sari Mua vasileana hopedi si evañae qega;
 sa vasileana Zaione ba qega tugo, se Zerusalem si
 ivulu toa.
- ¹¹ Sa mami Zelepade hopena meke tolavaena, vasina
 vahesi Igo ari tamamami si Agoi,
 si ta sulu pa nika,
 meke doduru pu va arilaena i gami si ta huara beto.
- ¹² Zihova, pa mudidi doduru hire, si vea, kaqu koromu hiva
 tokani gami tu Goi?
 Kaqu lopu kulu meke va kilasa nono gami tu Agoi?

65

Vinari Pitui meke na Tinaharupu

- ¹ “Arau si va dogoro pule Nau koa rini pu lopu nanasa Nau;
 meke ta dogoro si Rau koa rini pu lopu hata Au.
 Koasa butubutu sapu lopu varavara tepa pa Pozaqu,
 si zama si Rau, ‘Hiera si Arau! Hiera si Arau!’ gua.*
- ² Doduruna sa rane si repaha lani Rau sari Limaqu
 pude tioko puleni sari tie va karikaridi,
 pu ene koari na tinavete pu lopu leadi
 pu hata luli sari dia binalabala teledia.*
- ³ Doduruna sa rane si mae va ekeki pa Kenuqu si arini pude
 va bugoro Au.
 Arini si la vahesi dia beku tu koari na inuma.

* 65:1 Rom 10:21 * 65:2 Rom 10:21

La sulu dia oto huda humana lea tu koari na hope huporodi.

⁴ La habotu si arini koari na lovu meke pana boni si nananasa la koari na tomate.

Hena masa boko si arini, meke tavete supu koari na ginani ta hukatadi.

⁵ Meke zama, ‘Mu koa va seu koa rau, lopu tata mae, na madi hola si rau, kote va boni au goi!’

Sari tie gugua arini si na tunaha pa Isuqu, na nika sapu toa doduruna sa rane.

⁶ Dono la, sa dia sinea si koa ta kubere eko mo pa Kenuqu: lopu kaqu koa kae kulu si Arau; ba doduruna sa dia sinea si kaqu tubehi Rau; uve, kaqu tubehi Rau pa Kenudia,

⁷ sari dia sinea meke sari sinea tadi na tamadia,” gua se Zihova.

“Sina va uququ oto huda humana lea si arini koari na toqetoqere

meke va karikari mae Au rini koari na batu toqere.

Kaqu va garo pule lani Rau pa kenudia

sa doduruna sa vina kilasa koari na dia sinea.”

⁸ Hiera gua si zama nia e Zihova:

“Gua sapu sa kolona sa vua qurepi si korapa koa hola koari na kata qurepi

meke zama sari tie, ‘Lopu okipani,

korapa koa dia kaiqa lineana pa korapana,’

ke gua tugo asa si kote tavetia Rau koari na Qua nabulu;

lopu kaqu va mate beto pani Arau sari doduru arini.

⁹ Pa tutina e Zekopi si kote vagi vura tie si Arau,

meke vura pa Ziuda si arini pu kote tagoi sari Qua toqere;

sari Qua tinoni ta vizatadi kote tagoi si arini,

meke vasina kote koa sari Qua nabulu.

¹⁰ Sa pezara pa Saroni si kote sini pule ia na sipi,

- meke sa Lolomo Tinasuna si kote na vasina tadi na bulumakao,
pude tadi na Qua tinoni pu hata Au.*
- ¹¹ Ba gamu pu kilu Au si Arau Zihova
meke muliṅi nia sa vasileana Zaione, sa Qua toqere hopena,
pu vahesia na tavete poni inevaṅa sari beku ta pozae Gadi meke Meni
pu balabala i gamu pu kote poni gamu sapu gua si leana na kaleana pa tinoa,
- ¹² si kote va nama ni gamu vedara Rau pude va mate beto gamu,
meke doduru gamu si kote kokopo gore ni batu mia pude ta kupa;
ura titioko si Rau ba lopu olaṅa si gamu,
zama si Rau ba lopu va avoso si gamu.
Tavetia gamu sapu kaleana pa Kenuqu meke vizatia gamu pude lopu va qetu Au.”
- ¹³ Ke hiera gua si zama nia e Zihova Baṅara:
“Sari Qua nabulu si kote henahena,
ba gamu si kote ovia;
sari Qua nabulu si kote napo,
ba gamu si kote memeha;
sari Qua nabulu si kote qetuqetu,
ba gamu si kote ta lotaṅa pa kinurekure.
- ¹⁴ Sari Qua nabulu si kote kera koasa qinetuqetu pa bulodia;
ba gamu si kote kabo vura koasa tinasigiti pa bulomia
meke kabo uui koasa maqomaqo sapu talotaṅa.
- ¹⁵ Kote veko la nia gamu sa pozamia

* 65:10 Zos 7:24-26

koari na Qua tinoni ta vizatadi pude na dia zinama
 pude leveleve nia;
 Arau Zihova sa Baṅara kote va mate gamu,
 ba sari Qua nabulu si kote poni Rau si keke pozapoza
 vaqurana.
 16 Asa pu tepa ia sa minana
 si kote tepa pa Pozana sa Tamasa pu tozia sa hi-
 nokara;
 asa pu zama tokotokoro si kote tokotokoro pa Pozana sa
 Tamasa pu tozia sa hinokara.
 Ura sari na tinasuna pu ele hola si kote ta muliṅae
 meke ta tome pa mataqu Rau.”

Sa Vina Podaka Vaqura

17 “Doṅo mae, kaqu va podakia Rau
 si keke maṅauru vaqurana meke keke popoa pepeso
 vaqura.
 Sari tiṅitona koadi si lopu kaqu ta balabala vagi pule.*
 18 Ba mi koa qetuqetu lamo ninae rane
 koasa Qua vina podaka,
 ura kote kuri pulea Rau sa popoa Zerusalema pude na
 vasina qetuqetu,
 meke sari na tiena si kote siṅi i na qinetuqetu.
 19 Kote qetu nia Rau sa popoa Zerusalema
 meke vagi qinetuqetu koari na Qua tinoni;
 sa mamalaiṅi kabo na taruqoqo
 si lopu kaqu ta avoso pule hokara.*
 20 Lopu kaqu ta evaṅa pule vasina
 sapu keke haha si toa ka visavisa rane mo,
 babe na barogoso pu lopu toa va gorevura i sari nana
 vuaheni;
 asa pu mate pa keke gogoto vuaheni

* 65:17 Ais 66:22; 2 Pit 3:13; Rev 21:1 * 65:19 Rev 21:4

si na tie vaqura meke mate, kote ta gue;
 asa pu lopu kamo la pa keke gogoto vuaheni
 si na ta leveina, kote guni nia rini.

21 Kote kuri vetu si arini meke koa i;
 kote tavete inuma vaeni si arini meke hena i vuadi.

22 Lopu kaqu tavete vetu pule si arini meke votiki tie tu na
 koa i,
 babe lelete meke votiki tie hena i.
 Ura gua tugo sa tinoa tana keke huda
 si kaqu gua tugo sari na rane tadi na Qua tinoni;
 sari Qua tie ta vizatadi si kaqu qetuqetu va gelenae
 koari na tinavete pu vura pa lima dia.

23 Lopu kaqu tavetavete hoboro mo si arini
 babe podo koburu sapu kote tava mate dia mo;
 ura kote na tinoni ta manaedi koe Zihova si arini,
 meke gua tugo sari na tutidia.

24 Sipu lopu ele titioko arini si kote ele olana tu si Arau;
 totošo korapa zama arini si kote ele avosi tu Arau.

25 Sari siki pinomo variva mate meke na lami si kote
 henahena varigara,
 meke na laione si kote hena duduli guana bu-
 lumakao,
 ba sa kavuru si gana ginani sa noki.
 Lopu kote variva sigiti babe va mate tie
 koasa doduruna sa Qua toqere hopena,”
 gua se Zihova.*

66

Pitui Zihova sari na Butubutu

¹ Hiera gua si zama nia e Zihova,
 “Manauru si na Qua habohabotuana banara,
 meke sa popoa pepeso si na Qua hakehakeana nene.
 Avei sa vetu kote kuri poni Au gamu?”

* 65:25 Ais 11:6-9

Pavei si kote la magogoso si Arau?*

² Ve'a lopu sari Limaqu tu tavetia sa mañauru meke sa pepeso
meke sari doduru pu koa pa varikorapadi si Taqarau?"

zama vura gua se Zihova.

“Guahe sa tie sapu qetu nia Rau:

Asa pu va pepekae pule nia meke kekere koa ri nana sinea,
meke pamaña nia sa sa Qua zinama.

³ Ba asa pu va vukivukihi nia sa bulumakao
si kekenoño gua sa tie pu va mate tie,
meke asa pu va vukivukihi nia sa lami

si kekenoño gua mo sa tie pu liloho mokua sa ruana sa siki;

asa pu la variponi kiko huiti pa hope

si kekenoño gua si asa pu va vukivukihi ehara boko pa hope,

meke asa pu va uququ oto huda humaña lea,
si gua mo sa tie pu vahesi beku.

Ele vizati rini sari hopeke dia sirana,

meke sari maqomaqodia si ele hapahapa ni sari dia vinahesi variva malederedi.

⁴ Gua ke Arau ba kaqu vizata poni tinasuna nomadi tugo,
meke sapu matagutu hola nia arini si kote tava kamo la koa rini.

Ura toso titioko Arau, loke tie si olana,
totoso zama Rau, si loke tie si va avoso.

Kaleanadi si taveti rini pa Kenuqu

meke vizati rini sapu lopu qetu ni Arau.”

⁵ Va avoso la koasa zinama te Zihova,
gamu pu neneqara pana avosia sa Nana zinama:

“Sari tasimia koreo si kana gamu si gamu,

* 66:1 Mt 5:34-35, 23:22 * 66:1 TTA 7:49-50

meke va ilolae gamu koa gua koa sa Pozaqu, meke
 zama va sisirei guahe,
 ‘Mani tavahesi se Zihova,
 pude dogoria gami sa mia qinetuqetu!’
 Ba kote tava kurekure si arini.
⁶ Mi avoso la koa sa ɲoveoro pa vasileana lavata,
 mi avoso la koa sa vevehe pa Zelepade!
 Asa sa mamalaiɲi te Zihova
 korapa tubehi Sa sari Nana kana.
⁷ Sipu lopu ele ta sigiti se Zerusalem,
 si podopodo mo si asa;
 sipu lopu kamo sa nana totošo
 si podoa mo sa si keke koburu koreo.*
⁸ Esei ele avoso nia sapu gugua asa?
 Esei ele dogori sari ginugua gugua arini?
 Boka podo si keke popoa pa keke rane
 babe na binaɲara pa keke totošo hite mo?
 Ba lopu seunae ta sigiti se Zaione
 si podoi mo sa sari nana koburu.
⁹ Kaqu va kamo la nia Rau si asa pa totošo ta sigiti
 meke lopu va podopodo ia tu?” nanasa gua se Zihova.
 “Kaqu tukua tu Arau sa kokoana koburu
 pana kamo sa totošo pude podopodo?” nanasa gua
 sa mia Tamasa.
¹⁰ “Mi qetu somanae koe Zerusalem;
 gamu doduru pu tataru nia sa vasileana lavata asa!
 Mi qetu sisigiti nia sa popoa Zerusalem,
 doduru gamu pu talotaɲa nia si asa.
¹¹ Ura kote napo si gamu meke deɲa
 guana koburu sapu susu koasa tinana;
 kote napo va leana hola si gamu
 meke qetu nia sa sokuna gua sa minana tanisa.”

* 66:7 Rev 12:5

- 12 Ura hiera gua si zama nia e Zihova:
 “Kaqu hoda ia Rau koa sa sa binule, guana ovuku,
 meke sari tinagotago tadi na butubutu si kote totolo
 la koa sa, guana naqe;
 kote kopu ni gamu sa meke paleke gamu guana koburu,
 meke kuka gamu pa nana tataru.
- 13 Gua sa koburu sapu va mamania sa tinana,
 si kaqu va mamana gamu Arau si gamu;
 meke kaqu tava mamana si gamu pa laena
 Zerusalem.”
- 14 Pana dogoria gamu si asa, si kote qetu sari bulomia
 meke kote toa va leana si gamu guana duduli;
 sa nniranira te Zihova si kote tava gilana la koari Nana
 nabulu,
 ba sa Nana tinanaziri si kote tava dogoro la koari
 Nana kana.
- 15 Dono la, se Zihova si korapa mae, lulia na nika,
 meke sari Nana totopili varipera si guana vivirua;
 kote va gore mae ia Sa sa Nana binugoro sapu lulia
 tinanaziri,
 meke Nana ginegese sapu lulia nika halalana.
- 16 Ura pa nika meke pa Nana vedara
 si kote va kilasi e Zihova sari doduru tie,
 meke kote soku arini si kote va mate i e Zihova.
- 17 “Arini pu koa vata kale meke va madi puleni
 pude nuquru la pa inuma,
 lulia sa beku sapu pa vari korapadi ri kasa pu hena
 boko na kurezu meke kaiqa masa kurukuru bonidi,
 arini si kote mate keke gua,” gua se Zihova.
- 18 “Koa gua koari dia tinavete meke dia binalabala, si
 kote atu si Rau meke varigara ni sari doduru butubutu na
 vinekala, meke kote mae dogoria rini sa keanana sa Qua
 kalalasa.

¹⁹ Kote vekoa Rau si keke Qua vina gilagila pa vari korapa dia, meke kote garunu taloa ni Arau si ari kaiqa pu lopu mate pude la koari na butubutu, koari pa Sipeini, pa Libia, pa Lidia vasina ta avosaedi pa kali gona tupi na bokala, pa Tubala, Qurisi, meke koari na nunusa pa seu pu lopu ele avoso nia sa Pozaqu babe dogoria sa Qua nniranira. Ari kasa vasina si kote tozi vura nia sa Qua vina lavata koari na butubutu. ²⁰ Meke kote turana pule mae ni rini sari doduru tasimia koreo, koari ninae popoa, pule mae koasa Qua toqere hopena pa Zerusalema. Kote ta turana pa hose, totopili varipera, totopili susuranana, meke koari na kameli na miulu. Kote guana keke vinariponi la koe Zihova si arini,” gua se Zihova. “Kote vagi pule mae ni rini, kekenono gua totosu susurana mae ni ari tie Izireli sari dia vinari poni huiti pa Zelepade koari na vovoina viadi sapu tava madidi. ²¹ Meke kote vizati Rau si kaiqa arini pude na hiama meke na tie Livaeti,” gua se Zihova.

²² Zama pule si Asa, “Gua sapu sa manauru vaqurana meke sa popoa pepeso vaqurana si kote koa hola ninae rane pa Kenuqu, si sa pozamia meke sari tutimia si kaqu koa hola tugo.* ²³ Pa keke inevana Sidara Vaqura meke kamo la pule pa keke Sidara Vaqura, meke pa keke Sabati meke kamo la pule pa keke Sabati, doduru tie si kote kamo mae meke todono pa Kenuqu,” gua se Zihova. ²⁴ “Meke totosu pule si arini si kote dogori rini sari na tini matedi tadi na tie pu va karikari mae koa Rau; sari na ulosodi rini si lopu mate, gua tugo sa nika sapu sulu i sari tinidia si kote toa ninae rane ka rane, meke kote dono hikare hola pa tie si arini.”*

* 66:22 Ais 65:17; 2 Pit 3:13; Rev 21:1

* 66:24 Mk 9:48

Buka Hope

The Holy Bible in the Roviana language of the Solomon Islands

Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 24 Dec 2020 from source files dated 24 Dec 2020

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5